

Natura 2000-gebied Lauwersmeer

De Staatssecretaris van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie

Gelet op artikel 4, eerste en tweede lid, van Richtlijn 2009/147/EG van het Europees Parlement en de Raad van de Europese Unie van 30 november 2009 inzake het behoud van de vogelstand (PbEU 2010, L 20);

Gelet op de artikelen 10a en 15 van de Natuurbeschermingswet 1998;

BESLUIT:

Artikel 1

Het besluit tot aanwijzing van het gebied Lauwersmeer als speciale beschermingszone in de zin van artikel 4, eerste en tweede lid, van Richtlijn 79/409/EEG van de Raad van 2 april 1979 inzake het behoud van de vogelstand (PbEG L 103) van 24 maart 2000 (N/2000/304; Stcrt. 2000, nr. 65) wordt als volgt gewijzigd:

- a. de begrenzing van het aangewezen gebied wordt op de in paragraaf 3.3 van de Nota van toelichting, zoals bedoeld in artikel 2, eerste lid, van dit besluit beschreven wijze gewijzigd;
- b. de Nota van toelichting met uitzondering van de paragrafen 3.2, 4.1, 4.2 en 4.3 wordt ingetrokken en vervangen door de Nota van toelichting, zoals bedoeld in artikel 2, eerste lid, van dit besluit;
- c. de in de aanhef bedoelde speciale beschermingszone geldt als te zijn aangewezen voor de volgende vogelsoorten, welke worden beschermd op grond van artikel 4, eerste lid, van Richtlijn 2009/147/EG:

A021	Roerdomp (<i>Botaurus stellaris</i>)
A034	Lepelaar (<i>Platalea leucorodia</i>)
A037	Kleine zwaan (<i>Cygnus bewickii</i> (<i>Cygnus columbianus bewickii</i>))
A038	Wilde zwaan (<i>Cygnus cygnus</i>)
A042	Dwerggans (<i>Anser erythropus</i>)
A045	Brandgans (<i>Branta leucopsis</i>)
A068	Nonnetje (<i>Mergus albellus</i>)
A075	Zeearend (<i>Haliaeetus albicilla</i>)
A081	Bruine kiekendief (<i>Circus aeruginosus</i>)
A084	Grauwe kiekendief (<i>Circus pygargus</i>)
A119	Porseleinhoen (<i>Porzana porzana</i>)
A132	Kluut (<i>Recurvirostra avosetta</i>)
A140	Goudplevier (<i>Pluvialis apricaria</i>)
A151	Kemphaan (<i>Philomachus pugnax</i>)
A190	Reuzenster (<i>Sterna caspia</i>)
A194	Noordse stern (<i>Sterna paradisaea</i>)
A222	Velduil (<i>Asio flammeus</i>)
A272	Blauwborst (<i>Luscinia svecica</i>)

- d. de in de aanhef bedoelde speciale beschermingszone geldt als te zijn aangewezen voor de volgende trekkende vogelsoorten, welke worden beschermd op grond van artikel 4, tweede lid, van Richtlijn 2009/147/EG:

A005	Fuut (<i>Podiceps cristatus</i>)
A017	Aalscholver (<i>Phalacrocorax carbo</i>)
A041	Kolgan (<i>Anser albifrons</i>)
A043	Grauwe gans (<i>Anser anser</i>)
A048	Bergeend (<i>Tadorna tadorna</i>)
A050	Smient (<i>Anas penelope</i>)
A051	Krakeend (<i>Anas strepera</i>)
A052	Wintertaling (<i>Anas crecca</i>)
A053	Wilde eend (<i>Anas platyrhynchos</i>)
A054	Pijlstaart (<i>Anas acuta</i>)

A056	Slobeend (<i>Anas clypeata</i>)
A059	Tafeleend (<i>Aythya ferina</i>)
A061	Kuifeend (<i>Aythya fuligula</i>)
A067	Brilduiker (<i>Bucephala clangula</i>)
A125	Meerkoet (<i>Fulica atra</i>)
A137	Bontbekplevier (<i>Charadrius hiaticula</i>)
A156	Grutto (<i>Limosa limosa</i>)
A160	Wulp (<i>Numenius arquata</i>)
A161	Zwarte ruiter (<i>Tringa erythropus</i>)
A275	Paapje (<i>Saxicola rubetra</i>)
A292	Snor (<i>Locustella luscinioides</i>)
A295	Rietzanger (<i>Acrocephalus schoenobaenus</i>)

e. de kaart voor zover van toepassing op het in de aanhef genoemde besluit wordt ingetrokken.

Artikel 2

1. Dit besluit gaat vergezeld van een Nota van toelichting inclusief bijlagen en een kaart die integraal deel uitmaken van dit besluit.
2. De in artikel 1 genoemde speciale beschermingszone vormt het Natura 2000-gebied **Lauwersmeer**, waarvan de instandhoudingsdoelstelling in de zin van artikel 10a, tweede lid, van de Natuurbeschermingswet 1998 is opgenomen in de Nota van toelichting.

Artikel 3

1. De bekendmaking van dit besluit geschiedt in de Staatscourant.
2. Dit besluit treedt in werking op de dag na bekendmaking in de Staatscourant.

De Staatssecretaris van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie,
w.g. dr. Henk Bleker

Dit besluit, de kaart en de Nota van toelichting worden gedurende zes weken ter inzage gelegd in de onderstaande vestigingen van de Directie Regionale Zaken van het ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie:

- Vestiging Noord: Cascadeplein 6, 9726 AD GRONINGEN;
- Vestiging Oost: Verzetslaan 30, 7411 HX DEVENTER;
- Vestiging West: Herman Gorterstraat 55, 3511 EW UTRECHT;
- Vestiging Zuid: Keizersgracht 5, 5611 GB EINDHOVEN.

De terinzagelegging vindt tevens plaats in de gemeentehuizen van de betreffende gemeente(n), in de kantoren van de waterschappen waaronder het gebied valt en in de provinciehuizen van de betreffende provincie(s). Het besluit kan ook worden ingezien op internet op het adres: <http://www.minlnv.nl/natura2000> en het zal bovendien worden bekendgemaakt in dag-, nieuws- en huis-aan-huisbladen.

Belanghebbenden die hun zienswijze als bedoeld in artikel 3:15 van de Algemene wet bestuursrecht naar voren hebben gebracht of die het redelijkerwijs niet verweten kan worden geen zienswijze naar voren te hebben gebracht, kunnen tot zes weken ná de eerste dag van de terinzagelegging beroep instellen bij de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State, Postbus 20019, 2500 EA Den Haag.

Nota van toelichting van het Natura 2000-gebied Lauwersmeer bij de wijziging van besluit N/2000/304 inhoudende de aanwijzing van Lauwersmeer als speciale beschermingszone in het kader van de Richtlijn 2009/147/EG van het Europees Parlement en de Raad van de Europese Unie van 30 november 2009¹ inzake het behoud van de vogelstand en hierna te noemen de Vogelrichtlijn

1 INLEIDING

Met dit besluit wordt het besluit tot de aanwijzing van Lauwersmeer als speciale beschermingszone onder de Vogelrichtlijn, inclusief de daarbij behorende Nota van toelichting, gewijzigd. Het gebied wordt ook aangewezen als het Natura 2000-gebied Lauwersmeer, waarbij instandhoudingsdoelstellingen worden toegevoegd.

Artikel 1 van het besluit regelt de belangrijkste wijzigingen ten opzichte van het eerder genomen besluit tot aanwijzing van het gebied onder de Vogelrichtlijn. Zo wordt de Nota van toelichting, behorende bij het bestaande Vogelrichtlijnbesluit, nagenoeg geheel ingetrokken en zover noodzakelijk vervangen door deze Nota van toelichting. Alleen de toelichting op de criteria die voor de aanwijzing van het gebied zijn gebruikt, wordt niet ingetrokken en is in een appendix aan deze Nota gehecht. Daarnaast worden de vogelsoorten opgesomd waarvoor het gebied van belang is en waarvoor het wordt geacht te zijn aangewezen. De aanwijzing als Wetland is door dit besluit niet gewijzigd.

In artikel 2 van het besluit wordt de term Natura 2000-gebied geïntroduceerd en wordt bepaald dat er voor het gebied een instandhoudingsdoelstelling verwezenlijkt dient te worden. Deze doelstelling heeft betrekking op de in artikel 1 opgesomde vogelsoorten. De vogels waarvoor instandhoudingsdoelstellingen zijn vastgesteld, zijn geselecteerd aan de hand van de criteria die destijds zijn gebruikt bij de aanwijzing van de Vogelrichtlijngebieden in 2000. In dit deel van het besluit is het Natura 2000-gebied Lauwersmeer gevormd uit het Vogelrichtlijngebied, waarbij instandhoudingsdoelstellingen zijn toegevoegd. De instandhoudingsdoelstellingen staan in de Nota van toelichting.

Artikel 3 regelt de bekendmaking en de inwerkingtreding van dit besluit.

In hoofdstuk 2 van deze Nota van toelichting wordt de aanwijzing op grond van de Vogelrichtlijn kort toegelicht. Vervolgens wordt in hoofdstuk 3 een vernieuwde gebiedsbeschrijving gegeven en wordt ingegaan op eventuele grenswijzigingen die zijn doorgevoerd nadat het gebied als Vogelrichtlijngebied is aangewezen. Tevens wordt in hoofdstuk 3 de bij dit besluit behorende kaart toegelicht. In hoofdstuk 4 wordt een opsomming gegeven van soorten waaraan het gebied zijn betekenis ontleent. Eventueel doorgevoerde wijzigingen worden in bijlage B van een toelichting voorzien.

Een belangrijk onderdeel van de Nota van toelichting is de opsomming van de instandhoudingsdoelstellingen in hoofdstuk 5. Allereerst worden de algemene doelstellingen geformuleerd en vervolgens staan de instandhoudingsdoelstellingen van de in het gebied aanwezige soorten vermeld. Er wordt aangegeven in welke richting de instandhoudingsdoelstelling zich zal moeten ontwikkelen. Daarvoor worden de termen "behoud", "uitbreiding" en "verbetering" gebruikt. Voor soorten is het leefgebied medebepalend en geldt een verdeling in omvang en kwaliteit van het leefgebied. De aanduiding van de instandhoudingsdoelstelling van een soort is altijd in de vorm van "behoud" of "uitbreiding" van de omvang van het leefgebied en van "behoud" of "verbetering" van de kwaliteit van het leefgebied ten behoeve van "behoud" of "uitbreiding" van de populatie.

¹ Dit betreft een geconsolideerde versie van Richtlijn 79/409/EEG van de Raad van 2 april 1979, inclusief wijzigingen die sindsdien op de Richtlijn van toepassing zijn. Met uitzondering van de bijlagen en verwijzingen is de tekst van de Richtlijn inhoudelijk niet gewijzigd.

Daarnaast zijn aan de Nota van toelichting drie bijlagen toegevoegd. Ook de bijlagen maken integraal onderdeel uit van het besluit. Bijlage A (voor zover van toepassing) laat zien welke terreindelen zijn vervallen of zijn toegevoegd als onderdeel van de speciale beschermingszone in de zin van de Vogelrichtlijn. Bijlage B is toegevoegd naar aanleiding van zienswijzen en omvat een nadere onderbouwing van de wijzigingen in Natura 2000-waarden waarvoor het gebied is aangewezen en toewijzing van en wijzigingen in instandhoudingsdoelstellingen. In bijlage C wordt naar aanleiding van de ontvangen zienswijzen een nadere onderbouwing van het besluit gegeven. De gebiedsspecifieke behandeling van zienswijzen in deze bijlage beperkt zich tot de punten die direct van invloed zijn op dit aanwijzingsbesluit.

2 AANWIJZING VOGELRICHTLIJN

Het gebied is op 24 maart 2000 (N/2000/304) onder de naam "Lauwersmeer" aangewezen als speciale beschermingszone onder de Vogelrichtlijn (verder aangeduid als "Vogelrichtlijngebied"). Bij de Europese Commissie is dit gebied bekend onder nummer NL9802012. Het bestaande Vogelrichtlijnbesluit N/2000/304 is door middel van dit besluit gewijzigd. Uit het Vogelrichtlijnbesluit overgenomen tekstdelen zijn in paragraaf 3.2 van deze Nota van toelichting cursief gezet².

Naast mogelijke grenswijzigingen kan er ook een wijziging plaatsvinden bij de vogelsoorten, waarvoor dit gebied destijds is aangewezen. Deze eventuele wijzigingen worden toegelicht in bijlage B. In dit besluit worden alle vogelsoorten opgesomd waarvoor het gebied wordt geacht te zijn aangewezen.

Dit Vogelrichtlijngebied wordt voortaan aangeduid als Natura 2000-gebied Lauwersmeer (landelijk gebiedsnummer 8).

Natura 2000 is het samenhangende Europees ecologisch netwerk bestaande uit de gebieden aangewezen onder de Habitatrichtlijn en onder de Vogelrichtlijn. Dit netwerk moet de betrokken natuurlijke habitattypen, habitats van soorten en de leefgebieden van vogels in een gunstige staat van instandhouding behouden of, in voorkomend geval, herstellen. De instandhoudingsdoelstellingen (hoofdstuk 5) en eventuele wijziging van de begrenzing zijn in algemene zin nader toegelicht in het Natura 2000 doelendocument (2006)³. Dit document geeft het beleidskader van de geformuleerde instandhoudingsdoelstellingen weer en van de daarbij gehanteerde systematiek. Beschrijvingen van habitattypen en (vogel)soorten waarvoor doelen zijn vastgesteld, zijn opgenomen in het Natura 2000 profielendocument (2008)⁴.

Het Natura 2000-gebied Lauwersmeer ligt in de provincies Fryslân en Groningen en behoort tot het grondgebied van de gemeenten Dongeradeel, Kollumerland c.a. (Kollumerland en Nieuwkruisland), De Marne en Zuidhorn.

2.1 Beschermde natuurmonumenten

Ingevolge artikel 15a, tweede en derde lid, van de Natuurbeschermingswet 1998 vervalt van rechtswege de status van de hieronder opgesomde natuurmonumenten⁵, voor zover gelegen in het Natura 2000-gebied. Het gedeelte buiten het Natura 2000-gebied Lauwersmeer behoudt de status als beschermd natuurmonument. Het beschermd natuurmonument Lauwersmeer is aangewezen op 7 juli 1994 (NBLF 94-6794; Stcrt. 1994, nr. 166).

Het staatsnatuurmonument Lauwersmeer is aangewezen op 7 juli 1994 (NBLF 94-6768; Stcrt. 1994, nr. 166).

Op grond van de wet heeft de instandhoudingsdoelstelling voor de gedeelten van het Natura 2000-gebied waarop de aanwijzingen als natuurmonument van toepassing waren, mede betrekking op de doelstellingen ten aanzien van het behoud, herstel en de ontwikkeling van het natuurschoon of de natuurwetenschappelijke betekenis van het gebied zoals deze waren vastgelegd in de vervallen besluiten (zie verder hoofdstuk 5). De gebieden, die in het verleden als natuurmonument zijn aangewezen, zijn op de bijgevoegde kaarten ook als zodanig te herkennen.

² De afkorting sbz ("speciale beschermingszone") en de aanduiding "beschermingszone" zijn hierin vervangen door de term "Vogelrichtlijngebied".

³ Ministerie van LNV (2006): Natura 2000 doelendocument. Duidelijkheid bieden, richting geven en ruimte laten. Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, Den Haag.

⁴ Ministerie van LNV (2008): Natura 2000 profielendocument. Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, Den Haag.

⁵ De oude wet kende zowel staatsnatuurmonumenten als beschermde natuurmonumenten. Dit verschil is in de huidige wet komen te vervallen.

3 GEBIEDSBESCHRIJVING EN BEGRENZING

3.1 Gebiedsbeschrijving

Het huidige Lauwersmeer ligt op de plaats van de voormalige monding van het riviertje de Lauwers, de grensrivier tussen Groningen en Friesland. In 1280 overstroomden grote delen van Noord-Nederland tijdens een stormvloed, waarbij de Lauwerszee is ontstaan. Dit voormalig estuarium, waarin de krekensstructuur nog goed herkenbaar is, is in de eeuwen daarna door opeenvolgende bedijkingen verkleind. In 1969 is de toenmalige Lauwerszee door de aanleg van een dijk van de Waddenzee en daarmee van getijdenwerking afgesneden. Na de afsluiting ontwikkelde zich in het Lauwersmeer aanvankelijk een zoute pioniervegetatie. Dit werd gevolgd door grazige vegetaties van brak tot zoet milieu.

Het gebied is weids door het vlakke, open landschap en bestaat tegenwoordig uit open water met een systeem van geulen, prielen, slikken en zandplaten en landaanwinningwerken. Het landdeel is een grootschalig gebied met een gering reliëf. De voormalige kwelders zijn in de eerste helft van de jaren zeventig ontgonnen, waarbij grote delen zijn begreppeld, gedraineerd, bekaad en in het zuiden in landbouwkundig gebruik zijn genomen. Binnen het Natura 2000-gebied bestaan kwelders en platen nu uit moerassen, ruige graslanden en rietruigten die zich plaatselijk ontwikkelen richting struweel en bos. Er zijn op natte duinvallei en duingrasland lijkende vegetaties aanwezig. De huidige natuurwaarden zijn ontstaan door spontane ontwikkeling onder invloed van processen als overstroming, ontziltling en vegetatiesuccessie. Het gebied vormt een belangrijk onderdeel van de Fries/Groninger boezem en speelt een cruciale rol in de regionale waterhuishouding. Doordat het water, als gevolg van hoge waterstanden op de Waddenzee, niet altijd geloosd kan worden, treden regelmatig sterke schommelingen van de waterstand op.

3.2 Landschappelijke context en kenmerken begrenzing

Lauwersmeer behoort tot het Natura 2000-landschap "Meren en Moerassen".

De grenzen van een Vogelrichtlijngebied worden bepaald door het gebruik dat de aanwezige bijlage I-soorten, en/of trekkende watervogels, en/of overige trekkende vogels ervan maken, waarbij wordt uitgegaan van landschapsecologische eenheden en de biotoeppen van de betrokken vogelsoorten.

Het Lauwersmeer is aangewezen als Vogelrichtlijngebied onder de Vogelrichtlijn vanwege de aanwezigheid van open water, moerassen en graslanden die als geheel het leefgebied vormen van een aantal in artikel 4 van de Richtlijn bedoelde vogelsoorten. Het is een watergebied dat het leefgebied vormt van soorten van Bijlage I van de Vogelrichtlijn (art. 4.1) en tevens fungeert als broedgebied, ruigebied, overwinteringsgebied en rustplaats in de trekzone van andere trekvogelsoorten (art. 4.2). De begrenzing van het Vogelrichtlijngebied is zo gekozen dat een in landschapsecologisch opzicht samenhangend geheel is ontstaan dat, in samenhang met het Vogelrichtlijngebied Waddenzee, voorziet in de beschermingsbehoefte met betrekking tot het voortbestaan en/of voortplanten van bedoelde vogelsoorten.⁶

3.3 Begrenzing en oppervlakte

De begrenzing van het Natura 2000-gebied Lauwersmeer is aangegeven op de bij de aanwijzing behorende kaart. Het betreft het natuurgebied in de ingepolderde Lauwerszee ten westen en zuiden van de Marneweg (N361) en ten noorden van de Kwelderweg. Ook de Bantpolder (ten westen van de N361) en de polder Ezumakeeg maken onderdeel uit van het aangewezen gebied.

Het Natura 2000-gebied Lauwersmeer (alleen Vogelrichtlijngebied) beslaat een oppervlakte van ongeveer 5.750 ha. Met uitzondering van het Ballastplaatbos (ten zuiden van Lauwersoog) maakt het (voormalige) beschermd natuurmonument Lauwersmeer deel uit van het Natura 2000-gebied (5.360 ha). Voor de exacte oppervlakten wordt verwezen naar de legenda van de bij dit besluit behorende kaart. Deze cijfers betreffen de bruto-oppervlakten omdat bij de berekening geen rekening is gehouden met niet op de kaart, tekstueel uitgesloten delen (zie paragraaf 3.4).

⁶ De wijze van begrenzing van Vogelrichtlijngebieden is toegelicht in de Nota van Antwoord Vogelrichtlijn (2000), bijlage 1, Selectiecriteria en methode van begrenzing.

De begrenzing van het Vogelrichtlijngebied is op de kaart op enkele technische punten verbeterd⁷:

- Bestaande bebouwing (inclusief erven en tuinen; reeds tekstueel geëxclaveerd) waar geen Natura 2000-waarden voorkomen, is waar mogelijk op grond van kadastrale of topografische lijnen ook op de kaart buiten de begrenzing gebracht.
- Verharde wegen, die ook reeds tekstueel zijn geëxclaveerd, zijn aan de rand van het gebied zoveel mogelijk ook op de kaart buiten de begrenzing gebracht. (°)
- De begrenzing is waar mogelijk gelegd langs topografisch herkenbare lijnen, zoals wegen, wateren, perceelscheidingen en bosranden.
- Overlap van 5 meter of minder met kadastrale percelen die grotendeels buiten het gebied zijn gelegen is, gelet op de kadastrale inschrijving⁸, waar mogelijk beperkt. Dit betekent dat aldaar de kadastrale lijn is aangehouden. Deze werkwijze is alleen gevolgd op plekken waar geen Natura 2000-waarden aanwezig zijn. (°)

3.4 Toelichting bij de kaart en uitgesloten delen

De begrenzing van het Natura 2000-gebied is aangegeven op de bij de aanwijzing behorende kaart. Voor zover van toepassing is daarbij onderscheid gemaakt tussen de begrenzingen van Habitatrichtlijngebied, Vogelrichtlijngebied en (voormalige) natuurmonumenten. Daar waar de kaart en de Nota van toelichting, bijvoorbeeld om kaarttechnische redenen, niet overeenstemmen, is de tekst in deze paragraaf doorslaggevend. In voorkomende gevallen zijn op de kaart ook aangrenzende Natura 2000-gebieden aangegeven. Aan de indicatief aangeduide begrenzing van deze gebieden kunnen geen rechten worden ontleend (voor de begrenzing van deze gebieden wordt verwezen naar de kaarten van de betreffende aangewezen of aangemelde gebieden).

Voor de begrenzing van Natura 2000-gebieden geldt de volgende algemene exclaveringsformule: Bestaande bebouwing, erven, tuinen, verhardingen en hoofdspoorwegen maken geen deel uit van het aangewezen gebied, tenzij daarvan in paragraaf 3.3 wordt afgeweken. Voor de gebruikte begrippen gelden de volgende definities (voor zover van toepassing in het onderhavige gebied):

- Bebouwing betreft één of meer gebouwen of bouwwerken geen gebouwen zijnde. Gebouw: elk bouwwerk, dat een voor mensen toegankelijke, overdekte, geheel of gedeeltelijk met wanden omsloten ruimte vormt. Bouwwerk: elke constructie van enige omvang van hout, steen, metaal of ander materiaal, welke hetzij direct of indirect met de grond verbonden is, of hetzij direct of indirect steun vindt in of op de grond.
- Erven zijn de onmiddellijk aan een woning of ander gebouw gelegen, daarbij behorende en daarmee in gebruik zijnde terreinen.
- Tuinen zijn in de onmiddellijke nabijheid van een woning of ander gebouw gelegen intensief onderhouden terreinen, beplant met siergewassen en gazons of in gebruik als moestuin, die zich duidelijk onderscheiden van de omgeving. Tuinen zijn meestal besloten en omheind middels een afrastering, schutting, muur of haag, of (deels) omgeven door een sloot.
- Verhardingen kunnen bijvoorbeeld zijn: wegen, pleinen, parkeervoorzieningen, erfverhardingen en steenglooiingen. Wegen betreffen alle voor het gemotoriseerd verkeer in gebruik zijnde kunstmatig verharde wegen met inbegrip van de daarin liggende bruggen en duikers en de tot die wegen behorende paden en bermten of zijkanten.
- Hoofdspoorwegen betreffen spoorlijnen die zijn opgenomen in het Besluit aanwijzing hoofdspoorwegen (Stb. 2004, nr. 722). Langs hoofdspoorwegen geldt artikel 20 van de Spoorwegwet.

⁷ Wijzigingen aangeduid met (°) betreffen aanpassingen ten opzichte van het ontwerpbesluit.

⁸ Conform artikel 15 van de Wet kenbaarheid publiekrechtelijke beperkingen onroerende zaken (Stb. 2004, 31) is dit besluit, wat betreft de kadastrale percelen die geheel of gedeeltelijk binnen het aangewezen gebied zijn gelegen, in de kadastrale registratie als beperking ingeschreven.

4 NATURA 2000-WAARDEN

4.1 Inleiding

In dit hoofdstuk wordt allereerst een opsomming gegeven van de waarden waaraan het gebied zijn betekenis ontleent als Vogelrichtlijngebied. Paragraaf 4.2.1 vermeldt de vogelsoorten waarvoor het gebied onder de Vogelrichtlijn is aangewezen. Op alle vermelde Natura 2000-waarden is een instandhoudingsdoelstelling van toepassing (zie hoofdstuk 5).

4.2 Natura 2000-waarden waarvoor het gebied is aangewezen

4.2.1 Vogelrichtlijn: vogelsoorten (bijlage I en artikel 4.2)

Het gebied is aangewezen voor de volgende soorten opgenomen in bijlage I van de Vogelrichtlijn:

A021	Roerdomp (<i>Botaurus stellaris</i>)
A034	Lepelaar (<i>Platalea leucorodia</i>)
A037	Kleine zwaan (<i>Cygnus bewickii</i> (<i>Cygnus columbianus bewickii</i>))
A038	Wilde zwaan (<i>Cygnus cygnus</i>)
A042	Dwerggans (<i>Anser erythropus</i>)
A045	Brandgans (<i>Branta leucopsis</i>)
A068	Nonnetje (<i>Mergus albellus</i>)
A075	Zeearend (<i>Haliaeetus albicilla</i>)
A081	Bruine kiekendief (<i>Circus aeruginosus</i>)
A084	Grauwe kiekendief (<i>Circus pygargus</i>)
A119	Porseleinhoen (<i>Porzana porzana</i>)
A132	Kluut (<i>Recurvirostra avosetta</i>)
A140	Goudplevier (<i>Pluvialis apricaria</i>)
A151	Kemphaan (<i>Philomachus pugnax</i>)
A190	Reuzenster (<i>Sterna caspia</i>)
A194	Noordse stern (<i>Sterna paradisaea</i>)
A222	Velduil (<i>Asio flammeus</i>)
A272	Blauwborst (<i>Luscinia svecica</i>)

Verder is het gebied aangewezen voor de volgende andere geregeld voorkomende trekvogels waarvoor het gebied van betekenis is als broed-, rui- en/of overwinteringsgebied en rustplaatsen in hun trekzones (artikel 4.2):

A005	Fuut (<i>Podiceps cristatus</i>)
A017	Aalscholver (<i>Phalacrocorax carbo</i>)
A041	Kolgans (<i>Anser albifrons</i>)
A043	Grauwe gans (<i>Anser anser</i>)
A048	Bergeend (<i>Tadorna tadorna</i>)
A050	Smient (<i>Anas penelope</i>)
A051	Krakeend (<i>Anas strepera</i>)
A052	Wintertaling (<i>Anas crecca</i>)
A053	Wilde eend (<i>Anas platyrhynchos</i>)
A054	Pijlstaart (<i>Anas acuta</i>)
A056	Slobeend (<i>Anas clypeata</i>)
A059	Tafeleend (<i>Aythya ferina</i>)
A061	Kuifeend (<i>Aythya fuligula</i>)
A067	Brilduiker (<i>Bucephala clangula</i>)
A125	Meerkoet (<i>Fulica atra</i>)
A137	Bontbekplevier (<i>Charadrius hiaticula</i>)
A156	Grutto (<i>Limosa limosa</i>)
A160	Wulp (<i>Numenius arquata</i>)
A161	Zwarte ruiter (<i>Tringa erythropus</i>)

- A275** Paapje (*Saxicola rubetra*)
- A292** Snor (*Locustella luscinioides*)
- A295** Rietzanger (*Acrocephalus schoenobaenus*)

Wijzigingen ten opzichte van de aanwijzing als Vogelrichtlijngebied (2000) en/of het ontwerpbesluit (2009) zijn verklaard in bijlage B.2 van deze Nota van toelichting⁷.

5 INSTANDHOUDINGSDOELSTELLINGEN

5.1 Inleiding

Het ecologisch netwerk Natura 2000 moet de betrokken natuurlijke habitats en leefgebieden van soorten in hun natuurlijke verspreidingsgebied in een gunstige staat van instandhouding behouden of in voorkomend geval herstellen. Onder het begrip "instandhouding" wordt een geheel aan maatregelen verstaan die nodig zijn voor het behoud of herstel van natuurlijke habitats en populaties van wilde dier- en plantensoorten in een gunstige staat van instandhouding. Ingevolge artikel 4, vierde lid, Habitatrichtlijn worden bij aanwijzing als Habitatrichtlijngebied "tevens de prioriteiten vast[gesteld] gelet op het belang van de gebieden voor het in een gunstige staat van instandhouding behouden of herstellen van een type natuurlijke habitat [...] of van een soort [...] alsmede voor de coherentie van Natura 2000 en gelet op de voor dat gebied bestaande dreiging van achteruitgang en vernietiging".

Deze bepaling is in artikel 10a, tweede lid, van de Natuurbeschermingswet 1998 nader uitgewerkt. Op grond van dit artikel bestaat de verplichting om in een aanwijzing doelstellingen ten aanzien van de instandhouding van leefgebieden van vogelsoorten dan wel doelstellingen ten aanzien van de instandhouding van natuurlijke habitats of populaties van de in het wild levende dier- en plantensoorten op te nemen. Om die reden zijn voor elk Natura 2000-gebied instandhoudingsdoelstellingen ontwikkeld, waarbij per habitattypen en per (vogel)soort is uitgegaan van landelijke doelen en de bijdrage die een gebied redelijkerwijs kan leveren voor het bereiken van een gunstige staat van instandhouding op landelijk niveau. Voor zover van toepassing is daarbij aangegeven welke habitattypen en/of (vogel)soorten ten koste mogen gaan van andere habitattypen en (vogel)soorten. Bij broedvogelsoorten met een regionale doelstelling is in de toelichting aangegeven wat in een bepaalde periode de minimale en maximale bijdrage van het betreffende gebied aan het regionale doelniveau is geweest. Voor een beperkt aantal (vogel)soorten en habitattypen in een beperkt aantal gebieden zijn op basis van artikel 10a, tweede lid, van de Natuurbeschermingswet 1998 "complementaire doelen" geformuleerd (niet noodzakelijk van toepassing op het onderhavige gebied). Het betreft (vogel)soorten en habitattypen die onder druk staan en waarvoor Nederland in Europees verband een bijzondere verantwoordelijkheid heeft. Dit betekent dat aan een beperkt aantal Vogelrichtlijngebieden Habitatrichtlijndoelen zijn toegekend (en andersom) en dat aan een beperkt aantal Habitatrichtlijngebieden "ontwikkeldoelen" zijn toegekend. Met behulp van deze complementaire doelen is de realisering van de landelijke doelen beter gewaarborgd. Deze doelen maken volwaardig deel uit van de aanwijzingsbesluiten. De betreffende waarden worden niet aangemeld bij de Europese Commissie.

In bijlage B van deze Nota van toelichting is een overzicht opgenomen van alle gebiedsdoelstellingen per Natura 2000-waarde.

Voor de Natura 2000-gebieden zullen in beheerplannen instandhoudingsmaatregelen worden uitgewerkt die beantwoorden aan de gebiedsspecifieke ecologische vereisten van de betrokken natuurlijke habitats en (vogel)soorten.

Als verdere invulling van het stellen van prioriteiten zijn voor de acht onderscheiden Natura 2000-landschappen kernopgaven geformuleerd op grond van de daar voorkomende habitattypen en soorten, de landelijke betekenis van deze waarden binnen het betreffende landschap, de belangrijkste verbeteropgaven en de beïnvloedingsmogelijkheden. Per landschap omvatten ze de belangrijkste behoud- en herstelopgaven. De kernopgaven stellen prioriteiten ("richting geven") en geven overeenkomsten en verschillen tussen en binnen de gebieden aan. Zij hebben in het bijzonder betrekking op habitattypen en (vogel)soorten die sterk onder druk staan en/of waarvoor Nederland van groot of zeer groot belang is. De kernopgaven worden per Natura 2000-landschap behandeld en opgesomd in hoofdstuk 5 van het Natura 2000 doelendocument (2006).

5.2 Algemene doelen

Behoud en indien van toepassing herstel van:

1. de bijdrage van het Natura 2000-gebied aan de ecologische samenhang van Natura 2000 zowel binnen Nederland als binnen de Europese Unie;
2. de bijdrage van het Natura 2000-gebied aan de biologische diversiteit en aan de gunstige staat van instandhouding van natuurlijke habitats en soorten binnen de Europese Unie, die zijn opgenomen in bijlage I of bijlage II van de Habitatrichtlijn. Dit behelst de benodigde bijdrage van het gebied aan het

streven naar een op landelijk niveau gunstige staat van instandhouding voor de habitattypen en de soorten waarvoor het gebied is aangewezen;

3. de natuurlijke kenmerken van het Natura 2000-gebied, inclusief de samenhang van de structuur en functies van de habitattypen en van de soorten waarvoor het gebied is aangewezen;
4. de op het gebied van toepassing zijnde ecologische vereisten van de habitattypen en soorten waarvoor het gebied is aangewezen.

5.3 Vogelrichtlijn: broedvogels

A021 Roerdomp

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 10 paren (territoria).

Toelichting De roerdomp is pas vanaf midden jaren negentig een regelmatige broedvogel van de rietmoerassen. Het gemiddelde van de periode 1999-2003 is 10 broedparen (territoria). Het aantal is echter flink gegroeid tot een (voorlopig) maximum van 13 territoria in 2002. Het is daarmee de belangrijkste populatie in het noorden van het land en één van de belangrijkste van Nederland. Ondanks de landelijk zeer ongunstige staat van instandhouding is uitbreiding van de populatie niet ten doel gesteld omdat in het gebied weinig ruimte is voor uitbreiding van het leefgebied (uitgestrekte rietvelden). Het Lauwersmeer vormt voor de soort wel een belangrijke stapsteen tussen het laagveengebied en de Waddeneilanden.

A081 Bruine kiekendief

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 20 paren.

Toelichting In 1969, direct na de afsluiting van de Lauwerszee, vestigden de eerste bruine kiekendieven zich in het gebied. Het aantal broedparen in de rietmoerassen en rietruigten nam vervolgens sterk toe tot een maximum van 90 paren in 1983. Door de ontginning en vegetatiesuccessie is sindsdien het aantal weer gestaag afgenomen. Vanaf halverwege jaren negentig schommelt het aantal broedparen rond de 20. Het gemiddelde van de periode 1999-2003 is 20 broedparen. Daarmee levert het gebied voldoende draagkracht voor een sleutelpopulatie. Gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding is behoud voldoende.

A084 Grauwe kiekendief

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 4 paren.

Toelichting Sedert begin jaren zeventig is de grauwe kiekendief een regelmatige broedvogel van open rietruigten en akkerbouwpercelen. Het laatste decennium schommelt de stand tussen de 3 en 7 paren. Het gemiddelde van de periode 1999-2003 is 4 broedparen. Maximaal werden 7 paren vastgesteld (1992, 1995, 1997, 2000). Het Lauwersmeer is het enige Natura 2000-gebied waar de soort als broedvogel voorkomt. Gezien het feit dat er geen ruimte is voor verbetering of uitbreiding van het leefgebied wordt volstaan met een behoudopgave. Het gebied levert onvoldoende draagkracht voor een zelfstandige sleutelpopulatie, maar draagt wel bij aan de draagkracht in Noord-Groningen ten behoeve van een regionale sleutelpopulatie.

A119 Porseleinhoen

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 15 paren.

Toelichting Sinds de afsluiting is het porseleinhoen 15 jaar lang een regelmatige, doch schaarse, broedvogel met doorgaans slechts enkele paartjes in rietmoerassen en in het voorjaar in geïnundeerde graslanden (mei-juni) (maximaal 10 paren in 1980). Van 1985 tot en met 1992 ontbrak de soort, om vervolgens na de hervestiging in 1993, een snelle opmars te maken tot een (voorlopig) maximum van 19 paren in 2000. Het is daarmee de belangrijkste broedplaats in Noord-Nederland geworden. Het gemiddelde van de periode 1999-2003 is 15 broedparen. Het aantal heeft betrekking op gunstige jaren. Het gebied levert onvoldoende draagkracht voor

een zelfstandige sleutelpopulatie, maar draagt wel bij aan de draagkracht in het Friese Merengebied ten behoeve van een regionale sleutelpopulatie.

A132 Kluut

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 110 paren.

Toelichting De kluut is van oudsher een talrijke broedvogel op de kwelders van het Lauwersmeer. Na de afsluiting bleef het aantal paren aanvankelijk op een hoog niveau met een maximum van 790 paren in 1972. Vervolgens schommelde het aantal paren tussen de 350 en 550, om vervolgens na 1985 af te nemen. Het gemiddelde van de periode 1999-2003 is 110 broedparen. In de periode 1999-2008 broedde minimaal 63 en maximaal 147 paren in het onderhavige gebied.⁹ Het gebied heeft voldoende draagkracht voor een sleutelpopulatie.

A137 Bontbekplevier

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 4 paren.

Toelichting In de periode 1999-2008 telde de populatie bontbekplevieren jaarlijks tussen de 0 en 9 paren.⁹ Het gemiddelde van de jaren 1999-2003 is 4 broedparen. Na de afsluiting in 1969 heeft zich tijdelijk een sterke toename van de broedgelegenheid voorgedaan. De huidige situatie is echter gelijk aan de situatie voor de afsluiting. Het gebied levert onvoldoende draagkracht voor een zelfstandige sleutelpopulatie, maar draagt wel bij aan de draagkracht in het oostelijk Waddengebied ten behoeve van een regionale sleutelpopulatie.

A151 Kemphaan

Doel Uitbreiding omvang en/of verbetering kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 20 paren.

Toelichting De populatieontwikkeling is na de afsluiting sterk toegenomen tot een maximaal niveau van 400 paren in 1983. Op dat moment broedde één derde van de Nederlandse populatie in het Lauwersmeer. Daarna nam de populatie weer snel af. In de periode van 1999-2003 waren er gemiddeld 6 paren aanwezig. Het Lauwersmeer is nog steeds één van de meest kansrijke gebieden voor deze soort. Gezien de landelijk zeer ongunstige staat van instandhouding is als doel uitbreiding omvang en/of verbetering kwaliteit leefgebied geformuleerd. Het gebied kan onvoldoende draagkracht leveren voor een sleutelpopulatie.

A194 Noordse stern

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 5 paren.

Toelichting De noordse stern is van oudsher een regelmatige broedvogel op de kwelders van het Lauwersmeer. Na de afsluiting bleef het aantal paren, dat broedde op geschikte broedplaatsen in de vorm van schaars begroeide platen of oeverranden, aanvankelijk op het hoge niveau van circa 100 paren (maximaal 150-175 in 1978). Vanaf 1993 trad een snelle afname op tot een fluctuerend niveau tussen minimaal 1 broedpaar en maximaal 17 broedparen gedurende de periode 1998-2008.⁹ In 2008 zijn er 6 broedparen geteld. Het gemiddelde populatieaantal in de periode 1999-2003 was 5 broedparen. Het gebied levert onvoldoende draagkracht voor een zelfstandige sleutelpopulatie, maar draagt wel bij aan de draagkracht van de Fries-Groningse kwelders ten behoeve van een regionale sleutelpopulatie.

A222 Velduil

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 1 broedpaar.

Toelichting Het Lauwersmeer is één van de weinige gebieden op het vaste land met voldoende draagkracht voor broedende velduilen. Al zeer snel na de afsluiting vestigden zich velduilen. Zo werden in

⁹ Netwerk Ecologische Monitoring (SOVON, CBS), www.sovon.nl. November 2010.

1970 al 13 paren geteld. Het gemiddelde populatieaantal tijdens de periode 1999-2003 was 1 broedpaar. De aantallen fluctueren tussen 0 en 1 broedpaar tijdens de periode 1998-2008.⁹ Het maximum van 1 broedpaar is van de jaren 2002 en 2003. Ondanks de landelijk zeer ongunstige staat van instandhouding is uitbreiding van de populatie niet ten doel gesteld, gezien de onregelmatige aanwezigheid in het gebied. Het gebied kan onvoldoende draagkracht leveren voor een sleutelpopulatie, maar draagt wel bij aan de draagkracht in het Waddengebied ten behoeve van een regionale sleutelpopulatie.

A272 Blauwborst

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 120 paren.

Toelichting De blauwborst vestigde zich pas in 1983 in het Lauwersmeer. Daarna nam de populatie in de rietmoerassen en rietruigtes sterk toe en het aantal paren ligt sedert 1997 ruim boven de 100 (het gewenste niveau voor een sleutelpopulatie). In 2008 bedroeg het aantal 180 broedparen.⁹ Het gemiddelde populatieaantal gedurende de periode 1999-2003 was 120 broedparen. Gezien de toenemende lokale trend is behoud voldoende. Het gebied heeft voldoende draagkracht voor een sleutelpopulatie.

A275 Paapje

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 11 paren.

Toelichting Sinds de afsluiting is het paapje aanvankelijk een zeer schaarse, onregelmatige broedvogel. Vanaf halverwege jaren tachtig werd het een regelmatige broedvogel van vochtige ruige graslanden. Het gemiddelde populatieaantal gedurende de periode 1999-2003 was 11 broedparen. Het aantal paren fluctueerde van 1999 tot 2008 tussen de 4 en 17 paren.⁹ Er is voor behoud gekozen omdat de historische potentie sinds 1978 de meeste jaren niet hoger is geweest dan het gemiddelde van de periode 1999-2003. Het gebied levert onvoldoende draagkracht voor een zelfstandige sleutelpopulatie, maar draagt bij aan de landelijke instandhouding.

A292 Snor

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 25 paren.

Toelichting Volgend op het ontstaan van uitgestrekte rietmoerassen na de afsluiting heeft de snor zich gevestigd. Het gemiddelde aantal tijdens de periode 1999-2003 was 23 broedparen. In de periode 1998-2008 werden minimaal 17 broedparen geteld (2004) en maximaal 28 broedparen (2008).⁹ Ondanks de landelijk matig ongunstige gunstige staat van instandhouding met betrekking tot de populatieomvang, is als doel behoud gekozen omdat de populatie over een langere periode met fluctuaties stabiel is geweest. Het gebied levert onvoldoende draagkracht voor een zelfstandige sleutelpopulatie, maar draagt bij aan de instandhouding op landelijk niveau.

A295 Rietzanger

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 1.900 paren.

Toelichting Volgend op het ontstaan van uitgestrekte rietmoerassen en rietruigtes is de rietzanger geleidelijk een zeer talrijke broedvogel geworden in dit gebied. In 1997 werd het aantal paren geschat op 2.500, meer dan 10% van de Nederlandse populatie. Voor de periode 1999-2003 wordt het gemiddeld aantal paren geschat op 1.900. Het is daarmee één van de belangrijkste broedgebieden in Nederland. Gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding met betrekking tot de populatieomvang, is behoud voldoende. Het gebied levert voldoende draagkracht voor een sleutelpopulatie.

5.4 Vogelrichtlijn: niet-broedvogels

A005 Fuut

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 60 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting Het gebied heeft voor de fuut met name een functie als foerageergebied. Aantallen zijn in de eerste helft van de jaren negentig sterk toegenomen, daarna weer afgenomen, maar nog steeds hoger dan in de jaren tachtig en redelijk stabiel. Handhaving van de huidige situatie is voldoende want de landelijk matig ongunstige staat van instandhouding is vooral gebaseerd op verslechterde voedselsituatie voor viseters in het IJsselmeer.

A017 Aalscholver

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 70 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting Het gebied heeft voor de aalscholver met name een functie als foerageergebied. Aantallen fluctueren, maar blijven min of meer stabiel. Handhaving van de huidige situatie is voldoende gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding.

A034 Lepelaar

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 80 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting Aantallen lepelaars zijn van nationale en internationale betekenis. Het gebied heeft met name een functie als foerageergebied. Het Lauwersmeer levert als foerageergebied één van de grootste bijdragen in Nederland. Het aantalsverloop vertoont een positieve trend. Handhaving van de huidige situatie is voldoende want de landelijke staat van instandhouding is gunstig.

A037 Kleine zwaan

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied, met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 140 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting Aantallen kleine zwanen zijn van nationale en internationale betekenis. Het gebied heeft met name een functie als foerageergebied en als slaappleaats. De draagkrachtschatting heeft betrekking op de foerageerfunctie. De slaappleaatsfunctie is mogelijk belangrijker, maar er zijn niet voldoende telgegevens voor een kwantificering in het doel. Het Lauwersmeer is één van de eerste gebieden waar de kleine zwanen in het najaar verschijnen en levert één van de grootste bijdragen binnen het Natura 2000-netwerk. Het aantalsverloop vertoont een negatieve trend, deze is significant ondanks fluctuaties. Vanwege de vermoedelijk natuurlijke oorzaken van de landelijk matig ongunstige staat van instandhouding is geen herstelopgave van toepassing.

A038 Wilde zwaan

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 10 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting Aantallen wilde zwanen zijn van nationale betekenis. Het gebied heeft met name een functie als foerageergebied en als slaappleaats. Het Lauwersmeer levert als foerageergebied na Uiterwaarden IJssel en de Oostvaardersplassen de grootste bijdrage binnen het Natura 2000-netwerk. Handhaving van de huidige aantallen is voldoende, want de landelijk matig ongunstige staat van instandhouding is gebaseerd op een minder gunstig toekomstbeeld, op grond van klimaatveranderingen en extensivering van landbouw: factoren die buiten het Lauwersmeergebied spelen.

A041 Kolgans

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied, met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 190 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting Het gebied heeft voor de kolgans met name een functie als foerageergebied en als slaappleaats. De draagkrachtschatting heeft betrekking op de foerageerfunctie. De slaappleaatsfunctie is mogelijk belangrijker, maar er zijn niet voldoende telgegevens voor een kwantificering in het

doel. Het aantalsverloop vertoont een positieve tendens met fluctuaties. Handhaving van de huidige situatie is voldoende want de landelijke staat van instandhouding is gunstig.

A042 Dwerggans

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 40 vogels (seizoensmaximum).

Toelichting Aantallen dwergganzen zijn van grote nationale betekenis. Het gebied heeft met name een functie als slaap- en rustplaats (in Ezumakeeg). In de Bantpolder en op de kwelder bij Paesens (Waddenzee) wordt soms gevoerageerd. Handhaving van de huidige situatie is voldoende omdat de omstandigheden in Nederland niet als knelpunt worden aangemerkt.

A043 Grauwe gans

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 1.100 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting Aantallen grauwe ganzen zijn van internationale betekenis. Het gebied heeft met name een functie als foerageergebied en als slaappleaats. Anders dan in de meeste andere gebieden zijn aantallen sinds midden jaren tachtig afgenomen. Handhaving van de huidige situatie is voldoende gezien de gunstige landelijke staat van instandhouding. De doelstelling heeft geen betrekking op de eventuele functie van het gebied als broedgebied voor deze soort.

A045 Brandgans

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied, met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 1.700 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting Aantallen brandganzen zijn van nationale en internationale betekenis. Het gebied heeft met name een functie als foerageergebied en als slaappleaats. De draagkrachtschatting heeft betrekking op de foerageerfunctie. De slaappleaatsfunctie is mogelijk belangrijker, maar er zijn niet voldoende telgegevens voor een kwantificering in het doel. Het aantalsverloop vertoont een positieve tendens met sterke fluctuaties. Handhaving van de huidige situatie is voldoende want de landelijke staat van instandhouding is gunstig. De doelstelling heeft geen betrekking op de eventuele functie van het gebied als broedgebied voor deze soort.

A048 Bergeend

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 480 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting Het gebied heeft voor de bergeend met name een functie als foerageergebied. Er was sprake van verhoogde aantallen in de tweede helft van de jaren tachtig, daarna stabiel op een lager niveau en recent een lichte toename. Handhaving van de huidige situatie is voldoende want de landelijke staat van instandhouding is gunstig.

A050 Smient

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 1.600 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting Het gebied heeft voor de smient met name een functie als slaappleaats en als foerageergebied. Het aantalsverloop vertoont een doorgaande afname met enige fluctuatie. Handhaving van de huidige situatie is voldoende want de landelijke staat van instandhouding is gunstig.

A051 Krakeend

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 900 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting Aantallen krakeenden zijn van nationale en internationale betekenis. Het gebied heeft met name een functie als foerageergebied. Het Lauwersmeer levert na de Biesbosch de grootste bijdrage binnen Nederland voor de krakeend. Sinds begin jaren negentig zijn aantallen sterk toegenomen. Handhaving van de huidige situatie is voldoende want de landelijke staat van instandhouding is gunstig.

A052 Wintertaling

- Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 1.900 vogels (seizoensgemiddelde).
- Toelichting Aantallen wintertalingen zijn van nationale en internationale betekenis. Het gebied heeft met name een functie als foerageergebied. Het Lauwersmeer levert na de Waddenzee de grootste bijdrage binnen Nederland voor de wintertaling. Vroeger foerageerden grote groepen wintertalingen op de zaden van de pioniervegetatie. De aantallen zijn in de jaren tachtig afgenomen en sinds begin jaren negentig enigszins fluctuerend. Er is geen landelijke herstelopgave van toepassing dus handhaving van de huidige situatie is voldoende.

A053 Wilde eend

- Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 1.700 vogels (seizoensgemiddelde).
- Toelichting Het gebied heeft voor de wilde eend met name een functie als foerageergebied. Aantallen waren voorheen veel hoger, deze zijn vooral begin jaren negentig afgenomen. Handhaving van de huidige situatie is voldoende want de landelijke staat van instandhouding is gunstig.

A054 Pijlstaart

- Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 510 vogels (seizoensgemiddelde).
- Toelichting Aantallen pijlstaarten zijn van nationale en internationale betekenis. Het gebied heeft met name een functie als foerageergebied. Het Lauwersmeer levert één van de grootste bijdragen voor de pijlstaart binnen Nederland. Het aantalsverloop vertoonde een optimum in de tweede helft van de jaren tachtig en daarna een afname. Handhaving van de huidige situatie is voldoende, want de landelijk matig ongunstige staat van instandhouding is gebaseerd op een toekomstverwachting, op grond van afname van de internationale populatie.

A056 Slobeend

- Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 290 vogels (seizoensgemiddelde).
- Toelichting Aantallen slobeenden zijn van nationale en internationale betekenis. Het gebied heeft met name een functie als foerageergebied. Het Lauwersmeer levert één van de grootste bijdragen voor de slobeend binnen Nederland. Aantallen waren aanzienlijk hoger in de eerste helft van de jaren tachtig en daarna min of meer stabiel op een lager niveau. Handhaving van de huidige situatie is voldoende want de landelijke staat van instandhouding is gunstig.

A059 Tafeleend

- Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 130 vogels (seizoensgemiddelde).
- Toelichting Het gebied heeft voor de tafeleend met name een functie als foerageergebied. De aantallen hadden verhoogde waarden rond het midden van de jaren negentig. Handhaving van de huidige situatie is voldoende vanwege de marginale bijdrage aan de landelijk zeer ongunstige staat van instandhouding.

A061 Kuifeend

- Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 540 vogels (seizoensgemiddelde).
- Toelichting Het gebied heeft voor de kuifeend met name een functie als foerageergebied. De aantallen zijn toegenomen sinds de jaren tachtig en begonnen daarna te fluctueren. Handhaving van de huidige situatie is voldoende, want de landelijk matig ongunstige staat van instandhouding is vooral een gevolg van negatieve toekomstverwachtingen voor deze soort, op grond van oligotrofiëring en terugkeer van zoet-zout overgangen in andere Natura 2000-gebieden.

A067	Brilduiker
Doel	Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 40 vogels (seizoensgemiddelde).
Toelichting	Het gebied heeft voor de brilduiker met name een functie als foerageergebied. Aantallen zijn licht afgenomen. Handhaving van de huidige situatie is voldoende gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding.
A068	Nonnetje
Doel	Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 9 vogels (seizoensgemiddelde).
Toelichting	Het gebied heeft voor het nonnetje met name een functie als foerageergebied. Aantallen zijn sinds begin jaren negentig hoger dan daarvoor, maar fluctuerend. De landelijk matig ongunstige staat van instandhouding is vooral gebaseerd op de verslechterde voedselsituatie voor viseters in het IJsselmeer, zodat behoud voor het Lauwersmeer voldoende is.
A075	Zeearend
Doel	Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 1 vogel (seizoensmaximum).
Toelichting	Aantallen zeearenden zijn van nationale betekenis. Het gebied heeft met name een functie als foerageergebied. Het Lauwersmeer levert één van de grootste bijdragen voor de zeearend binnen Nederland. De data zijn nog niet geschikt voor een trendanalyse. Handhaving van de huidige situatie is voldoende, want de landelijke staat van instandhouding is gunstig.
A125	Meerkoet
Doel	Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 970 vogels (seizoensgemiddelde).
Toelichting	Het gebied heeft voor de meerkoet met name een functie als foerageergebied. Er was sprake van verlaagde aantallen in de tweede helft van de jaren tachtig, afgezien daarvan zijn deze min of meer stabiel. Behoud van de huidige situatie is voldoende gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding.
A132	Kluut
Doel	Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 90 vogels (seizoensgemiddelde).
Toelichting	Het gebied heeft voor de kluut met name een functie als foerageergebied. Het aantalsverloop laat een fluctuerend patroon zien. Behoud van de huidige situatie is voldoende, op landelijk niveau is geen herstelopgave geformuleerd.
A137	Bontbekplevier
Doel	Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 60 vogels (seizoensgemiddelde).
Toelichting	Aantallen bontbekplevieren zijn van nationale betekenis. Het gebied heeft met name een functie als foerageergebied. Handhaving van de huidige situatie is voldoende want de landelijke staat van instandhouding is gunstig.
A140	Goudplevier
Doel	Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 150 vogels (seizoensgemiddelde).
Toelichting	Het gebied heeft voor de goudplevier met name een functie als foerageergebied. Het aantalsverloop laat een fluctuerend patroon zien. De landelijk zeer ongunstige staat van instandhouding heeft vooral te maken met een afname in de landelijke gebieden buiten het Natura 2000-netwerk. De aantallen in het Natura 2000-landschap Meren en Moerassen zijn min of meer stabiel, daarom is geen herstelopgave van toepassing.

A156 Grutto

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 260 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting Aantallen grutto's zijn van internationale betekenis. Het gebied heeft met name een functie als foerageergebied en als slaappleats. Het aantalsverloop laat een fluctuerend patroon zien. De landelijke staat van instandhouding is zeer ongunstig, op grond van de relatie tussen de trekvogelaantallen en de afnemende broedvogelpopulatie. De aantallen trekvogels in de telgebieden zijn echter min of meer stabiel en de herstelopgave dient dus in de broedgebieden gelegd te worden.

A160 Wulp

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 50 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting Het gebied heeft voor de wulp met name een functie als foerageergebied en als slaappleats. Het aantalsverloop laat een fluctuerend patroon zien. Handhaving van de huidige situatie is voldoende want de landelijke staat van instandhouding is gunstig.

A161 Zwarte ruiter

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 100 vogels (seizoensgemiddelde).

Toelichting Het gebied heeft voor de zwarte ruiter met name een functie als foerageergebied. Het Lauwersmeer is één van de belangrijkste gebieden voor de soort in Nederland. De aantallen fluctueren, maar lijken sinds 1995 te zijn toegenomen. Handhaving van de huidige situatie is voldoende want de landelijke staat van instandhouding is gunstig.

A190 Reuzenstern

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 10 vogels (seizoensmaximum).

Toelichting Aantallen reuzensterns zijn van nationale betekenis. Het gebied heeft met name een functie als slaappleats en als foerageergebied. Het Lauwersmeer levert buiten het IJsselmeergebied (IJsselmeer en Ketelmeer & Vossemeer) de grootste bijdrage binnen Nederland (alleen voor deze drie gebieden is voor deze soort een instandhoudingsdoelstelling geformuleerd). Aantallen fluctueren, maar hebben een positieve tendens. Handhaving van de huidige situatie is voldoende want de landelijke staat van instandhouding is gunstig.

5.5 Beschermde natuurmonumenten

Het Natura 2000-gebied omvat één of meer voormalige beschermde natuurmonumenten (zie paragrafen 2.1 en 3.3 van deze Nota van toelichting). Ingevolge artikel 15a, derde lid, Natuurbeschermingswet 1998, heeft de bescherming van dat deel van het gebied, dat zijn status als beschermd natuurmonument heeft verloren, mede betrekking op de doelstellingen ten aanzien van het behoud, herstel en de ontwikkeling van het natuurschoon of de natuurwetenschappelijke betekenis van het gebied zoals bepaald in het van rechtswege vervallen besluit. Voor zover deze doelstellingen Natura 2000-waarden betreffen (zoals opgenomen in paragraaf 4.2 van deze Nota van toelichting), maken deze deel uit van de in voorgaande paragrafen opgenomen instandhoudingsdoelstellingen. Indien de doelstellingen geen Natura 2000-waarden betreffen, houden deze doelstellingen, zoals de bescherming van het natuurschoon, hun zelfstandige betekenis. In een aantal gevallen is het niet mogelijk om zowel de doelen die voortkomen uit de aanwijzing als beschermd natuurmonument als de Natura 2000-doelstellingen te bereiken (bijvoorbeeld omdat dat om tegenstrijdig beheer vraagt). In deze gevallen hebben de Natura 2000-doelen voorrang om de Europeesrechtelijke verplichtingen na te komen.

In het beheerplan kunnen de doelen (de natuurwetenschappelijke betekenis en landschappelijke waarden) van voormalige beschermde natuurmonumenten, net als die van Natura 2000, in ruimte en tijd worden uitgewerkt. Dan kan ook worden uitgewerkt waar achteruitgang van het natuurschoon en de natuurwetenschappelijke betekenis is toegestaan ten gunste van Natura 2000-instandhoudingsdoelstellingen. Met de wijziging van de Natuurbeschermingswet 1998 op 18 maart 2010 (Stb. 2010, 135) is de uitwerking van de doelen van voormalige beschermde natuurmonumenten in het beheerplan facultatief geworden, in

plaats van dat daartoe een verplichting geldt. De van rechtswege vervallen besluiten zijn ter informatie aan het einde van dit besluit toegevoegd.

Bijlage A is niet van toepassing op dit besluit.

Nadere onderbouwing van wijzigingen in Natura 2000-waarden waarvoor het gebied is aangewezen en toewijzing van en wijzigingen in instandhoudingsdoelstellingen

- B.1 Wijzigingen in vogelsoorten ten opzichte van aanwijzing als Vogelrichtlijngebied en/of het ontwerpbesluit (paragraaf 4.2.1)
- B.2 Toewijzing instandhoudingsdoelstellingen (hoofdstuk 5)

B.1 Wijzigingen in vogelsoorten ten opzichte van aanwijzing als Vogelrichtlijngebied en/of het ontwerpbesluit (paragraaf 4.2.1)

De vogelsoorten waarvoor het gebied in 2000 is aangewezen, zijn indertijd ontleend aan SOVON (2000)¹⁰. De numerieke criteria die daarin zijn opgenomen zijn ontleend aan de Nota van Antwoord Vogelrichtlijn (2000)¹¹. Een gebied wordt slechts aangewezen voor soorten waarvoor het gebied van landelijke betekenis is. Hiervan is in beginsel sprake indien het gebied minstens 1% van de landelijke broedpopulatie herbergt, indien 0,1% van de biogeografische populatie geregeld in het gebied verblijft of indien het gebied in combinatie met andere gebieden voldoende bijdrage kan leveren aan een sleutelpopulatie.

Voor eventuele toevoeging of verwijdering van vogelsoorten is gebruik gemaakt van SOVON & CBS (2005)¹² waarin de ontwikkeling van vogelaantallen in de laatste decennia is beschreven. Dit rapport heeft ten grondslag gelegen aan de formulering van de instandhoudingsdoelstellingen voor de Vogelrichtlijnsoorten. In bijlage 1 van dit rapport zijn de verschillen aangegeven tussen de soortenlijsten per gebied die in beide aangehaalde rapporten zijn opgenomen. Om ecologische redenen die in voorkomende gevallen hieronder zijn vermeld, is soms van deze algemene criteria afgeweken. Deze werkwijze heeft voor de lijst van vogelsoorten waarvoor dit gebied is aangewezen, de volgende consequenties:

- In aanvulling op de oorspronkelijke aanwijzing als Vogelrichtlijngebied (2000), maar conform het ontwerpbesluit (2009), is het gebied ook aangewezen voor de volgende vogelsoorten van bijlage I van de Vogelrichtlijn: roerdomp (A021) en velduil (A222) als broedvogels en dwerggans (A042) als niet-broedvogel. Het gebied herbergde minstens 1% van de landelijke broedpopulatie van de roerdomp en velduil in de periode 1999-2003. De dwerggans is als doelsoort toegevoegd naar aanleiding van uitspraken van de Raad van State dat er op grond van artikel 4, eerste lid van de Vogelrichtlijn een verplichting bestaat tot speciale bescherming van deze soort¹³. Een aanzienlijk deel van de winterpopulatie pleistert geregeld in het Lauwersmeer.
- In aanvulling op de oorspronkelijke aanwijzing als Vogelrichtlijngebied (2000), maar conform het ontwerpbesluit (2009), is het gebied ook aangewezen voor de volgende soorten trekvogels zoals bedoeld in artikel 4.2 van de Vogelrichtlijn: bontbekplevier (A137) en snor (A292) als broedvogels, en zwarte ruiter (A161) als niet-broedvogel. Het gebied herbergde minstens 1% van de landelijke broedpopulatie van de bontbekplevier en snor in de periode 1999-2003 en minstens 0,1% van de biogeografische populatie van de zwarte ruiter in de periode 1999/2000-2003/2004.
- In afwijking van de oorspronkelijke aanwijzing als Vogelrichtlijngebied (2000), maar conform het ontwerpbesluit (2009), is het gebied niet aangewezen voor de volgende vogelsoorten van bijlage I van de Vogelrichtlijn: kleine zilverreiger (A026), grote zilverreiger (A027), visarend (A094) en slechtvalk (A103). Op grond van toegenomen kennis over aantallen, verspreiding en populatieomvang zijn voor deze soorten alleen de vijf gebieden met de grootste bijdrage en de gebieden die eerder waren geselecteerd gehandhaafd. Dit gebied behoort niet tot deze selectie en is daarmee van geringe betekenis voor de landelijke staat van instandhouding van deze soorten als niet-broedvogels.

¹⁰ SOVON (2000): Belangrijke vogelgebieden in Nederland 1993-97. SOVON-informatierapport 2000/01. SOVON Vogelonderzoek Nederland, Beek-Ubbergen.

¹¹ Ministerie van LNV (2000): Nota van Antwoord Vogelrichtlijn, bijlage 1, selectiecriteria en methode van begrenzing. Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, Den Haag.

¹² SOVON & CBS (2005): Trends van vogelaantallen in het Nederlandse Natura 2000 netwerk. SOVON-informatierapport 2005/09. SOVON Vogelonderzoek Nederland, Beek-Ubbergen.

¹³ Afdeling bestuursrechtspraak Raad van State, 17 maart en 29 december 2004, zaaknummers 200305428/1 en 200408181/16.

- Hetzelfde geldt voor de dwergmeeuw (A177). Het gebied is van marginale betekenis voor de landelijke staat van instandhouding van deze soort als niet-broedvogel door afname van de relatieve bijdrage, en er is geen landelijke verbeteropgave.
- In afwijking van de oorspronkelijke aanwijzing als Vogelrichtlijngebied (2000), maar conform het ontwerpbesluit (2009), is het gebied niet aangewezen voor de volgende soorten trekvogels zoals bedoeld in artikel 4.2 van de Vogelrichtlijn: rotgans (A046), zilverplevier (A141), steenloper (A169), dwergmeeuw (A177) als niet-broedvogel en oeverwaluw (A249) als broedvogel. Het gebied herbergde minder dan 0,1% van de biogeografische populatie van de betreffende soorten niet-broedvogels in de periode 1999/2000-2003/2004. De broedkolonie van de oeverwaluw valt buiten de begrenzing van het gebied.

B.2 Toewijzing instandhoudingsdoelstellingen (hoofdstuk 5)

Voor zover de hier vermelde gebiedsdoelen en relatieve bijdragen betrekking hebben op de Natura 2000-gebieden die buiten dit aanwijzingsbesluit vallen en waarvan de definitieve besluiten op het moment van vaststelling van het onderhavige besluit nog niet zijn vastgesteld, moeten deze worden beschouwd als "indicatieve" opgaven en kunnen ze nog aan verandering onderhevig zijn.

In dit onderdeel wordt voor iedere Natura 2000-waarde waarvoor het onderhavige gebied is aangewezen, inzichtelijk gemaakt hoe de landelijke doelstelling¹⁴ is uitgewerkt in de Natura 2000-gebieden. De landelijke doelstellingen vormen een kader voor de formulering van instandhoudingsdoelstellingen op gebiedsniveau. De gebiedsdoelen bij elkaar "opgeteld", eventueel tezamen met een opgave buiten het Natura 2000-netwerk, hebben als som het landelijke doel. Onder iedere tabel wordt de landelijke staat van instandhouding van de betreffende Natura 2000-waarde vermeld. Indien de landelijke doelstelling van de betreffende waarde afwijkt van wat kan worden verwacht uit de landelijke staat van instandhouding, is dit hier gemotiveerd. Gebiedsdoelstellingen die afwijken van de landelijke doelstelling, worden ook zoveel mogelijk gemotiveerd. In gevallen waarin motivering ontbreekt, is aanpassing nog in overweging (met name naar aanleiding van zienswijzen) in het kader van het besluit voor het betreffende gebied. Doelstellingen die volgens de tabellen zijn aangepast ten opzichte van het ontwerpbesluit (zie kolom "Besluit") staan eveneens onder de betreffende tabellen gemotiveerd. De instandhoudingsdoelstellingen van Natura 2000-waarden die zijn toegevoegd ten opzichte van het ontwerpbesluit, zijn in principe op behoud gesteld, omdat de landelijke doelstelling al haalbaar werd geacht zonder deze toevoegingen. De instandhoudingsdoelstellingen die om deze reden op behoud zijn gesteld en daarmee afwijken van de landelijke doelstelling voor de betreffende Natura 2000-waarde, zijn in de tabellen gemarkeerd met een x. De niet-broedvogelsoorten waarvoor zowel landelijk als in alle gebieden een behoudopgave is gesteld zijn samengevat in één tabel. Regels in cursief betreffen complementaire doelen (zie Natura 2000 doelendocument, paragraaf 3.3). Bij broedvogels en niet-broedvogels wordt in de kolom "Populatie" tevens aangegeven of er sprake is van herstel dan wel uitbreiding (↑). In een aparte kolom is van elk gebied de relatieve bijdrage vermeld. In het geval van soorten is dit het aandeel van de landelijke populatie dat (geregeld) in het gebied aanwezig is. Afhankelijk van de soort wordt dit afgemeten aan getelde aantallen, aantal bezette plekken of kilometerhokken.

Er is gebruik gemaakt van de volgende klasse-indeling:

A1 = 15-30%, A2 = 30-50%, A3 = 50-75% en A4 = >75%

B1 = 2-6% en B2 = 6-15%

C = <2%

¹⁴ De landelijke doelomschrijving in deze paragraaf beperkt zich in principe tot behoud/uitbreiding oppervlakte (of omvang leefgebied) en behoud/verbetering kwaliteit (leefgebied), in geval van soorten en vogels aangevuld met het doel voor behoud/uitbreiding populatie. Voor de volledige formulering van de landelijke doelen inclusief toelichting wordt verwezen naar het Natura 2000 doelendocument (2006).

B.2.1 Vogelrichtlijn: broedvogels

A021 – Roerdomp						
Landelijke doelstelling: uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied voor uitbreiding populatie						
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Populatie	Relatieve bijdrage	Besluit
002	Duinen en Lage Land Texel	behoud	behoud	5	C	aanwijzingsbesluit
005	Duinen Ameland	behoud	behoud	2	C	aanwijzingsbesluit
006	Duinen Schiermonnikoog	behoud	behoud	3 (↑)	C	aanwijzingsbesluit
008	Lauwersmeer	behoud	behoud	10	B1	conform ontwerp
013	Alde Feanen	behoud	behoud	4	C	ontwerpbesluit
014	Deelen	behoud	behoud	5 (↑)	C	aanwijzingsbesluit
018	Rottige Meenthe & Brandemeer	uitbreiding	verbetering	10 (↑)	B1	ontwerpbesluit
020	Zuidlaardermeergebied	behoud	behoud	5 (↑)	C	ontwerpbesluit
034	Weerribben	uitbreiding	verbetering	10 (↑)	B1	ontwerpbesluit
035	De Wieden	behoud	behoud	30 (↑)	B2	ontwerpbesluit
036	Uiterwaarden Zwarte Water en ...	uitbreiding	verbetering	1 (↑)	C	ontwerpbesluit
067	Gelderse Poort	uitbreiding	verbetering	20 (↑)	B1	ontwerpbesluit
072	IJsselmeer	uitbreiding	verbetering	7(↑)	B1	aanwijzingsbesluit
074	Zwarte Meer	uitbreiding	verbetering	6 (↑)	C	aanwijzingsbesluit
075	Ketelmeer & Vossemeer	uitbreiding	verbetering	5 (↑)	C	aanwijzingsbesluit
076	Veluwerandmeren	uitbreiding	verbetering	5 (↑)	C	aanwijzingsbesluit
078	Oostvaardersplassen	behoud	behoud	40	B2	aanwijzingsbesluit
085	Zwanenwater & Pettemerduinen	behoud	behoud	2 (↑)	C	ontwerpbesluit
090	Wormer- en Jisperveld & ...	behoud	behoud	10	B1	ontwerpbesluit
091	Polder Westzaan	behoud	behoud	10	B1	ontwerpbesluit
092	Ilperveld, Varkensland, ...	behoud	behoud	15	B2	ontwerpbesluit
095	Oostelijke Vechtplassen	uitbreiding	verbetering	5 (↑)	C	ontwerpbesluit
103	Nieuwkoopse Plassen & De Haeck	uitbreiding	verbetering	6 (↑)	C	ontwerpbesluit
105	Zouweboezem	uitbreiding	verbetering	5 (↑)	C	ontwerpbesluit
112	Biesbosch	uitbreiding	verbetering	10 (↑)	C	ontwerpbesluit
137	Strabrechtse Heide & Beuven	behoud	behoud	5	C	ontwerpbesluit

De landelijke staat van instandhouding van de roerdomp is voor wat betreft de aspecten leefgebied en populatie als “zeer ongunstig” beoordeeld. De landelijke doelstelling sluit hierop aan: “uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied voor uitbreiding tot een populatie van ten minste 400 paren (territoria)”. De doelstelling is conform het Beschermingsplan moerasvogels 2000-2004 (2000).¹⁵

Bij de roerdomp is het streven tenminste de gewenste minimumpopulatie voor Nederland te herstellen¹⁶. Dit betekent dat het beoogde herstel deels zal moeten worden bereikt in gebieden buiten het Natura 2000-netwerk. Voor de gebieden Duinen en Lage Land Texel (002), Duinen Ameland (005), Duinen Schiermonnikoog (006), Lauwersmeer (008), Alde Feanen (013), Deelen (014), Zuidlaardermeergebied (020), De Wieden (035), Oostvaardersplassen (078), Zwanenwater & Pettemerduinen (085), Wormer- en Jisperveld & Kalverpolder (090), Polder Westzaan (091), Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twisde (092) en Strabrechtse Heide & Beuven (137) is voor behoud van het leefgebied en/of de populatie gekozen. In de gebieden Duinen Schiermonnikoog, Deelen, Zuidlaardermeergebied, Zwanenwater & Pettemerduinen wordt met behoud van het leefgebied herstel (Duinen Schiermonnikoog) of een kleine uitbreiding van de populatie nagestreefd. De gebieden Duinen en Lage Land Texel en Duinen Ameland en Zwanenwater &

¹⁵ Boer, T.den (2000): Beschermingsplan moerasvogels 2000-2004. Rapport Directie Natuurbeheer nr.47. Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, Wageningen.

¹⁶ Natura 2000 doelendocument (2006): Tekstkader 4.5.1. Landelijke doelen broedvogels.

Petteerderuinen bieden geen verdere ruimte voor uitbreiding gelet op de beperkte beschikbaarheid van rietmoerassen in de duingebieden. Het gebied Lauwersmeer wijkt af omdat uit tellingen blijkt dat het gemiddeld voorkomen van de soort in dit gebied in het (recente) verleden niet groter is geweest dan het gemiddelde voorkomen waarop de doelstelling is gebaseerd. Het is dus onzeker of het gebied meer broedvogels kan herbergen dan nu het geval is. Voor de gebieden Oostvaardersplassen, Wormer- en Jisperveld & Kalverpolder, Polder Westzaan en Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske is voor behoud van de populaties en de leefgebieden gekozen, omdat de populaties de laatste jaren reeds sterk toegenomen zijn. Voor het gebied Strabrechtse Heide & Beuven is gekozen voor behoud van de omvang van het leefgebied omdat er geen ruimte is voor uitbreiding vanwege de aanwezigheid van het habitatype zeer zwakbufferde vennen (H3110). Daarnaast is de populatietrend stabiel.

A081 – Bruine kiekendief						
Landelijke doelstelling: behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor behoud populatie						
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Populatie	Relatieve bijdrage	Besluit
001	Waddenzee	behoud	behoud	30	B1	aanwijzingsbesluit
002	Duinen en Lage Land Texel	behoud	behoud	30	B1	aanwijzingsbesluit
003	Duinen Vlieland	behoud	behoud	20	C	aanwijzingsbesluit
004	Duinen Terschelling	behoud	behoud	45	B1	aanwijzingsbesluit
005	Duinen Ameland	behoud	behoud	40	B1	aanwijzingsbesluit
006	Duinen Schiermonnikoog	behoud	behoud	25	B1	aanwijzingsbesluit
008	Lauwersmeer	behoud	behoud	20	C	conform ontwerp
013	Alde Feanen	uitbreiding	verbetering	20 (↑)	C	ontwerpbesluit
014	Deelen	uitbreiding	verbetering	5	C	aanwijzingsbesluit
035	De Wieden	behoud	behoud	20	C	ontwerpbesluit
072	IJsselmeer	behoud	behoud	25	C	aanwijzingsbesluit
078	Oostvaardersplassen	behoud	behoud	40	B1	aanwijzingsbesluit
092	Ilperveld, Varkensland, ...	behoud	behoud	15	C	ontwerpbesluit
109	Haringvliet	behoud	behoud	20	C	ontwerpbesluit
112	Biesbosch	behoud	behoud	30	B1	ontwerpbesluit
114	Krammer-Volkerak	behoud	behoud	13	C	concept-ontwerp
115	Grevelingen	behoud	behoud	20	C	ontwerpbesluit
118	Oosterschelde	behoud	behoud	19	C	aanwijzingsbesluit
122	Westerschelde & Saeftinghe	behoud	behoud	20	C	aanwijzingsbesluit

De landelijke staat van instandhouding van de bruine kiekendief is voor de aspecten leefgebied en populatie als "gunstig" beoordeeld. De landelijke doelstelling sluit daarop aan: "behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor behoud van ten minste 1.300 paren". Gezien de belangrijke functie van Nederland als noordwestelijk bolwerk in het broedgebied in Europa is een veilige marge ingebouwd in het voor Nederland na te streven populatieniveau. Het gestelde doel betreft behoud van het huidige niveau. Voor de realisatie van de landelijke doelstelling zal aansluiting nodig zijn van nationaal beleid zoals de realisatie van de Ecologische Hoofdstructuur.

De gebiedsdoelstellingen sluiten bij de landelijke doelstelling aan, met uitzondering van de gebieden Alde Feanen (013) en Deelen (014). Voor Alde Feanen is vanwege de in deze regio unieke potentie voor een sleutelpopulatie, ondanks de landelijk gunstige staat van instandhouding een (beperkte) uitbreidingsdoelstelling geformuleerd. Vanwege de recente afname van de populatie in gebied Deelen is hier een beperkte herstelopgave geformuleerd, zodat de soort in het gebied behouden kan blijven.

A084 – Grauwe kiekendief						
Landelijke doelstelling: uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied voor herstel populatie						
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Populatie	Relatieve bijdrage	Besluit
008	Lauwersmeer	behoud	behoud	4	B2	doel aangepast ^a

(a) Het doelniveau van Lauwersmeer is aangepast van 7 naar 4 paren. Uitbreiding van de populatie naar ten minste 7 broedparen wordt niet realistisch geacht. Het doelniveau is om deze reden teruggebracht naar ten minste 4 broedparen, het seizoensgemiddelde over de periode 1999-2003.

De landelijke staat van instandhouding van de grauwe kiekendief is op de aspecten populatie en leefgebied beoordeeld als "zeer ongunstig". De landelijke doelstelling sluit hierop aan: "uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied voor herstel van een populatieomvang van ten minste 60 paren". Lauwersmeer is het enige Natura 2000-gebied dat voor deze soort is aangewezen; de grootste bijdrage moet van gebieden buiten het Natura 2000-netwerk komen. De doelstelling in dit gebied wijkt af van de landelijke doelstelling omdat er weinig mogelijkheden voor verbetering van de kwaliteit en/of uitbreiding van de oppervlakte van het leefgebied binnen de grenzen van het Lauwersmeer zijn.

A119 – Porseleinhoen						
Landelijke doelstelling: uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied voor herstel populatie						
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Populatie	Relatieve bijdrage	Besluit
003	Duinen Vlieland	behoud	behoud	4	C	aanwijzingsbesluit
005	Duinen Ameland	behoud	behoud	2	C	aanwijzingsbesluit
008	Lauwersmeer	behoud	behoud	15	B2	conform ontwerp
009	Groote Wielen	behoud	behoud	4 (↑)	C	ontwerpbesluit
010	Oudegaasterbrekken, Fluessen ...	uitbreiding	verbetering	1 (↑)	C	ontwerpbesluit
012	Sneekermeergebied	behoud	behoud	2 (↑)	C	ontwerpbesluit
013	Alde Feanen	behoud	behoud	20 (↑)	B1	ontwerpbesluit
019	Leekstermeergebied	behoud	behoud	2 (↑)	C	ontwerpbesluit
020	Zuidlaardermeergebied	uitbreiding	verbetering	20 (↑)	B2	ontwerpbesluit
023	Fochteloërveen	behoud	behoud	20 (↑)	B1	ontwerpbesluit
033	Bargerveen	behoud	behoud	15 (↑)	B1	ontwerpbesluit
034	Weerribben	uitbreiding	verbetering	30 (↑)	B1	ontwerpbesluit
035	De Wieden	behoud	behoud	20	B2	ontwerpbesluit
036	Uiterwaarden Zwarte Water en ...	behoud	behoud	10 (↑)	C	ontwerpbesluit
038	Uiterwaarden IJssel	uitbreiding	verbetering	20 (↑)	B1	ontwerpbesluit
066	Uiterwaarden Neder-Rijn	uitbreiding	verbetering	10 (↑)	B1	ontwerpbesluit
067	Gelderse Poort	uitbreiding	verbetering	10 (↑)	C	ontwerpbesluit
068	Uiterwaarden Waal	uitbreiding	verbetering	10 (↑)	C	ontwerpbesluit
072	IJsselmeer	uitbreiding	verbetering	18 (↑)	B1	aanwijzingsbesluit
074	Zwarte Meer	uitbreiding	verbetering	7 (↑)	B1	aanwijzingsbesluit
075	Ketelmeer & Vossemeer	uitbreiding	verbetering	4 (↑)	C	aanwijzingsbesluit
078	Oostvaardersplassen	uitbreiding	verbetering	40 (↑)	B2	aanwijzingsbesluit
095	Oostelijke Vechtplassen	behoud	behoud	8	B1	ontwerpbesluit
105	Zouweboezem	behoud	behoud	9 (↑)	C	ontwerpbesluit
106	Boezems Kinderdijk	behoud	behoud	1	C	ontwerpbesluit
112	Biesbosch	behoud	behoud	5 (↑)	C	ontwerpbesluit
140	Groote Peel	uitbreiding	verbetering	5 (↑)	C	aanwijzingsbesluit

De landelijke staat van instandhouding van het porseleinhoen is op de aspecten populatie en leefgebied beoordeeld als respectievelijk "zeer ongunstig" en "matig ongunstig". De landelijke doelstelling sluit hierop

aan: "uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied voor herstel van een populatie van ten minste 400 paren". De aantallen van het porseleinhoen vertonen jaarlijks grote schommelingen als gevolg van weersomstandigheden zodat een doelstelling op basis van het gemiddelde niet doelmatig is. Er is daarom gekozen voor een populatieniveau in gunstige jaren, de jaren waarin in het late voorjaar sprake is van hoge waterstanden in het leefgebied dat de belangrijkste voorwaarde is om tot broeden over te gaan. De herstelopgave volgt het Beschermingsplan moerasvogels 2000-2004 (2000)¹⁵. Er zijn voor het porseleinhoen extra inspanningen nodig om de gewenste landelijke minimumpopulatie te bereiken¹⁶. Er is een beleidskeuze gemaakt om strategisch te lokaliseren door de opgave voor herstel van plas-dras situaties voor onder andere het porseleinhoen te leggen in het landschap Meren en Moerassen, waaronder het gebied IJsselmeer (072). Daarnaast liggen er potenties in het rivierengebied, waar de soort momenteel matig vertegenwoordigd is (met uitzondering van het noordelijke deel van de IJssel). Behoud wordt nagestreefd in die gebieden waar de historische potentie niet meer haalbaar is, waar de lokale populatietrend stabiel of toenemend is zodat behoud van het leefgebied voldoende is, of waar onvoldoende trendgegevens beschikbaar zijn om de potenties voor herstel in te schatten. De gebieden Duinen Vlieland (003), Duinen Ameland (005) bieden onvoldoende potentie voor verdere verbetering van het leefgebied en de daarmee samenhangende populatieontwikkeling. In de gebieden Bargerveen (033) en Boezems Kinderdijk (106) is de lokale populatietrend stabiel; in de gebieden Lauwersmeer (008), Fochteloërveen (023), De Wieden (035) en Oostelijke Vechtplassen (095) is de lokale populatietrend toenemend. Van de gebieden Groote Wielen (009), Sneekermeergebied (012) en Leekstermeergebied (019) zijn onvoldoende trendgegevens beschikbaar. Voor Groote Wielen, Sneekermeergebied, Leekstermeergebied, Fochteloërveen, Bargerveen, Uiterwaarden Zwarte Water en Vecht (036), Zouweboezem (105) en Biesbosch (112) is ingeschat dat het behoud van het leefgebied voldoende is voor een (kleine) toename van de populatie.

A132 – Kluut						
Landelijke doelstelling: behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor behoud populatie						
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Populatie	Relatieve bijdrage	Besluit
001	Waddenzee	behoud	verbetering	3.800	A2	aanwijzingsbesluit
002	Duinen en Lage Land Texel	behoud	behoud	120 (↑)	C	aanwijzingsbesluit
008	Lauwersmeer	behoud	behoud	110	C	conform ontwerp
109	Haringvliet	behoud	behoud	2.000 ^R	B1	ontwerpbesluit
111	Hollands Diep	behoud	behoud	2.000 ^R	C	ontwerpbesluit
114	Krammer-Volkerak	behoud	behoud	2.000 ^R	B2	concept-ontwerp
115	Grevelingen	behoud	behoud	2.000 ^R	B1	ontwerpbesluit
118	Oosterschelde	behoud	behoud	2.000 ^R	B1	aanwijzingsbesluit
120	Zoommeer	behoud	behoud	2.000 ^R	C	concept-ontwerp
122	Westerschelde & Saeftinghe	behoud	behoud	2.000 ^R	B1	aanwijzingsbesluit
127	Markiezaat	behoud	behoud	2.000 ^R	C	ontwerpbesluit

(R) Betreft een regionale doelstelling.

De landelijke staat van instandhouding van de kluut is voor wat betreft de aspecten populatie en leefgebied beoordeeld als respectievelijk "gunstig" en "matig ongunstig". Op het aspect populatie sluit de landelijke doelstelling hierop aan. De doelstelling luidt: "behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor behoud populatie van ten minste 8.000 paren". Gezien de zeer grote betekenis van Nederland voor Europa als broedgebied dient de nationale populatieomvang gehandhaafd te worden op ten minste het basisniveau van de afgelopen decennia van 8.000 paren. Het aandeel van Natura 2000-gebieden daarin bedraagt circa 85%. Landelijk is op het aspect leefgebied een behoudsdoelstelling geformuleerd, omdat met name in het gebied Waddenzee (001) het leefgebied als matig ongunstig werd beoordeeld. In afwijking van de landelijke doelstelling heeft dat gebied dan ook een verbeteropgave gekregen voor het leefgebied. De overige gebieden sluiten aan bij de landelijke doelstelling.

A137 – Bontbekplevier						
Landelijke doelstelling: uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied voor behoud populatie						
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Populatie	Relatieve bijdrage	Besluit
001	Waddenzee	behoud	behoud	60	A1	aanwijzingsbesluit
002	Duinen en Lage Land Texel	uitbreiding	verbetering	20 (↑)	C	aanwijzingsbesluit
004	Duinen Terschelling	uitbreiding	verbetering	10 (↑)	C	aanwijzingsbesluit
007	Noordzeekustzone	behoud	behoud	20	B1	aanwijzingsbesluit
008	Lauwersmeer	behoud	behoud	4	C	conform ontwerp
072	IJsselmeer	uitbreiding	verbetering	13 (↑)	B1	aanwijzingsbesluit
109	Haringvliet	behoud	behoud	100 ^R (↑)	C	ontwerpbesluit
114	Krammer-Volkerak	behoud	behoud	105 ^R (↑)	B1	concept-ontwerp
115	Grevelingen	uitbreiding	verbetering	100 ^R (↑)	B1	ontwerpbesluit
118	Oosterschelde	behoud	behoud	100 ^R (↑)	B2	aanwijzingsbesluit
120	Zoommeer	behoud	behoud	105 ^R (↑)	C	concept-ontwerp
122	Westerschelde & Saeftinghe	behoud	behoud	100 ^R (↑)	B1	aanwijzingsbesluit
127	Markiezaat	behoud	behoud	100 ^R (↑)	C	ontwerpbesluit

(R) Betreft een regionale doelstelling.

De landelijke staat van instandhouding van de bontbekplevier is op de aspecten leefgebied en populatie beoordeeld als "matig ongunstig"¹⁷. De landelijke doelstelling sluit op het aspect leefgebied daarbij aan: "uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied voor behoud populatie van ten minste 400 paren"¹⁷. Het aandeel van Natura 2000-gebieden bedraagt circa 70%. De som van de gebiedsdoelen bedraagt ongeveer 70% van het landelijke doelniveau. De doelstellingen van de gebieden Waddenzee (001), Duinen en Lage Land Texel (002), Duinen Terschelling (004), Noordzeekustzone (007), Lauwersmeer (008), IJsselmeer (072), Haringvliet (109), Krammer-Volkerak (114), Grevelingen (115), Oosterschelde (118), Westerschelde & Saeftinghe (122) en Markiezaat (127) wijken af van de landelijke doelstelling. In gebieden met de beste potenties dient leefgebied te worden hersteld voor uitbreiding van de lokale populatie om verdere afname van de landelijke populatie tegen te gaan. Dit herstel is voorzien voor Duinen en Lage Land Texel, Duinen Terschelling en het IJsselmeer. De gebieden Waddenzee en Noordzeekustzone worden niet gezien als gebieden met de beste potentie voor herstel van de leefgebieden van lokale populaties. In de gebieden Duinen Texel en Duinen Terschelling is herstel voorzien van leefgebied voor uitbreiding van de lokale populatie om verdere afname van de landelijke populatie tegen te gaan. De doelstelling voor Duinen en Lage Land Texel is verhoogd. Er is rekening gehouden met de broedvogels in de diverse binnendijks gelegen terreinen langs de waddijk. Voor het gebied IJsselmeer is een herstelopgave voor de populatie toegevoegd om de negatieve trend in de Waddenzee mede te compenseren. Voor de Deltagebieden Haringvliet, Oosterschelde, Westerschelde & Saeftinghe en Markiezaat (met uitzondering van het gebied Grevelingen) wordt een licht herstel van de populatie nagestreefd, om achteruitgang van de landelijke populatie buiten de Natura 2000-gebieden (veelal tijdelijke populaties) op te vangen. Naar verwachting zal dit herstel van de populatie kunnen plaatsvinden middels behoud van het leefgebied. Het gebied Oosterschelde wijkt af van de landelijke doelstelling omdat er sprake is van een min of meer stabiele stand. Voor het gebied Markiezaat wordt behoud nagestreefd omdat de historische potentie in dit verzoete gebied niet meer haalbaar is. Buiten de Delta geldt dit ook voor het gebied Lauwersmeer. Voor Grevelingen wordt ten opzichte van de andere Deltagebieden een hogere populatie nagestreefd. Het gebied onderscheidt zich door een negatieve trend van de populatie. Gezien de potentie van het gebied kan Grevelingen, door een herstelopgave op het aspect leefgebied, bijdragen het tekort van de som van de gebiedsdoelen ten opzichte van de landelijke populatiedoelstelling te verkleinen. In zoute habitats verloopt de successie trager. Het zoutwatergebied Grevelingen wordt daarom als een strategische locatie gezien voor een herstelopgave.

¹⁷ Aanwijzingsbesluiten Natura 2000-gebieden Waddenzee, Duinen en Lage Land Texel, Duinen Terschelling en Noordzeekustzone (Strct.2009, 38).

A151 – Kemphaan						
Landelijke doelstelling: uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied voor herstel populatie						
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Populatie	Relatieve bijdrage	Besluit
008	Lauwersmeer	uitbreiding	verbetering	20 (↑)	B1	conform ontwerp
009	Groote Wielen	uitbreiding	verbetering	10 (↑)	C	ontwerpbesluit
012	Sneekermeergebied	uitbreiding	verbetering	20 (↑)	B1	ontwerpbesluit
013	Alde Feanen	behoud	behoud	10 (↑)	C	ontwerpbesluit
015	Van Oordt's Mersken	uitbreiding	verbetering	10 (↑)	B1	ontwerpbesluit
072	IJsselmeer	uitbreiding	verbetering	20 (↑)	C	aanwijzingsbesluit
090	Wormer- en Jisperveld & ...	uitbreiding	verbetering	25 (↑)	B2	ontwerpbesluit
092	Ilperveld, Varkensland, ...	uitbreiding	verbetering	5 (↑)	C	ontwerpbesluit

De landelijke staat van instandhouding van de kemphaan als broedvogel is op de aspecten leefgebied en populatie beoordeeld als "zeer ongunstig". De landelijke doelstelling sluit daarop aan: "uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied voor herstel populatie van ten minste 1000 hennen". Vrijwel alle gebiedsdoelen sluiten aan op de landelijke doelstelling. Alleen in de Alde Feanen (013) wordt van de landelijke verbeteropgave voor het aspect leefgebied afgeweken; in dit gebied wordt met behoud van het huidige leefgebied een uitbreiding van de populatie beoogd.

A194 – Noordse stern						
Landelijke doelstelling: behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor behoud populatie						
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Populatie	Relatieve bijdrage	Besluit
001	Waddenzee	behoud	behoud	1.500	A4	aanwijzingsbesluit
008	Lauwersmeer	behoud	behoud	5	C	conform ontwerp
118	Oosterschelde	behoud	behoud	20	C	aanwijzingsbesluit

De landelijke staat van instandhouding van de noordse stern is op de aspecten populatie en leefgebied beoordeeld als "gunstig". De landelijke doelstelling sluit hierop aan: "behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor behoud populatie van ten minste 1.800 paren"¹⁸. De gebiedsdoelen sluiten aan op de landelijke doelstelling.

A222 – Velduil						
Landelijke doelstelling: uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied voor herstel populatie						
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Populatie	Relatieve bijdrage	Besluit
001	Waddenzee	behoud	behoud	5	A1	aanwijzingsbesluit
002	Duinen en Lage Land Texel	uitbreiding	verbetering	20 (↑)	A2	aanwijzingsbesluit
004	Duinen Terschelling	uitbreiding	verbetering	10 (↑)	A1	aanwijzingsbesluit
005	Duinen Ameland	uitbreiding	verbetering	20 (↑)	B1	aanwijzingsbesluit
006	Duinen Schiermonnikoog	uitbreiding	verbetering	2 (↑)	C	aanwijzingsbesluit
008	Lauwersmeer	behoud	behoud	1	B1	conform ontwerp
033	Bargerveen	behoud	behoud	1	B1	ontwerpbesluit

De landelijke staat van instandhouding van de velduil is op de aspecten populatie en leefgebied beoordeeld als "zeer ongunstig". De landelijke doelstelling sluit daarop aan: "uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit

¹⁸ Aanwijzingsbesluit Natura 2000-gebied Waddenzee (Stcrt. 2009, 38).

leefgebied voor herstel van een populatie van ten minste 60 paren¹⁹. Het merendeel van de gebiedsdoelstellingen sluit aan op de landelijke opgave. Uitzonderingen zijn: Waddenzee (001), Lauwersmeer (008) en Bargerveen (033). Behoud wordt nagestreefd in die gebieden waar de historische potentie niet meer haalbaar is, waar de lokale populatietrend stabiel of toenemend is zodat behoud van het leefgebied voldoende is, of waar onvoldoende trendgegevens beschikbaar zijn om de potenties voor herstel in te schatten. In het gebied Bargerveen is gekozen voor een behoudopgave omdat de trend van de populatie in dit gebied redelijk constant is, en vanwege de zeer geïsoleerde ligging van het gebied. In het gebied Lauwersmeer is de soort sinds 1993 geen regelmatige broedvogel meer, zodat er geen betrouwbare trendclassificatie mogelijk is. Op dit moment is nog onzeker of herstel van de historische potentie realistisch is. Daarvoor ontbreekt momenteel de kennis over welke maatregelen haalbaar zijn. In het gebied Waddenzee betreffen de broedlocaties vooral overloopgebied naar de duinen. In de overloop naar de duinen zijn vrijwel geen mogelijkheden voor uitbreiding en/of verbetering van het leefgebied.

A272 – Blauwborst						
Landelijke doelstelling: behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor behoud populatie						
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Populatie	Relatieve bijdrage	Besluit
008	Lauwersmeer	behoud	behoud	120	C	conform ontwerp
033	Bargerveen	behoud	behoud	150	C	ontwerpbesluit
067	Gelderse Poort	behoud	behoud	80	C	ontwerpbesluit
078	Oostvaardersplassen	behoud	behoud	190	C	aanwijzingsbesluit
109	Haringvliet	behoud	behoud	410	B1	ontwerpbesluit
112	Biesbosch	behoud	behoud	2.300	A1	ontwerpbesluit
122	Westerschelde & Saeftinghe	behoud	behoud	450	B1	aanwijzingsbesluit
139	Deurnsche Peel & Mariapeel	behoud	behoud	350	B1	aanwijzingsbesluit
140	Groote Peel	behoud	behoud	200	B1	aanwijzingsbesluit

De landelijke staat van instandhouding van de blauwborst is op de aspecten leefgebied en populatie beoordeeld als "gunstig". De landelijke doelstelling sluit daarop aan: "behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor behoud populatie van ten minste 6.500 paren". De huidige populatie is groter dan ooit eerder in de vorige eeuw en groter dan het gewenste basisniveau vanuit populatie-ecologische optiek. Het aantal van 6.500 paren is conform het Beschermingsplan moerasvogels 2000-2004 (2000)¹⁵. De gebiedsdoelstellingen sluiten aan op de landelijke doelstelling.

A275 – Paapje						
Landelijke doelstelling: uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied voor herstel populatie						
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Populatie	Relatieve bijdrage	Besluit
004	Duinen Terschelling	uitbreiding	verbetering	25 (↑)	C	aanwijzingsbesluit
006	Duinen Schiermonnikoog	uitbreiding	verbetering	10 (↑)	C	aanwijzingsbesluit
008	Lauwersmeer	behoud	behoud	11	B1	doel aangepast ^a
015	Van Oordt's Mersken	uitbreiding	verbetering	5 (↑)	C	ontwerpbesluit
023	Fochteloërveen	behoud	behoud	60	B2	ontwerpbesluit
025	<i>Drentsche Aa-gebied</i>	<i>uitbreiding</i>	<i>verbetering</i>	<i>10 (↑)</i>	<i>C</i>	<i>ontwerpbesluit</i>
027	Drents-Friese Wold & Leggelderveld	behoud	behoud	20	B1	ontwerpbesluit
030	Dwingelderveld	uitbreiding	verbetering	20 (↑)	B1	ontwerpbesluit
033	Bargerveen	uitbreiding	verbetering	30 (↑)	B1	ontwerpbesluit
035	De Wieden	uitbreiding	verbetering	5 (↑)	C	ontwerpbesluit

¹⁹ Landelijk doel gewijzigd: Aanwijzingsbesluiten Natura 2000-gebieden Waddenzee, Duinen en Lage Land Texel, Duinen Terschelling, Duinen Ameland en Duinen Schiermonnikoog (Stcrt. 2009, 38).

087	<i>Noordhollands Duinreservaat</i>	<i>uitbreiding</i>	<i>verbetering</i>	5	C	<i>ontwerpbesluit</i>
------------	------------------------------------	--------------------	--------------------	---	---	-----------------------

(a) Het aantal van Lauwersmeer is aangepast van 10 naar 11 paren, conform het gemiddelde van de jaren 1999-2003. In de definitieve besluiten is een andere afrondingssystematiek gehanteerd²⁰.

De landelijke staat van instandhouding van het paapje is op de aspecten leefgebied en populatie beoordeeld als "zeer ongunstig". De landelijke doelstelling sluit hierop aan: "uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied voor herstel van een populatie van ten minste 700 paren"²¹. De doelstellingen van de meeste gebieden sluiten aan op de landelijke doelstelling. In enkele gebieden is een behoudopgave geformuleerd. Hierbij gaat het om de gebieden Lauwersmeer (008), Fochteloërveen (023) en Drents-Friese Wold & Leggelderveld (027). Behoud wordt nagestreefd in die gebieden waar de historische potentie niet meer haalbaar is, waar de lokale populatietrend stabiel of toenemend is zodat behoud van het leefgebied voldoende is, of waar onvoldoende trendgegevens beschikbaar zijn om de potenties voor herstel in te schatten. In het gebied Lauwersmeer is de lokale trend stabiel, zodat behoud van het leefgebied en de populatie voldoende is. De historische potentie is gelijk aan de actuele toestand gedurende de periode 1999-2003. In gebied Fochteloërveen is de populatietrend toenemend, zodat behoud van het leefgebied en de populatie voldoende is. In gebied Drents-Friese Wold & Leggelderveld is de populatie recent toegenomen en is om die reden een behoudopgave gesteld. Het beoogde herstel zal verder grotendeels moeten worden bereikt door maatregelen buiten de Natura 2000-gebieden en in Natura 2000-gebieden die minder dan 1% van de landelijke broedpopulatie herbergen waar derhalve geen instandhoudingsdoelstelling is geformuleerd.

A292 – Snor						
Landelijke doelstelling: uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied voor herstel populatie						
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Populatie	Relatieve bijdrage	Besluit
008	Lauwersmeer	behoud	behoud	25	C	conform ontwerp
013	Alde Feanen	behoud	behoud	40	B1	ontwerpbesluit
034	Weerribben	uitbreiding	verbetering	100 (↑)	B1	ontwerpbesluit
035	De Wieden	uitbreiding	verbetering	100 (↑)	B1	ontwerpbesluit
072	IJsselmeer	behoud	behoud	40	B1	aanwijzingsbesluit
074	Zwarte Meer	uitbreiding	verbetering	50 (↑)	C	aanwijzingsbesluit
078	Oostvaardersplassen	behoud	behoud	680	A2	aanwijzingsbesluit
083	<i>Botshol</i>	<i>behoud</i>	<i>behoud</i>	9	C	<i>ontwerpbesluit</i>
091	<i>Polder Westzaan</i>	<i>behoud</i>	<i>behoud</i>	25	C	<i>ontwerpbesluit</i>
092	Ilperveld, Varkensland, ...	uitbreiding	verbetering	50 (↑)	C	ontwerpbesluit
094	Naardermeer	behoud	behoud	30	C	ontwerpbesluit
095	Oostelijke Vechtplassen	behoud	behoud	150	B2	ontwerpbesluit
103	Nieuwkoopse Plassen & De Haeck	uitbreiding	verbetering	50 (↑)	C	ontwerpbesluit
105	Zouweboezem	behoud	behoud	20 (↑)	C	ontwerpbesluit
106	Boezems Kinderdijk	behoud	behoud	9	C	ontwerpbesluit
112	Biesbosch	behoud	behoud	130	B2	ontwerpbesluit

De landelijke staat van instandhouding van de snor is op de aspecten populatie en leefgebied beoordeeld als respectievelijk "matig ongunstig"²² en "zeer ongunstig". De landelijke doelstelling sluit daarop aan: "uitbreiding en verbetering van het leefgebied voor licht herstel van de populatie"²². Het herstel wordt vooral nagestreefd bij populaties die het afgelopen decennium zijn afgenomen. De gebieden Lauwersmeer (008), Alde Feanen (013), IJsselmeer (072), Oostvaardersplassen (078), Botshol (083), Polder Westzaan (091),

²⁰ Voor het vaststellen van de instandhoudingsdoelstellingen voor vogels is de volgende afrondingssystematiek gebruikt: 1-20 = niet afronden, 21-100 = afronden op vijftallen, 100-1.000 = afronden op tientallen, >1.000 = afronden op honderdtallen.

²¹ Landelijk doel gewijzigd: Aanwijzingsbesluiten Natura 2000-gebieden Duinen Terschelling en Duinen Schiermonnikoog (Stcrt. 2009, 38).

²² Aanwijzingsbesluiten Natura 2000-gebieden IJsselmeer (072), Zwarte Meer (074) en Oostvaardersplassen (078) (Stcrt. 2010, 2212).

Naardermeer (094), Oostelijke Vechtplassen (095), Zouweboezem (105), Boezems Kinderdijk (106) en Biesbosch (112) hebben in afwijking van de landelijke doelstelling een behoudopgave.

Behoud wordt nagestreefd in die gebieden waar de lokale populatietrend stabiel is of toenemend zodat behoud van het leefgebied voldoende is, of waar onvoldoende trendgegevens beschikbaar zijn om de potenties voor herstel in te schatten. Van de gebieden Lauwersmeer, Boezems Kinderdijk, Botshol en Biesbosch is de populatieomvang de laatste 10 jaar of langer met fluctuaties stabiel geweest zodat behoud van het leefgebied voldoende is. In deze gebieden ligt de historische potentie dicht bij de actuele toestand. Er is onvoldoende aanleiding om aan te nemen dat herstel in deze gebieden nodig of reëel is.

In de gebieden Oostvaardersplassen en Polder Westzaan is de populatietrend recent toenemend zodat behoud van het leefgebied voldoende is. Van het gebied IJsselmeer zijn er onvoldoende trendgegevens beschikbaar om de potentie voor herstel in te schatten. Daarnaast zijn er maar beperkt mogelijkheden om rietvegetaties uit te breiden of in kwaliteit te verbeteren.

A295 – Rietzanger						
Landelijke doelstelling: behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor behoud populatie						
N2k-nr	Natura 2000-gebied	Doel omvang	Doel kwaliteit	Populatie	Relatieve bijdrage	Besluit
004	Duinen Terschelling	behoud	behoud	120	C	aanwijzingsbesluit
005	Duinen Ameland	behoud	behoud	230	C	aanwijzingsbesluit
008	Lauwersmeer	behoud	behoud	1.900	B2	conform ontwerp
009	Groote Wielen	behoud	behoud	220	C	ontwerpbesluit
012	Sneekermeergebied	behoud	behoud	370	C	ontwerpbesluit
013	Alde Feanen	behoud	behoud	800	B1	ontwerpbesluit
014	Deelen	behoud	behoud	200	C	aanwijzingsbesluit
019	Leekstermeergebied	behoud	behoud	10	C	ontwerpbesluit
020	Zuidlaardermeergebied	behoud	behoud	200	C	ontwerpbesluit
034	Weerribben	behoud	behoud	900	B1	ontwerpbesluit
035	De Wieden	behoud	behoud	3.000	A1	ontwerpbesluit
072	IJsselmeer	behoud	behoud	990	B1	aanwijzingsbesluit
074	Zwarte Meer	behoud	behoud	270	C	aanwijzingsbesluit
078	Oostvaardersplassen	behoud	behoud	790	B1	aanwijzingsbesluit
089	Eilandspolder	behoud	behoud	230	C	ontwerpbesluit
090	Wormer- en Jisperveld & ...	behoud	behoud	480	B1	ontwerpbesluit
092	Ilperveld, Varkensland, ...	behoud	behoud	800	B1	ontwerpbesluit
095	Oostelijke Vechtplassen	behoud	behoud	880	B1	ontwerpbesluit
103	Nieuwkoopse Plassen & De Haeck	behoud	behoud	340	C	ontwerpbesluit
109	Haringvliet	behoud	behoud	420	C	ontwerpbesluit
112	Biesbosch	behoud	behoud	260	C	ontwerpbesluit

De landelijke staat van instandhouding van de rietzanger is op de aspecten leefgebied en populatie beoordeeld als "gunstig". De landelijke doelstelling sluit daarbij aan: "behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor behoud populatie van ten minste 20.000 paren". De gebiedsdoelen sluiten aan bij de landelijke doelstelling.

B.2.2 Vogelrichtlijn: niet-broedvogels

De doelniveaus van niet-broedvogels zijn meestal uitgedrukt als seizoensgemiddelde of als (gemiddeld) seizoensmaximum. Deze gemiddelden, die worden bepaald aan de hand van maandelijkse tellingen, worden als volgt berekend²³:

Het seizoensgemiddelde is het gemiddelde aantal in een gebied aanwezige vogels over het gehele seizoen, berekend aan de hand van maandelijks uitgevoerde tellingen over een reeks seizoenen (1999/2000-2003/2004).

Het (gemiddeld) seizoensmaximum is het gemiddelde van het grootste getelde aantal (piekaantal) per seizoen (juli t/m juni van het volgende jaar) berekend over een reeks van achtereenvolgende seizoenen (meestal vijf seizoenen: 1999/2000-2003/2004).

Bij voorkeur is het doelniveau uitgedrukt als seizoensgemiddelde omdat dit een indicatie geeft voor het gebruik van een gebied over het gehele seizoen. Bij onvoldoende beschikbaarheid van jaarrondtellingen moet soms worden teruggevallen op het seizoensmaximum.

Niet-broedvogelsoorten					
Landelijke doelstelling: behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor behoud populatie					
Vogelsoort	Aantal gebieden	Landelijke doelstelling	Populatie Lauwersmeer	Relatieve bijdrage*	Besluit
A005 Fuut ^{(a);(i)}	24	10.900	60	f, C	conform ontwerp
A017 Aalscholver ^(h)	26	24.500	70	f, C	conform ontwerp
A034 Lepelaar ^(h)	22	1.225	80	f, B2	conform ontwerp
A037 Kleine zwaan ^(b)	29	4.820	140	f, B1	conform ontwerp
A038 Wilde zwaan ^(c)	6	360	10	sf, B1	conform ontwerp
A041 Kolgans ^{(h);(i)}	36	218.300	190	f, C	conform ontwerp
A042 Dwerggans ^(l)	5	100 ^(k)	40 (max)	s, A2	conform ontwerp
A043 Grauwe gans ^{(h);(i)}	31	86.300	1.100	sf, C	conform ontwerp
A045 Brandgans ^{(h);(i)}	26	140.900	1.700	f, C	conform ontwerp
A048 Bergeend ^(h)	14	48.900	480	f, C	conform ontwerp
A050 Smient ^{(h);(i)}	46	258.200	1.600	sf, C	conform ontwerp
A051 Krakeend ^{(h);(i)}	35	10.200	900	f, B2	conform ontwerp
A052 Wintertaling ^(d)	24	21.000	1.900	f, B2	conform ontwerp
A053 Wilde eend ^(h)	13	128.000	1.700	f, C	conform ontwerp
A054 Pijlstaart ^(c)	25	7.850	510	f, B1	conform ontwerp
A056 Slobeend ^{(h);(i)}	39	5.750	290	f, B1	conform ontwerp
A059 Tafeleend ^(e)	18	20.900	130	f, C	conform ontwerp
A061 Kuifeend ^{(c);(i)}	21	75.700	540	f, C	conform ontwerp
A067 Brilduiker ^{(h);(i)}	10	4.380	40	f, C	conform ontwerp
A068 Nonnetje ^(a)	18	690	9	f, C	conform ontwerp
A075 Zeearend ^(h)	4	7 ^(k)	1 (max)	f, B2	conform ontwerp
A125 Meerkoet ^{(h);(i)}	23	89.700	970	f, C	conform ontwerp
A132 Kluut ^{(c);(i)}	17	9.510	90	f, C	conform ontwerp
A137 Bontbekplevier ^(h)	10	2.260	60	f, B1	conform ontwerp
A140 Goudplevier ^(g)	11	32.300	150	f, C	conform ontwerp
A156 Grutto ^(f)	23	6.000	260	sf, B1	conform ontwerp
A160 Wulp ^(h)	17	101.100	50	sf, C	conform ontwerp
A161 Zwarte ruiter ^(h)	5	2.040	100	f, B1	conform ontwerp

²³ Voorbeeld voor een seizoen met de volgende telresultaten (juli-juni): 0, 0, 0, 100, 100, 200, 100, 100, 0, 0, 0, 0. Het seizoensmaximum bedraagt in dit geval 200, het seizoensgemiddelde 50 (som van alle maandcijfers gedeeld door 12).

A190 Reuzenstern ^(h)	3	100 ^(k)	10 (max)	sf, B2	doel gewijzigd ^(m)
---------------------------------	---	--------------------	----------	--------	-------------------------------

* Het gebied vervult hoofdzakelijk een slaapplaatsfunctie (s), foerageerfunctie (f) of beide (sf). Relatieve bijdrage is alleen berekend als het landelijke doel en het gebiedsdoel beide zijn gebaseerd op dezelfde waarde (óf seizoensmaximum óf seizoensgemiddelde).

- (a) Fuut en nonnetje: ondanks de landelijk matig ongunstige staat van instandhouding is landelijk een behoudsdoelstelling geformuleerd voor deze soort vanwege slechte stuurbaarheid van vermoedelijke oorzaken (Natura 2000 doelendocument, 2006).
- (b) Kleine zwaan: ondanks de landelijk matig ongunstige staat van instandhouding is landelijk een behoudsdoelstelling geformuleerd. De recente afname is verbonden aan een afname op internationaal niveau en mogelijk aan enkele andere slecht stuurbare factoren (Natura 2000 doelendocument, 2006).
- (c) Wilde zwaan, pijlstaart, kuifeend en kluut: ondanks de landelijk matig ongunstige staat van instandhouding is landelijk een behoudsdoelstelling voor deze soorten geformuleerd, omdat deze staat van instandhouding alleen gebaseerd is op toekomstverwachting (Natura 2000 doelendocument, 2006).
- (d) Wintertaling: ondanks de landelijk matig ongunstige staat van instandhouding op het aspect populatie is landelijk een behoudsdoelstelling voor deze soort geformuleerd. De staat van instandhouding is gebaseerd op een populatieafname die niet leidt tot een waarde van minder dan 75% van de draagkrachtindicatie (Natura 2000 doelendocument, 2006).
- (e) Tafeleend: ondanks de landelijk zeer ongunstige staat van instandhouding is landelijk een behoudsdoelstelling voor deze soort geformuleerd, vanwege slecht stuurbare oorzaken en enige compensatie door toename in de randmeren (Natura 2000 doelendocument, 2006).
- (f) Grutto: de grutto heeft gezien de landelijk zeer ongunstige staat van instandhouding op landelijk niveau een opgave voor uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied. Aangezien deze opgave niet te realiseren is binnen het Natura 2000-netwerk is in alle gebieden een behoudopgave voor de grutto geformuleerd (Natura 2000 doelendocument, 2006).
- (g) Goudplevier: de goudplevier heeft landelijk een opgave voor uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied. De verslechtering van de kwaliteit van het leefgebied is niet zichtbaar in de trend, deze laat een toename zien binnen het Natura 2000-netwerk. Dit betreft echter minder dan de helft van de Nederlandse vogels en is een gevolg van verschuivingen in de ligging van de pleisterplaatsen. Incidentele tellingen buiten het monitoringsnetwerk suggereren dat de kwaliteit van het leefgebied buiten het Natura 2000-netwerk is afgenomen. Herstelopgaven binnen het netwerk zijn in dit licht niet geformuleerd (Natura 2000 doelendocument, 2006).
- (h) Aalscholver, lepelaar, kolgans, grauwe gans, brandgans, bergeend, smient, krakeend, wilde eend, slobbeend, brilduiker, zeearend, meerkoet, bontbekplevier, wulp, zwarte ruit en reuzenstern: de staat van instandhouding van de soort is beoordeeld als "gunstig",²⁴
- (i) Kolgans, grauwe gans, brandgans, smient en krakeend: enige afname landelijk veroorzaakt door extensivering van landgebruik (onder andere door natuurontwikkeling) is aanvaardbaar.
- (j) Fuut, slobbeend, kuifeend, brilduiker, meerkoet en kluut: enige afname landelijk als gevolg van herstel van zout-zoet overgangen is aanvaardbaar.
- (k) Dwerggans, zeearend en reuzenstern: de landelijke instandhoudingsdoelstellingen voor deze soorten zijn gebaseerd op het gemiddelde seizoensmaximum over de periode 1999/2000-2003/2004.
- (l) Dwerggans: de staat van instandhouding voor het aspect "populatie" is ten opzichte van het Natura 2000 doelendocument gewijzigd van "gunstig" naar "zeer ongunstig" omdat de gunstige referentiewaarde²⁵ niet wordt gehaald. Dit betekent dat de totaalbeoordeling van de landelijke staat van instandhouding als "zeer ongunstig" moet worden aangemerkt. De landelijke doelstelling ("behoud") is echter niet gewijzigd omdat toename van de populatie geheel afhankelijk is van omstandigheden buiten Nederland (met name in het Zweedse broedgebied). De beschikbaarheid van leefgebied (c.q. voedselgebieden en slaapplaatsen) in het Nederlandse overwinteringsgebied is geen beperkende factor. Bovendien is van een herstelopgave geen sprake omdat het een recent ontstane (geherintroduceerde) populatie betreft. Van nature volgen de Scandinavische dwergganzen een zuidelijke tot zuidoostelijke trekroute naar de Oost-Europese overwinteringsgebieden.
- (m) Reuzenstern: De doelstelling van Lauwersmeer is aangepast. Het onderdeel "Enige afname in foerageergebied als gevolg van terugkeer van de zoet-zout gradiënt is aanvaardbaar" is verwijderd omdat op korte termijn geen herstel van de zoet-zout overgang wordt verwacht.

²⁴ De beschreven staat van instandhouding van de meerkoet wijkt af van de staat van instandhouding zoals gegeven in het Natura 2000 doelendocument (2006) (onder andere aanwijzingsbesluit IJsselmeer, Stcrt. 2010, 2212).

²⁵ Gunstige referentiewaarden zijn voor vogels (nog) niet bepaald maar de populatiegrootte ligt ver onder het absolute minimum van 1.000 voortplantende exemplaren (de Zweedse broedpopulatie bedraagt minder dan 100 voortplantende exemplaren). Populaties van minder dan 1.000 hebben een hoge uitsterfkans (Red List Category "Vulnerable", IUCN 2004).

Motivering van het besluit op basis van de binnengekomen zienswijzen

1 INLEIDING

Op 23 september 2009 zijn 11 ontwerp-aanwijzingsbesluiten gepubliceerd voor de vierde tranche Natura 2000-gebieden.

Deze ontwerp-aanwijzingsbesluiten hebben in de periode van 24 september 2009 tot en met 4 november 2009 ter inzage gelegen. Dit heeft ertoe geleid dat er door bijna 700 personen of organisaties een zienswijze is ingediend over één of meer gebieden. Een belangrijk deel van de argumentatie in deze zienswijzen heeft betrekking op de gebruikte criteria, de voorgestelde begrenzing van de gebieden en de mogelijke gevolgen van Natura 2000 voor burgers en het bedrijfsleven. In veel zienswijzen werd dezelfde argumentatie gebruikt en werden gelijklopende zorgen geuit als in de zienswijzen die naar aanleiding van de 111 eerste tranche ontwerp-aanwijzingsbesluiten werden ingediend.

Er is daarom besloten om in één nota tot een algemene beantwoording van deze breed geuite kritiekpunten over te gaan. In deze Nota van Antwoord²⁶ is op hoofdlijnen het gevoerde beleid uiteengezet. De Nota van Antwoord is op 21 november 2007 aan de Tweede Kamer aangeboden en op 13 februari en 6 maart 2008 heeft de Tweede Kamer de nota besproken.

Gelet op het grote aantal zienswijzen dat voor elk gebied is ingediend en het grote aantal onderwerpen dat daarbij aan de orde is gekomen, is besloten om bij elk besluit de individuele zienswijzen per thema te behandelen. Dit gebeurt in deze bijlage C. Verder wordt in deze bijlage C vermeld welke specifiek op het aanwijzingsbesluit van dit gebied betrekking hebbende inspraakreacties zijn binnengekomen en hoe hiermee is omgegaan bij het opstellen van het aanwijzingsbesluit.

Voor het gebied Lauwersmeer zijn 58 zienswijzen ingediend. De reacties worden hieronder thematisch besproken.

²⁶ Ministerie van LNV (2007): Nota van Antwoord. Inspraakprocedure aanwijzing Natura 2000-gebieden. Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, Den Haag.

2 REACTIES OVER DE PROCEDURE

Een aantal insprekers vraagt zich af of de procedure wel zorgvuldig genoeg is doorlopen en men wijst in dit kader mede op de verschillen tussen de huidige besluiten en de eerdere concepten die eind 2005 zijn opgesteld. Zo wordt er gesteld dat de vertaling van de gegevens naar de doelstellingen disproportioneel is. Daarnaast zijn de doelstellingen volgens deze insprekers uitgebreider dan de Richtlijn voorschrijft. Door de doelstellingen in het ontwerp-aanwijzingsbesluit voor alle soorten op te nemen en dus ook voor die soorten die niet kwalificeren, wordt er naar de mening van een aantal insprekers ten onrechte de suggestie gewekt dat de maatregelen die hieruit voortvloeien het gevolg zijn van de verplichtingen van de Richtlijn. In een aantal zienswijzen wordt erop aangedrongen om in een gebied alleen de kwalificerende soorten te beschermen.

In een ander verband wordt gewezen op grote aantallen ganzen die reeds zonder speciale beschermingsgebieden al een gunstige ontwikkeling doormaken.

Insprekers wijzen verder op documenten die in een eerdere fase van het proces ter beoordeling zijn aangeboden, waarop men wijzigingen heeft voorgesteld en ten aanzien waarvan wijzigingen zijn doorgevoerd in de ontwerpbesluiten. Het betreft onder andere de profielendocumenten 2006²⁷ en gebiedendocumenten uit 2005. Verder wordt er door diverse insprekers op gewezen dat de aanwijzing van een Natura 2000-gebied een nieuwe wettelijke status tot gevolg heeft. Dat zou moeten betekenen dat in de besluitvorming de belangen van alle betrokkenen zorgvuldig dienen te worden meegewogen.

Met betrekking tot de hierboven genoemde reacties worden de volgende opmerkingen gemaakt:

Selectie en aanwijzing van Vogelrichtlijngebieden

De selectie en aanwijzing van de Vogelrichtlijngebieden is, met uitzondering van twee gebieden²⁸, in 2005 volledig afgerond. De rechter is destijds met betrekking tot de in 2000 gebruikte selectie- en begrenzingsmethodiek²⁹ tot de conclusie gekomen dat deze criteria niet onredelijk waren³⁰ en heeft alle bezwaren ten aanzien van de selectie en begrenzing van de toen aangewezen Vogelrichtlijngebieden ongegrond verklaard. Dat betekent dat de aanwijzing van alle Vogelrichtlijngebieden al rechtens vaststaat. Het Vogelrichtlijngebied was dus al voor de terinzagelegging een volwaardig Natura 2000-gebied en op dat feit kon daarom niet worden ingesproken. In deze procedure zijn nu aan dit gebied instandhoudingsdoelstellingen toegevoegd en daarnaast is een aantal wijzigingen doorgevoerd. Voor de eventuele wijzigingen van de vogelsoorten waarvoor het gebied is aangewezen wordt verwezen naar bijlage B.1 van deze Nota van toelichting en naar hoofdstuk 4 van deze bijlage C. Voor eventuele wijzigingen in de begrenzing van het Vogelrichtlijngebied wordt verwezen naar hoofdstuk 3 van deze Nota van toelichting en naar hoofdstuk 3 van deze bijlage C.

Betrokkenheid bij de voorbereiding van de aanwijzing

Voor de nationale procedure voor de aanwijzing van Natura 2000-gebieden wordt verwezen naar de paragrafen 1.1.4 en 1.3.5 van de Nota van Antwoord. In deze paragrafen wordt uitvoerig ingegaan op de gevolgde procedure, die uiteindelijk tot de terinzagelegging van het ontwerp-aanwijzingsbesluit van dit gebied heeft geleid. Daaruit blijkt dat dit deel van de procedure meerdere jaren in beslag heeft genomen. Zo hebben de betrokken ministeries, provincies, kamers van koophandel, (regionale) land- en tuinbouworganisaties, gemeenten, waterschappen, drinkwaterwinners, visserijorganisaties, recreatieorganisaties, natuurbeschermingsorganisaties en gegevensbeheerders eind 2005 het concept Natura 2000 doelendocument (2005) en de concept Natura 2000-gebiedendocumenten (2005) voor de 162 gebieden ontvangen, met het verzoek om commentaar te geven. Naar aanleiding van de reacties zijn waar nodig nog aanvullende gesprekken gevoerd. Deze consultatie maakte deel uit van de voorbereiding van de

²⁷ Ministerie van LNV (2006): Natura 2000 profielendocument. Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, Den Haag.

²⁸ De gebieden Strabrechtse Heide & Beuven (137) en Abtskolk & De Putten (162) zijn in respectievelijk 2011 en 2010 als Vogelrichtlijngebied aangewezen.

²⁹ Ministerie van LNV (2000): Nota van Antwoord Vogelrichtlijn, deel 1, bijlage 1. Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, Den Haag.

³⁰ Afdeling bestuursrechtspraak Raad van State, 19 maart 2003, nr. 200201933.

besluitvorming en heeft nog tot wijzigingen geleid. Het resultaat van deze voorbereiding heeft ter inzage gelegen en ten aanzien van deze ontwerp-aanwijzingsbesluiten heeft een ieder een zienswijze kunnen indienen.

Zorgvuldigheid van de procedure en afweging van belangen

In de paragrafen 2.1.1 en 1.1.8 van de Nota van Antwoord is de selectieprocedure uitvoerig beschreven en is uiteengezet hoe de verschillende belangen tegen elkaar zijn afgewogen. De keuze van een Natura 2000-gebied heeft uitsluitend plaatsgevonden op basis van de aanwezigheid van de in bijlage I en artikel 4.2 van de Vogelrichtlijn genoemde vogelsoorten, trekkende watervogels en/of overige trekkende vogels. Deze werkwijze vloeit voort uit de in de Vogelrichtlijn genoemde criteria en de hierop gebaseerde Europese jurisprudentie. Het is niet mogelijk om hiervan af te wijken. Pas in een later stadium – bij het vaststellen van de instandhoudingsdoelstellingen en bij het vaststellen van het beheerplan – kunnen naast de ecologische belangen ook andere belangen aan de orde komen. Dit is in de paragrafen 3.4 en 3.5 van de Nota van Antwoord verder uiteengezet. Gesteld mag worden dat de procedure die bij de aanwijzing van de gebieden is gevolgd zorgvuldig is geweest en geheel overeenkomstig de wet- en regelgeving heeft plaatsgevonden.

3 REACTIES OVER DE BEGRENZING

3.1 ALGEMEEN

Bij de begrenzing van het gebied heeft een aantal insprekers aangegeven dat geen rekening wordt gehouden met andere dan ecologische eisen. Tevens wordt in zienswijzen gemeld dat bepaalde habitattypen en soorten niet of in beperkte mate aanwezig zijn in delen van het gebied. Insprekers verwachten dat in ieder geval die gronden waar deze waarden niet aanwezig zijn buiten de begrenzing van het Natura 2000-gebied worden gelaten.

Er wordt voor gepleit om de Natura 2000-gebieden op eenduidige wijze ook in het verticale vlak te begrenzen op 500 voet, zijnde de bestaande minimumvlieghoogte. Verder wordt aangegeven dat bij de aanwijzing van de Vogelrichtlijngebieden destijds voor een bufferzone van 100 meter rond jachthavens gekozen is. In die geest wordt er bepleit om een bufferzone van 300 tot 500 meter rond agrarische- en recreatiebedrijven in te stellen. Tevens wordt er aangegeven dat de aanmelding onvoldoende wetenschappelijk onderbouwd is, zodat de onderzoeksplicht bij de belanghebbende wordt gelegd wanneer deze de begrenzing gewijzigd wil zien.

Met betrekking tot de hierboven genoemde argumenten worden de volgende opmerkingen gemaakt:

Begrenzing van bestaande Vogelrichtlijngebieden

De aanwijzing van Natura 2000-gebieden is niet bedoeld om de grenzen van reeds eerder aangewezen Vogelrichtlijngebieden te wijzigen. Aangezien Lauwersmeer reeds eerder is aangewezen als Vogelrichtlijngebied (zie ook hoofdstuk 2 over de procedure), staat de oorspronkelijke begrenzing in principe nu niet ter discussie. Dat neemt niet weg dat er soms aanleiding kan zijn om de begrenzing aan te passen. Daarbij kan het gaan om technische of inhoudelijke wijzigingen (zie "Hoofdpijnen aanpassing begrenzing Natura 2000-gebieden" hierna).

Hoofdpijnen aanpassing begrenzing Natura 2000-gebieden

De herbegrenzing is doorgevoerd op basis van technische en/of inhoudelijke argumenten.

Technische aanpassingen:

Dit zijn vaak minieme kaarttechnische verbeteringen teneinde de grenzen af te stemmen en gelijk te trekken. Het zijn ook pragmatische aanpassingen. Hierdoor blijven het beheer en de bescherming hanteerbaar en wordt de burger een zo duidelijk en eenvoudig mogelijke begrenzing geboden. Dit kan betekenen dat Vogel- en Habitatrichtlijngebieden die voor een belangrijk deel overlap vertonen met (voormalige) beschermde en staatsnatuurmonumenten op deze begrenzing afgestemd worden. Hierdoor worden onlogische verschillen vermeden.

Verder betreft dit ook het zoveel mogelijk op kaart uitzonderen van bestaande bebouwing, tuinen en erven die alleen tekstueel waren geëxclaveerd. Tot deze categorie behoren ook aanpassingen aan de hand van kadastrale perceelsgrenzen in verband met de kadastrale registratie van bij de aanwijzing "betrokken" percelen (zie Nota van toelichting, paragraaf 3.3). Hiermee wordt voorkomen dat kadastrale percelen die slechts voor een onbetekenend deel met het gebied overlappen, kadastraal worden ingeschreven als deel uitmakend van het gebied.

Inhoudelijke aanpassingen:

Verkleining van Vogelrichtlijngebieden wordt door de Europese Commissie, gelet op de Europese jurisprudentie, slechts "in uitzonderlijke gevallen" aanvaardbaar geacht indien bij de oorspronkelijke aanwijzing een "duidelijke wetenschappelijke fout" is gemaakt.

Uit jurisprudentie³¹ blijkt dat de oppervlakte van een Vogelrichtlijngebied niet mag worden verkleind en de grenzen van een Vogelrichtlijngebied niet mogen worden gewijzigd, als daardoor zones worden uitgesloten waarin in het wild levende vogelsoorten voorkomen waarvan de bescherming de aanwijzing van dat Vogelrichtlijngebied heeft gerechtvaardigd. Een uitzondering hierop vormen de van het Vogelrichtlijngebied uitgesloten zones die niet langer overeenkomen met de, voor de instandhouding van de in het wild levende vogelsoorten, meest geschikte leefgebieden in de zin van artikel 4, lid 1, van de Richtlijn. Zo kan de

³¹ Europese Hof van Justitie, 13 juli 2006, zaak C-191/05 en 25 november 1999, zaak C-96/98.

begrenzing van Vogelrichtlijngebieden zijn aangepast door bebouwing op de rand van het gebied, bedrijventerreinen (>5 ha) en rijkswegen zoveel mogelijk ook op kaarten te exclaveren (de tekstuele exclaveringsformule geldt alleen voor de in 2000 aangewezen gebieden).

In gevallen waar in het verleden mogelijk een duidelijke begrenzingsfout is gemaakt, wordt onderzocht of er sprake is van een wetenschappelijke fout die voldoet aan de door de Europese Commissie gestelde voorwaarden. Toekomstige ontwikkelingen vallen buiten die criteria; de vergunningprocedure is daarvoor de aangewezen weg.

Zie verder Nota van Antwoord paragraaf 2.2.4.

Uitbreiding van Vogelrichtlijngebieden kan alleen aan de orde zijn als het gebied tevens Habitatrichtlijngebied is en de uitbreiding onderdeel is van het desbetreffende Habitatrichtlijngebied. Uitbreiding van een "zuiver" Vogelrichtlijngebied zoals Lauwersmeer is geen onderdeel van deze procedure. Zie ook Nota van Antwoord paragraaf 2.2.5.

Exclavering van (jacht)havens

In paragraaf 2.2.8 van de Nota van Antwoord staat dat in de Nota's van toelichting, behorende bij de besluiten voor de aanwijzing van Vogelrichtlijngebieden in 2000, havens op de volgende wijze tekstueel zijn uitgezonderd: *"(Jacht)havens maken geen deel uit van de speciale beschermingszone. Bij (jacht)havens, die geheel binnen een speciale beschermingszone liggen, valt aan de waterzijde een zone van 100 meter, gemeten vanaf de havenmond c.q. de aanlegsteigers, ook buiten de begrenzing. Grenst een (jacht)haven aan de buitenzijde direct aan de speciale beschermingszone, dan is de zone van 100 meter ook buiten de begrenzing van de speciale beschermingszone gehouden. Daar waar de kaart en de Nota van toelichting, bijvoorbeeld om kaarttechnische redenen, niet overeenstemmen, is de hierboven opgenomen tekst doorslaggevend."*

De reden hiervoor was dat dergelijke havens geen wezenlijk deel uitmaken van het leefgebied van de betreffende soorten. De formule gaf echter aanleiding tot misverstanden. Zo vatte een gemeente de bovenaangehaalde exclavering op als vrijbrief voor de aanleg van een jachthaven. Ook zijn sommige havens in 2000 op kaart ruimer geëxclaveerd dan de exclaveringsformule voorschrijft. Er bestond bovendien grote onduidelijkheid over de invulling van het begrip (jacht)haven. Daarom is er besloten om de algemene exclaveringsformule voor havens te laten vervallen en alle havens die voor exclavering in aanmerking komen, al op de gebiedskaart uit te zonderen. Het exclaveren van havens op kaart geeft bovendien uitsluitel over wat precies onder het begrip "(jacht)havens" moet worden verstaan, namelijk uitsluitend aanlegplaatsen met havenfaciliteiten. Op zichzelf staande aanlegvoorzieningen zoals aanlegsteigers worden daartoe niet gerekend.

Bufferzones en exclavering van recreatieondernemingen en agrarische bedrijven

Een bufferzone van 300 tot 500 meter rond recreatieondernemingen en agrarische bedrijven, waar door vele ondernemers om is verzocht, behoort niet tot de mogelijkheden. De reden hiervoor is dat menselijk gebruik of de door de mens toegekende bestemming niet bepalend is voor de vraag of een gebied of terrein als Natura 2000-gebied aangewezen dient te worden. Ecologische redenen zijn daarbij bepalend. Een Natura 2000-gebied is in zijn geheel van belang.

Ook in de uitspraak van de Raad van State over de aanwijzing van één van de eerste Natura 2000-gebieden is de vraag over een bufferzone aan de orde gekomen. De Raad van State was toen van oordeel dat "het aanhouden van een minimale afstand tot bedrijfsbebouwing niet mogelijk is, omdat niet in algemene zin ten behoeve van de in het gebied gelegen agrarische bedrijfsbebouwing kan worden vastgesteld in hoeverre de binnen die afstand gelegen gronden naar ecologische maatstaven al dan niet tot het aan te wijzen gebied moeten worden gerekend"³².

Bij Vogelrichtlijngebieden wordt het hele gebied door de vogels gebruikt voor broeden, foerageren en/of rusten, hoewel niet elk deel even intensief wordt benut. Voor Habitatrichtlijngebieden geldt een vergelijkbare aanpak hoewel habitattypen meestal geen grote, aaneengesloten oppervlakten beslaan. Daar staat tegenover dat de instandhouding van habitattypen meestal een ruimere begrenzing vereist omdat ook rekening moet worden gehouden met een mogelijke verschuiving van de habitatwaarden door het gebied (successie).

³² Afdeling bestuursrechtspraak Raad van State, 5 november 2008, nr. 200802546/1.

Daarentegen maken bestaande bebouwing, erven, tuinen, steigers, verhardingen en hoofdspoorwegen geen deel uit van een Natura 2000-gebied. Zij zijn door hun fysieke aard meestal ongeschikt. Eventuele uitzonderingen op deze algemene regel zijn opgenomen in paragraaf 3.3 van de Nota van toelichting van het besluit. Ook mijnbouwinrichtingen en -installaties vallen onder de definitie van een bouwwerk en daarmee onder de exclaveringsformule (zie paragraaf 3.4 van de Nota van toelichting). Dat geldt niet voor ondergronds of onderwater voorkomende structuren zoals gas- en waterleidingen. De aanwezigheid hiervan betekent niet per definitie dat deze gebieden ongeschikt zijn voor planten of dieren en ze zijn daarom niet geëxclaveerd.

Zie ook paragraaf 2.2.6 van de Nota van Antwoord.

Verticale begrenzing

In paragraaf 2.2.9 van de Nota van Antwoord wordt vermeld dat er geen verticale grens in de Natura 2000-gebieden is opgenomen. Wel moet gewaarborgd zijn dat vliegbewegingen in de omgeving van Natura 2000-gebieden niet tot aantasting van natuurlijke kenmerken leiden. Dat geldt voor de gehele burgerluchtvaart (inclusief parasailen, parachutespringen en luchtballonvaren), het militaire luchtverkeer en alle andere activiteiten die in samenhang met deze vliegbewegingen in het luchtruim of op de grond plaatsvinden, zoals schietoefeningen en parachutespringen. De effectbeoordeling van dit soort activiteiten kan daarom het best per gebied plaatsvinden, toegesneden op de omstandigheden ter plekke. Het is dus niet zinvol om hiervoor generieke normen in de besluiten op te nemen. Indien aan de orde, wordt het bestaand gebruik door luchtverkeer beoordeeld bij het opstellen van het beheerplan. Voorwaarde blijft ook hier dat het bestaande gebruik de instandhoudingsdoelstellingen niet in gevaar mag brengen.

3.2 SPECIFIEKE REACTIES OVER DE BEGRENZING

Een aantal insprekers vraagt om verruiming van de begrenzing van het Vogelrichtlijngebied.

De zienswijzen hebben niet geleid tot wijziging van het besluit. De begrenzing van het Vogelrichtlijngebied is in 2000 vastgesteld. Omdat alle bezwaar- en beroepsprocedures inmiddels zijn afgerond, maken de vigerende grenzen van het Vogelrichtlijngebied geen deel uit van deze inspraakprocedure. Uitzonderingen hierop zijn de exclavering van bebouwing en de gelijktrekking met (overlappende) Habitatrictlijngebieden, maar dat laatste is hier niet het geval (zie verder paragraaf 3.1 van deze bijlage C).

Een inspreker benadrukt dat in het verleden gemaakte afspraken en beloften met de overheid over de grenzen van het Nationaal Park Lauwersmeer nagekomen moeten worden.

De zienswijze heeft niet geleid tot wijziging van het besluit. Er bestaat geen directe relatie tussen de instelling van nationale parken en de aanwijzing van Natura 2000-gebieden. Voor de begrenzing van het gebied wordt verwezen naar de vorige reactie.

Meerdere insprekers verzoeken om het Natura-2000 gebied te begrenzen op de voormalige zeedijk. De insprekers geven aan dat het gebied in ecologische zin klein in omvang is. De gekozen ecologische koers in de "Watervisie Lauwersmeer" voorziet in een bepaalde mate van behoud van de ecologische openheid in die delen die door de peildynamiek wordt beïnvloed. In andere delen, zoals de (voormalige) platen zal door middel van jaarrond begrazing de gewenste openheid voor de kwalificerende soorten bereikt worden. Voor een adequate inzet van grote grazers ontbreekt het in het gebied aan voldoende hogere gronden om de overwintering van de grazers mogelijk te maken. De grazers kunnen ook niet vrij door het gebied migreren. Dit is wel een vereiste voor het behoud van gevarieerde vegetatiestructuren en daarmee op een rijke broed- en trekvogelgemeenschap. Alleen door de grens te verplaatsen kan invulling worden gegeven aan het integrale beheer gericht op de instandhoudingsdoelstellingen.

De zienswijzen hebben niet geleid tot wijziging van het besluit. De begrenzing van het Vogelrichtlijngebied is in 2000 vastgesteld. Omdat alle bezwaar- en beroepsprocedures inmiddels zijn afgerond, maken de vigerende grenzen van het Vogelrichtlijngebied geen deel uit van deze inspraakprocedure. Uitzonderingen hierop zijn de exclavering van bebouwing en de gelijktrekking met (overlappende) Habitatrictlijngebieden, maar dat laatste is hier niet het geval. (zie verder paragraaf 3.1 van deze bijlage C).

Een inspreker meent dat op de kaart behorende bij het ontwerp-aanwijzingsbesluit de gemeentegrenzen en -namen niet correct zijn aangegeven, waardoor het lijkt alsof het gehele Natura 2000-gebied in de Gemeente De Marne ligt.

Voor de ondergrond van de kaarten wordt gebruik gemaakt van de topografische kaart die wordt uitgegeven door de Topografische Dienst Kadaster. In hoeverre hierop gemeentenamen zijn vermeld, hangt uit van de gebruikte kaartuitsnede. Op die van Lauwersmeer staat alleen de gemeente De Marne vermeld. De namen van de andere gemeenten (Dongeradeel, Kollumerland c.a., Zuidhorn) vallen op de topografische kaart buiten de uitsnede. In hoofdstuk 2 van de Nota van toelichting van het aanwijzingsbesluit staat aangegeven tot welke gemeenten het Natura 2000-gebied behoort.

Een inspreker vraagt bevestiging van het feit dat de bemalinginstallaties en overige waterstaatswerken met bijbehorende toegangspaden en terreinen en het gebruik hiervan ten behoeve van het waterbeheer geëxclaveerd zijn, dan wel niet vergunningsplichtig zullen zijn als bestaand gebruik.

Gebouwen en verhardingen zijn tekstueel geëxclaveerd. Bebouwing en aangrenzende erven en tuinen worden op de kaart bij het definitieve besluit ook zo veel mogelijk geëxclaveerd. Voor het opnemen van gebruik van bemalingsinstallaties als "bestaand gebruik" of vergunningsplichtige activiteit is het beheerplan het geëigende instrument.

4 REACTIES OVER DE INSTANDHOUDINGSDOELSTELLINGEN

4.1 ALGEMEEN

In de zienswijzen zijn veel opmerkingen gemaakt over de instandhoudingsdoelstellingen en over de realisatie hiervan.

Er is voorgesteld om de tekst van de algemene instandhoudingsdoelstelling "behoud van de bijdrage van het Natura 2000-gebied aan de biologische diversiteit en aan de gunstige staat van instandhouding van natuurlijke habitattypen en soorten binnen de Europese Unie" te vervangen door de letterlijke tekst van de Habitatrichtlijn: "behoud van de bijdrage van het Natura 2000-gebied aan het waarborgen van de biologische diversiteit door het instandhouden van habitattypen en soorten binnen de Europese Unie".

Verder is voorgesteld om de tekst van de algemene instandhoudingsdoelstelling "behoud en waar nodig herstel van de natuurlijke kenmerken en van de samenhang van de ecologische structuur en functie van het gehele gebied voor alle habitattypen en soorten waarvoor instandhoudingsdoelstellingen zijn geformuleerd" te schrappen omdat met de formulering in het ontwerpbesluit onvoldoende rekening is gehouden met de wijze waarop in jurisprudentie rekening is gehouden met de termen "natuurlijke kenmerken" en "instandhoudingsdoelstellingen".

Er zijn vragen gesteld over de gestelde nationale doelen, de monitoring in Natura 2000-gebieden, de afstemming en de verantwoordelijkheden. In een aantal zienswijzen wordt de vraag gesteld of de besluiten in samenhang met elkaar en met de gebieden daarbuiten wel een voldoende bijdrage leveren om de soorten en habitattypen in een landelijk gunstige staat van instandhouding te brengen of te houden. De vrees wordt uitgesproken dat dit niet het geval is. Daarnaast wordt er verzocht om voor die soorten en habitattypen, waarvoor sprake is van een ongunstige staat van instandhouding, zowel landelijk als op gebiedsniveau een herstelopgave te formuleren tenzij er ecologische redenen zijn om hiervan af te zien. Het achterwege laten van adequate herstelopgaven wordt door insprekers als onacceptabel gezien en in strijd met de wettelijke verplichtingen.

In een zienswijze is gevraagd om alsnog, voor de soorten en habitattypen die zich in een zeer ongunstige staat van instandhouding bevinden, minimaal complementaire doelen op te nemen in de gebieden waar herstelmogelijkheden zijn of migratie kan plaatsvinden.

Er is gevraagd om de doelen op gebiedsniveau te herzien voor een aantal broedvogels waarvan de landelijke doelstelling voor het aantal sleutelpopulaties, met de huidige instandhoudingsdoelstellingen, niet zal worden gerealiseerd. Er is aanbevolen om de instandhoudingsdoelstellingen voor een aantal vogelsoorten in te vullen op basis van de in het Beschermingsplan moerasvogels 2000-2004 (2000)³³ vermelde aantallen voor levensvatbare populaties moerasvogels. In het geval van soorten waarvoor actuele gedocumenteerde beschermingsplannen beschikbaar zijn dienen de instandhoudingsdoelstellingen waar mogelijk daarmee gelijk geschakeld te worden. Voor een aantal broedvogels is ook gevraagd om aanvullende doelen op te nemen. Het besluit zou moeten aangeven wat de gevolgen zijn wanneer een soort uit een gebied dreigt te verdwijnen. Daarnaast zou er een gegronde reden aanwezig moeten zijn wanneer er niet gestreefd wordt naar een gunstige staat van instandhouding.

Anderzijds wordt in zienswijzen aangeduid dat veel doelen te hoog gegrepen zijn en dat deze alleen met grote (financiële) inspanningen bereikt kunnen worden. Er wordt over de instandhoudingsdoelstellingen opgemerkt dat ze de status zouden moeten krijgen van een inspanningsverplichting en niet van een resultaatsverplichting. Enkele insprekers menen dat bij het vaststellen van de doelstellingen veel geleund wordt op informatie over het voorkomen van flora en fauna in vroegere jaren, die niet gebaseerd is op voldoende wetenschappelijke gegevens. Het is onduidelijk of deze waarden daadwerkelijk aanwezig zijn. Weer anderen menen dat de uitgangssituatie helder moet worden omschreven in het aanwijzingsbesluit. Tegelijkertijd zal er een termijn gegeven moeten worden waarbinnen de doelstellingen gerealiseerd moeten worden.

³³ Boer, T. den (2000): Beschermingsplan moerasvogels 2000-2004. Rapport Directie Natuurbeheer nr. 47. Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, Wageningen.

In de besluiten wordt er volgens insprekers niet ingegaan op de mogelijke gevolgen van klimaatverandering, terwijl deze veranderingen bepalend kunnen zijn voor de haalbaarheid van de natuurdoelen.

Er wordt bovendien gevraagd om de kernopgaven in de aanwijzingen op te nemen, dan wel het Natura 2000 doelendocument (2006) deel uit te laten maken van de aanwijzingsbesluiten. Uit het besluit zou duidelijk moeten blijken voor welke functie(s) en voor welke soort(en) het gebied wordt aangewezen, zodat duidelijk is of de soorten in al hun levensbehoeften worden beschermd. Daar waar niet alle levensbehoeften in een Natura 2000-gebied zijn beschermd dient te worden aangegeven waar de ontbrekende functies zijn gelegen en wat de beschermingsstatus is.

Er wordt gevraagd om rekening te houden met vereisten op economisch, sociaal en cultureel gebied en met regionale en lokale bijzonderheden. In dat verband wordt dan ook met nadruk gewezen op het belang van het gebied Lauwersmeer voor de recreatie en de visserij, waarbij met name een ongestoord toeristisch gebruik van de stranden van groot belang is voor de lokale economie.

Dat het concretiseren van maatregelen wordt doorgeschoven naar het beheerplan geeft voor veel insprekers onduidelijkheid; hierdoor kan het overleg over het beheerplan onder grote spanning komen te staan. Zij bepleiten duidelijke kaders voor het beheerplan, zodat er constructief aan de uitwerking kan worden gewerkt. Daarnaast wordt opgemerkt dat bij het vaststellen van de instandhoudingsdoelstellingen alleen wordt uitgegaan van bestaande budgetten. Welke consequenties de instandhoudingsdoelstellingen hebben in financiële zin wordt pas duidelijk bij het tot stand komen van de beheerplannen.

Met betrekking tot de hierboven genoemde zienswijzen worden de volgende opmerkingen gemaakt:

Algemene instandhoudingsdoelstellingen

De algemene instandhoudingsdoelstellingen beogen de algemene hoofddoelstelling van de Vogel- en Habitatrichtlijn in de individuele aanwijzingsbesluiten te verankeren. Daarmee wordt de bijdrage van de Nederlandse Natura 2000-gebieden aan het behoud van de biodiversiteit in Europa vastgelegd. Per gebied zijn de specifieke doelstellingen voor de relevante habitattypen en soorten nader omschreven. Op basis van deze instandhoudingsdoelstellingen en de algemene doelstellingen wordt naar een landelijk gunstige staat van instandhouding van de voor Nederland relevante habitattypen en soorten gestreefd. Dit houdt in dat het natuurlijke verspreidingsgebied van de habitat of van de soort stabiel moet zijn of moet toenemen; dit moet in de toekomst ook zo blijven. Een duurzaam behoud van een habitatype kan alleen maar gerealiseerd worden wanneer de planten- en diersoorten die typisch zijn voor de habitat behouden kunnen worden. Dit geldt ook voor de bescherming van een bepaalde plantensoort of diersoort. De betreffende soort kan alleen effectief beschermd worden wanneer de beschermingsmaatregelen zich, naast op de soort zelf, ook richten op het leefgebied van de soort. Zodoende strekt in een Natura 2000-gebied de instandhoudingsdoelstelling van een soort zich mede uit tot het leefgebied van de betreffende soort.

De formulering van de algemene instandhoudingsdoelstellingen is aangepast in hoofdstuk 5 van de Nota van toelichting van dit besluit. In de aangepaste formulering van het tweede algemene doel is niet de letterlijke tekst van de Habitatrichtlijn (artikel 2) gevolgd, omdat het in de Richtlijn een algemene doelstelling van de Richtlijn betreft en in dit geval om de gebiedsspecifieke invulling daarvan gaat. Meer in het bijzonder: een Europese Richtlijn kan een bijdrage leveren aan het waarborgen van de biologische diversiteit, maar een gebied kan alleen bijdragen aan het behoud van de biologische diversiteit. Verder is de term "natuurlijke kenmerken" in de algemene doelen gehandhaafd, omdat dit een begrip is dat in de Richtlijn ook gebruikt wordt in verband met de bescherming van de gebieden (artikel 6).

Verder geldt ook dat invloeden van buitenaf op het Natura 2000-gebied van grote invloed kunnen zijn op de staat van instandhouding van een habitatype of soort: de externe werking. De instandhoudingsdoelstelling richt zich op het gehele biotische en abiotische complex van factoren, die het habitatype of de soort haar specifieke aanzien geven en die noodzakelijk zijn voor het behoud van de biologische diversiteit van het gebied.

Met name bij vogels is een belangrijk deel van het leefgebied buiten het Natura 2000-gebied gehouden. Bij een aantal vogelsoorten gaat het daarbij vooral om de foerageergebieden. Deze bevinden zich in grote aaneengesloten agrarische gebieden of zijn buiten het Natura 2000-gebied gehouden omdat niet gegarandeerd kon worden dat deze gebieden, zoals braakliggende bouwterreinen, hun huidige functie ook in

de toekomst behouden. Deze gebieden spelen, vanwege het vervullen van een bepaalde (foerageer)functie voor de soort, een belangrijke rol bij het realiseren van een gunstige staat van instandhouding, zodat ook het verstoren van zo'n gebiedsfunctie van grote invloed kan zijn op de staat van instandhouding van de soort.

Contour "haalbaar en betaalbaar"

In de paragrafen 3.4 en 4.1.7 van de Nota van Antwoord staat aangegeven dat zowel de selectie als de begrenzing uitsluitend gebaseerd is op ecologische criteria. Dit betekent echter niet dat andere dan ecologische belangen geen rol hebben gespeeld bij het vaststellen van de instandhoudingsdoelstellingen. Hierbij heeft het uitgangspunt "haalbaar en betaalbaar", zowel landelijk als per gebied, nadrukkelijk een rol gespeeld. Er is daarbij rekening gehouden met de economische en sociale belangen van de directe omgeving. Dit betekent in de praktijk dat voor een bepaald habitatype of soort de relatief grootste ecologische bijdrage komt van het gebied waar de ecologische vereisten reeds op orde zijn of waar ze op relatief eenvoudige wijze op orde te brengen zijn, om zodoende bij het opstellen van beheerplannen een evenwichtige balans tussen economie en ecologie na te kunnen streven.

In paragraaf 3.4 van de Nota van Antwoord staat dat Nederland zich inspant om zoveel mogelijk habitattypen en soorten in een gunstige staat van instandhouding te houden of te brengen. Er kan echter geen onevenredige financiële inspanning verwacht worden om alle habitattypen en soorten te herstellen. Met oog hierop is voor een aantal soorten en habitattypen in het Natura 2000 doelendocument (2006, hoofdstuk 6) gekozen voor een lager niveau dan gunstige staat van instandhouding. In die gevallen wordt verbetering van de ecologische vereisten voorlopig niet realistisch geacht of staat de inspanning in geen verhouding tot de extra bijdrage die een gebied kan leveren aan de realisering van de Natura 2000-doelen op landelijk niveau. Anderzijds is het logisch dat een hogere inzet wordt nagestreefd voor habitattypen en soorten waar Nederland relatief belangrijk voor is en/of voor habitattypen en soorten die sterk onder druk staan. Dit geldt bijvoorbeeld voor een vogelsoort als de kempiaan (A151). Voor deze vogelsoort zijn de ecologische omstandigheden nog niet op orde.

Contour "strategisch lokaliseren"

Bij het vaststellen van de instandhoudingsdoelstellingen is ook geanticipeerd op bestaande plannen en projecten ter realisering van de Ecologische Hoofdstructuur en bestaand beleid met betrekking tot bijvoorbeeld mest en waterhuishouding. Dit is het gehanteerde principe van "strategisch lokaliseren": behoud of herstel nastreven daar waar de grootste potentie ligt en waar dit gemakkelijk kan zonder dat afbreuk wordt gedaan aan de ecologische uitgangspunten en ambities. Om daaraan invulling te geven zijn diverse consultatierondes met deskundigen en terreinbeheerders gehouden.

In de toekomst zullen inspanningen voor het waterbeheer meer gericht moeten worden op het natuurbelang. Waar nodig is de begrenzing van gebieden aangepast om een op termijn duurzamere situatie te verkrijgen. Voor een aantal habitattypen en soorten zijn gezien de urgentie ten aanzien van één of meerdere kernopgaven ("sense of urgency")³⁴, op de korte én lange termijn, aanvullende water- of beheermaatregelen nodig.

Trends, dynamiek en autonome ontwikkelingen

In het aanwijzingsbesluit staat het resultaat van de bovenstaande contouren uitgewerkt in de vorm van de instandhoudingsdoelstellingen. Op grond daarvan worden in het beheerplan de benodigde maatregelen uitgewerkt om de genoemde habitattypen en soorten in de gewenste staat van instandhouding te brengen of te behouden, zodat het gebied voldoende bijdrage kan leveren aan het realiseren van de gunstige staat van instandhouding op landelijk niveau. Eén van de uitgangspunten in de Natura 2000 contourennotitie (2005)³⁵ is dat doelstellingen in de tijd robuust geformuleerd moeten worden. Dit is gedaan om zo te kunnen anticiperen op bijvoorbeeld de natuurlijke dynamiek of mogelijke klimaatveranderingen. Als de instandhoudingsdoelstellingen niet gehaald lijken te worden, bijvoorbeeld omdat een populatie vogels of een bepaald habitatype ondanks de bescherming toch kleiner wordt, moet Nederland maatregelen nemen om deze ontwikkeling te keren. Artikel 6, tweede lid, van de Habitatrictlijn, verplicht de lidstaat namelijk om

³⁴ Een "sense of urgency" is toegekend aan een gebied als binnen tien jaar (na 2005) mogelijk een onherstelbare situatie ontstaat. Zie verder bijlage 2 begrippen en definities uit de Nota van Antwoord (2007).

³⁵ Ministerie van LNV (2005): Natura 2000 contourennotitie. Kaders voor Natura 2000-doelen, besluiten en beheersplannen. Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, Den Haag.

verslechtering van habitattypen en leefgebieden van (vogel)soorten te voorkomen. Soms zullen de genomen maatregelen niet werken, bijvoorbeeld bij klimaatverandering, een te grote externe beïnvloeding of als trekkende soorten in het buitenland negatief worden beïnvloed. Er zijn dan geen sancties. Gezien een aantal onzekerheden over te verwachten ontwikkelingen, die voortkomen uit natuurlijke dynamiek en klimaatveranderingen, is voor het jaar 2015 voorzien in een evaluatie van het Natura 2000 doelendocument (2006). Indien noodzakelijk worden dan ook de betreffende aanwijzingsbesluiten aangepast (zie Nota van Antwoord, paragraaf 3.19).

In bijlage B.2 van de Nota van toelichting van dit besluit wordt nader op de specifieke keuzes ingegaan.

Herijking instandhoudingsdoelstellingen

De lidstaten van de Europese Unie hebben de afspraak gemaakt om alle maatregelen te nemen die nodig zijn om een gunstige staat van instandhouding van de aangewezen soorten en habitattypen waarvoor gebieden zijn aangewezen te realiseren. Pas wanneer daadwerkelijk is gebleken dat de doelen om wat voor reden dan ook niet haalbaar zijn, bestaat er – zoals onder andere in paragraaf 1.4.1 van de Nota van Antwoord staat vermeld – een aantal momenten waarop de doelen bijgesteld kunnen worden. De drie momenten waarop de instandhoudingsdoelstellingen kunnen worden geëvalueerd en zo nodig kunnen worden bijgesteld (zie ook Nota van Antwoord, paragrafen 3.4 en 3.14):

- bij de definitieve aanwijzing;
- bij het opstellen van het beheerplan;
- bij de geplande evaluatie in 2015.

Ecologische samenhang en belangenafweging

De afweging tussen economie en ecologie moet zodanig plaatsvinden dat de gunstige staat van instandhouding van de habitattypen en soorten waar het gebied voor is aangewezen niet in gevaar komt. De situatie kan zich voordoen dat in een bepaald gebied een aantal habitattypen of soorten voorkomt, waarvoor geen instandhoudingsdoelstellingen zijn vastgesteld. Er is dan de inschatting gemaakt dat het betreffende habitatype of de betreffende soort weliswaar marginaal in het gebied aanwezig is, maar dat het gebied op termijn geen bijdrage kan leveren aan de instandhouding van het habitatype of de soort. Ook bij de formulering van een doel voor vogels is bepalend of het gebied een relevante bijdrage aan het realiseren van het landelijke doel levert of kan gaan leveren (zie ook paragraaf 3.11 van de Nota van Antwoord). Voor elk specifiek gebied komt het erop neer dat de instandhoudingsdoelstelling van een bepaald habitatype of bepaalde soort alleen in samenhang kan worden gezien met de instandhoudingsdoelstelling op landelijk niveau en in andere Natura 2000-gebieden. Dat betekent dat er weliswaar landelijk per soort of per habitatype naar een gunstige staat van instandhouding moet worden gestreefd, maar dat deze situatie niet in elk gebied afzonderlijk hoeft te worden nagestreefd. Binnen dit kader kan ook rekening worden gehouden met vereisten op economisch, sociaal en cultureel gebied en met regionale en lokale bijzonderheden.

Recreatie en toerisme (en visserij)

Beseft wordt dat Lauwersmeer een belangrijk onderdeel uitmaakt van het Friese en Groningse toeristische product. Het zoetwatermeer is de belangrijkste trekpleister voor toeristen. Het toeristische bedrijfsleven vindt dat de aard van het gebied zo moet blijven. In die zin is het belang van een adequaat natuurbeheer ook in het belang van een gezonde toeristische sector. In onder meer paragrafen 4.1.3 en 4.1.4 van de Nota van Antwoord is ingegaan op de ontwikkelingsmogelijkheden van bedrijven en de concurrentiepositie: afhankelijk van de bedrijfstak biedt de aanwezigheid van een Natura 2000-gebied dikwijls nieuwe mogelijkheden. Dit specifieke gebied is een natuurgebied waar, ondanks de toeristische druk, natuurwaarden zich hebben kunnen handhaven of kunnen ontwikkelen. Niettemin is het door de ongunstige staat van instandhouding van habitattypen of soorten noodzakelijk om een herstelopgave te formuleren, zoals bijvoorbeeld geldt voor de kempaan (A151) in dit betreffende gebied. Wanneer er een herstelverplichting is, dient bij de te nemen maatregelen rekening te worden gehouden met de vereisten op economisch, sociaal en cultureel gebied. Bij het formuleren van de instandhoudingsdoelstellingen is dat gedaan. Het afwegen van ecologie en economie gebeurt ook in het stelsel van vergunningverlening. Zie verder paragraaf 3.5 van de Nota van Antwoord. Ook wordt beseft dat zowel de beroepsvisserij als de sportvisserij een economische rol van betekenis spelen in het gebied. De belangen van de visserij zullen aan de orde komen in het beheerplanproces. De insteek is hierbij om de visserij en de natuur zo goed mogelijk samen te laten gaan.

Complementaire doelen

Een complementair doel is een doelstelling voor een habitatype of soort waarvoor het gebied niet is aangewezen op grond van de gebruikelijke methodiek van toewijzing (actueel voorkomen van habitatwaarden in Habitatrictlijngebieden en van vogels in Vogelrichtlijngebieden). Dergelijke doelen worden wel nodig geacht ten behoeve van de realisering van de landelijke doelstelling. Zij zijn met name bedoeld om de inspanningen voor het bereiken van de landelijk gunstige staat van instandhouding zoveel mogelijk neer te leggen in Natura 2000-gebieden, en dus niet daarbuiten.

Aan Habitatrictlijngebieden kan om één van de volgende twee redenen een complementair doel zijn toegevoegd:

- belangrijk voorkomen van een broedvogelsoort van de Vogelrichtlijn, die in een zeer ongunstige staat van instandhouding verkeert (negen soorten);
- ontwikkeldoel voor een habitatype of soort met een zeer ongunstige staat van instandhouding die nog niet (of in verwaarloosbare mate) aanwezig is in het gebied, maar waar goede kansen voor aanwezig zijn (drie habitatypen, vier soorten).

Aan Vogelrichtlijngebieden kan om één reden een complementair doel zijn toegevoegd:

- belangrijk voorkomen van een habitatype of soort met een zeer ongunstige staat van instandhouding, met een relatief lage landelijke dekking in Habitatrictlijngebieden en/of met onvoldoende geografische spreiding (negen habitatypen, veertien soorten).

Complementaire doelen zijn gebaseerd op artikel 10a, tweede lid, van de Natuurbeschermingswet 1998³⁶ en maken daardoor volwaardig deel uit van het beschermingsregime van Natura 2000-gebieden.

Complementaire doelen worden als onderdeel van de instandhoudingsdoelstellingen verder uitgewerkt in de Natura 2000-beheerplannen. Voor een nadere toelichting en de vermelding van habitatypen en soorten waar complementaire doelen op van toepassing kunnen zijn, wordt verwezen naar het Natura 2000 doelendocument (2006), pagina 35 en verder.

Onderbouwing besluiten

In diverse ecologische rapporten³⁷ en databanken zijn de natuurwaarden en vogelgegevens van Nederland beschreven.

Het Natura 2000 doelendocument (2006) is één van de dragende beleidsdocumenten die aan de besluitvorming ten grondslag heeft gelegen. Het beleid zoals daar is uiteengezet, is bij de besluitvorming toegepast, maar het Natura 2000 doelendocument (2006) maakt géén onderdeel uit van het besluit. Met betrekking tot de vraag op welke wijze de gunstige staat van instandhouding voor een bepaald habitatype of een bepaalde soort kan worden bereikt, is er in de Nota van toelichting een uitgebreid overzicht opgenomen waarin alle gebieden staan vermeld waaraan voor het betreffende habitatype of de betreffende soort een doel is toegekend. Op deze wijze is na te gaan hoe de landelijke opgave over het Natura 2000-netwerk is verdeeld. Het is echter een indicatieve vermelding, want het is niet de bedoeling in deze aanwijzing een besluit te nemen over de instandhoudingsdoelstellingen van andere gebieden.

Kernopgaven

In paragraaf 1.3.4 van de Nota van Antwoord staat vermeld dat de kernopgaven een belangrijk hulpmiddel zijn bij de focus en eventuele prioritering binnen de Natura 2000-beheerplannen. Ze beschrijven de belangrijkste behoud- en herstelopgaven per Natura 2000-landschap en zijn in het Natura 2000 doelendocument (2006) toebedeeld aan gebieden. Het toevoegen van de kernopgaven aan de Nota's van toelichting bij de definitieve aanwijzingsbesluiten heeft geen meerwaarde, omdat die informatie is opgenomen in het Natura 2000 doelendocument (2006). De kernopgaven zijn in deze procedure dan ook niet aan inspraak onderhevig.

Ambitieniveau van de instandhoudingsdoelstellingen

Indien een soort of habitatype landelijk in een ongunstige staat van instandhouding verkeert, betekent dit niet automatisch dat in alle gebieden waar de betreffende waarde voorkomt hiervoor een hersteldoelstelling

³⁶ Wet van 25 mei 1998, houdende nieuwe regelen ter bescherming van natuur en landschap (Natuurbeschermingswet 1998).

³⁷ Zie voor een overzicht van de bronnen onder andere Ministerie van LNV (2007): Nota van Antwoord. Inspraakprocedure aanwijzing Natura 2000-gebieden, bijlage 3. Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, Den Haag.

moet worden geformuleerd of een complementaire doelstelling moet worden toegevoegd. In de Natura 2000 contourennotitie (2005) en het Natura 2000 doelendocument (2006) staan de hoofdlijnen voor het formuleren van de Natura 2000 doelen uitgewerkt. Daarmee is het Europese kader toegespitst op de Nederlandse situatie. Per gebied zijn er gebiedsdoelen opgesteld. Deze richten zich op de kwaliteit en oppervlakte van het habitatype of van het leefgebied van een soort. Voor soorten wordt daarnaast een doel gesteld voor de gewenste populatie. Voor sommige soorten en vrijwel alle vogels zijn hierbij richtinggevende aantallen genoemd. Deze dienen als (minimale) draagkracht voor het leefgebied binnen de begrenzing van het gebied. In het geval van herstel is de uitwerking van de landelijke doelen middels het principe van "strategisch lokaliseren" bepaald. Dat wil zeggen dat de herstelopgave is neergelegd in de gebieden waar de meeste potentie is om het habitatype of het leefgebied van de soort te verbeteren. Voor een aantal (vogel)soorten en habitatypen die onder druk staan zijn complementaire doelen geformuleerd om de landelijke opgave zoveel mogelijk binnen het Natura 2000-netwerk neer te leggen (zie ook paragraaf 5.1 van de Nota van toelichting). Voor verspreid voorkomende habitatypen en soorten is het niet mogelijk om de landelijke doelstellingen alleen binnen het Natura 2000-netwerk te realiseren. Opgaven buiten het Natura 2000-netwerk worden via ander natuurbeleid gerealiseerd, zoals de Flora- en faunawet en de Ecologische Hoofdstructuur. Voor een aantal habitatypen is in het Natura 2000 doelendocument de expliciete keuze gemaakt om niet te streven naar een gunstige staat van instandhouding (Natura 2000 doelendocument (2006), pagina 138).

Met betrekking tot de vogeldoelen is in het Natura 2000 doelendocument (2006) opgenomen dat voor een gebied "bij een stijgende en stabiele lokale trend" een behoudopgave wordt geformuleerd. Een stijgende trend wordt als aanwijzing opgevat dat het leefgebied voor deze soorten al geschikt is en voldoende draagkracht heeft om bij te dragen aan een populatie hoger dan het gemiddelde in de periode 1999-2003. In dergelijke gevallen wordt volstaan met een behoudopgave omdat geen extra maatregelen ter verbetering van het leefgebied nodig worden geacht. In gevallen waarin de potentie van het gebied dusdanig wordt geacht dat de draagkracht van het gebied nog niet bereikt lijkt te zijn, wordt wel gestreefd naar herstel van de populatie. Naar verwachting zal herstel van de populatie in dit soort gevallen optreden, zolang het leefgebied behouden blijft.

Voor vogels geldt daarnaast dat bij behoudopgaven de aantallen gebaseerd zijn op het gemiddelde seizoensgemiddelde over de periode 1999-2003 (bij niet-broedvogels geldt de periode 1999/2000-2003/2004)³⁸. Bij herstelopgaven zijn de aantallen meestal gebaseerd op de historische potentie van een Natura 2000-gebied, dat is het maximaal aantal vastgestelde vogels (of broedparen) over een interval van enkele jaren gedurende de periode 1980-2003 (SOVON). Dit betekent dat op gebiedsniveau geen streefwaarden uit beschermingsplannen zoals het Beschermingsplan moerasvogels 2000-2004 (2000) zijn gebruikt. Deze plannen hebben wel hun doorwerking gekregen in de landelijke instandhoudingsdoelstellingen en kunnen van belang zijn bij het opstellen van beheerplannen. Vervolgens is in de toelichtingen bij de instandhoudingsdoelstellingen aangegeven of het gebied met het gestelde doel ook kan voldoen aan de minimumeisen voor een sleutelpopulatie.

Ook voor broedvogels geldt dat bij verspreid voorkomende soorten het niveau van een sleutelpopulatie in een specifiek gebied soms niet gehaald kan worden. Vaak is dan op regionale schaal sprake van een min of meer samenhangende populatie met meerdere kernen (meta-populaties), die qua omvang wel het minimale niveau van de sleutelpopulatie overstijgt.

Bij de evaluatie in 2015 worden zowel de ambities van de gebiedsdoelen als de landelijke instandhoudingsdoelstellingen, in geval van broedvogels met inbegrip van het aantal sleutelpopulaties, tegen het licht gehouden en wordt bekeken of bijstelling nodig is.

Monitoring

Het ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie (EL&I) is verantwoordelijk voor de periodieke algemene rapportages aan de Europese Commissie en voor de monitoring van de staat van instandhouding van soorten en habitatypen op landelijk niveau. Het ministerie van EL&I zorgt voor een landelijk monitoringssysteem. De gebiedsgerichte monitoring zal plaatsvinden op basis van de monitoringsparagraaf in de beheerplannen waarin ook rollen en verantwoordelijkheden zijn uitgewerkt. Voor zowel de landelijke als

³⁸ SOVON & CBS (2005): Trends van vogelaantallen in het Nederlandse Natura 2000 netwerk. SOVON-informatierapport 2005/09. SOVON Vogelonderzoek Nederland, Beek-Ubbergen.

de gebiedsgerichte monitoring wordt momenteel - in samenhang - een programma van eisen ontwikkeld in overleg met het betrokken bevoegd gezag (ministerie van EL&I, ministerie van Infrastructuur en Milieu, ministerie van Defensie en de provincies (Interprovinciaal Overleg)). Zie ook paragraaf 1.5.1 van de Nota van Antwoord.

Nulsituatie of uitgangspunt

In paragraaf 3.18 van de Nota van Antwoord staat vermeld dat bij het vaststellen van de gebiedsdoelen niet is uitgegaan van een bepaald referentiejaar, zoals het moment van aanwijzing als Vogelrichtlijngebied of aanmelding als Habitatrictlijngebied. Als uitgangspunt geldt echter wel dat er geen verslechtering mag optreden ten opzichte van 2004, het moment waarop door Brussel de communautaire lijst met Habitatrictlijngebieden is vastgesteld. Bij het vaststellen van de doelen is gekeken naar de staat van instandhouding van de betreffende soort of het habitatype op landelijk niveau. Ook is gekeken naar de (minimaal) benodigde oppervlakte leefgebied en/of habitatype om een gunstige staat van instandhouding op landelijk niveau te realiseren.

Die (landelijke) staat van instandhouding vormde mede de basis voor vaststelling van de instandhoudingsdoelstellingen voor soorten en/of habitatypes per gebied. In de Nota's van toelichting bij de besluiten is aangegeven of voor een soort of habitatype in een concreet gebied een behoud- of herstelopgave geldt. Zo is bijvoorbeeld een behoudopgave geformuleerd als er onevenredige maatregelen nodig zouden zijn om het gebied een grotere bijdrage te laten leveren.

Realisatietermijnen

Zoals in paragraaf 3.16 van de Nota van Antwoord wordt gesteld, zijn termijnen onmisbaar om de realisatie van doelen te plannen. Deze plannen zijn grotendeels afhankelijk van regionale en zelfs lokale omstandigheden. Daardoor zijn de op te stellen beheerplannen de aangewezen plaats voor het bepalen van de realisatietermijnen. Om die reden is ervan afgezien realisatietermijnen in de aanwijzingsbesluiten op te nemen.

Flankerend beleid

In paragraaf 5.8 van de Nota van Antwoord staat als uitgangspunt geformuleerd dat de instandhoudingsdoelstellingen met behulp van bestaande budgetten worden gerealiseerd. De "bestaande budgetten" waaruit realisatie van de Natura 2000-instandhoudingsdoelstellingen gefinancierd moet worden, zijn grotendeels opgenomen in het Investeringsbudget Landelijk Gebied (ILG) en de financiële middelen voor de bestrijding van verdroging in de zogenoemde TOP-lijst gebieden³⁹. Daarnaast is ook het bestaande beheerbudget voor Staatsbosbeheer een financieringsbron voor de instandhoudingsdoelstellingen. Waar de Natura 2000-instandhoudingsdoelstellingen gekoppeld zijn aan waterkwaliteit kunnen de additionele kosten worden gefinancierd via het spoor van de Kaderrichtlijn Water. Veel subsidiemogelijkheden voor inrichting en (agrarisch) natuurbeheer zijn met het ILG onder verantwoordelijkheid van de provincies gekomen. Daartoe behoren de maatregelen die vallen onder het Subsidiestelsel Natuur- & Landschapsbeheer (vanaf 2010) en de provinciale subsidieregelingen zoals de Subsidieregeling Kwaliteitsimpuls Natuur en Landschap (SKNL). Verder is er in het kader van het LIFE+-programma vanuit de Europese Commissie geld beschikbaar voor overheden en NGO's voor co-financiering van de ontwikkeling, implementatie, monitoring, evaluatie en communicatie van het Europees milieu- en natuurbeleid en van wetgeving op dit gebied, bijvoorbeeld voor projecten die gericht zijn op maatregelen voor behoud en herstel van Natura 2000-waarden.

4.2 SPECIFIEKE REACTIES OVER DE INSTANDHOUDINGSDOELSTELLINGEN

Een inspreker merkt op dat voor de roerdomp (A021), porseleinhoen (A119), velduil (A222), paapje (A275) en snor (A292) landelijk een uitbreiding omvang, verbetering kwaliteit leefgebied voor uitbreiding populatie doelstellingen geldt. Desondanks is als doelstelling voor het gebied slechts drievoudig behoud opgenomen. Deze behoudsdoelstelling is volgens de inspreker alleen gebaseerd op het niet aanwezig zijn van grotere aantallen in het recente verleden. Daarmee is volgens de inspreker onvoldoende gemotiveerd waarom het gebied niet gebruikt kan worden voor herstel in de vorm van verbetering kwaliteit leefgebied en herstel

³⁹ De door de provincies opgestelde lijsten met gebieden die in het kader van het verdrogingsbeleid met voorrang worden aangepakt.

populatie. De inspreker stelt ambitieuzere doelen voor en op zijn minst een betere en uitgebreidere motivering van de dan gemaakte keuze.

De zienswijze heeft niet geleid tot aanpassing van het besluit. Voor de roerdomp is een behoudopgave geformuleerd omdat uit tellingen blijkt dat het gemiddeld voorkomen van de soort in dit gebied in het (recente) verleden niet groter is geweest dan het gemiddelde voorkomen waarop de doelstelling is gebaseerd. Het is dus onzeker of het gebied meer broedvogels kan herbergen dan nu het geval is. Voor het porseleinhoen is de lokale populatietrend toenemend, vandaar dat voor de soort een behoudopgave geldt. Van het paapje is de trend over de laatste tien jaren negatief en dat zou aanleiding kunnen zijn voor een herstelopgave. Maar omdat de historische potentie gelijk is aan de actuele toestand gedurende de periode 1999-2003, is voor het behoud van de actuele toestand van 1999-2003 gekozen. Van de snor is de trend over een periode van 9 jaar bezien met fluctuaties stabiel (23 broedparen in 1999, 28 broedparen in 2008⁴⁰). Zie voor de velduil het antwoord op een andere zienswijze hierna. Zie ook bijlage B.2 van de Nota van toelichting en de nadere uitleg over het ambitieniveau van instandhoudingsdoelstellingen in paragraaf 4.1 van bijlage C.

Een inspreker merkt op dat voor de velduil (A222) een behoudsdoel geldt, ondanks de zeer ongunstige staat van instandhouding. Het Lauwersmeer heeft voldoende draagkracht voor de broedende velduil. De velduil is volgens de inspreker een pioniersoort. De situatie na de afsluiting toont aan dat een gedempte dynamiek de potentie heeft om geschikt leefgebied te creëren. Inzet op herstel van dynamiek in het gebied maakt een verbeteropgave voor velduil hier dan ook haalbaar. Deze potentie moet worden benut, want de soort staat als broedvogel op het punt van uitsterven en het gebied is één van de weinige gebieden waar herstel goed mogelijk is. De inspreker verzoekt om voor velduil in het gebied een hersteldoel te formuleren.

De zienswijze is niet overgenomen. De velduil is sinds 1993 geen regelmatige broedvogel meer, zodat er geen betrouwbare trendclassificatie mogelijk is om de potentie voor herstel in te kunnen schatten. De hogere aantallen van de velduil stammen uit een periode waarin het gebied een duidelijk ander aanzien had. Op dit moment is nog onzeker of herstel van de historische potentie realistisch is. Daarvoor ontbreekt momenteel de kennis welke maatregelen haalbaar zijn, een situatie die aanleiding was om in het Beheer- en Inrichtingsplan Nationaal Park Lauwersmeer (2003) eerst monitoring en beheerexperimenten voor te stellen voordat beheermaatregelen worden ingezet. Zie ook bijlage B.2 van de Nota van toelichting.

Een inspreker merkt op dat voor de grauwe kiekendief (A084) en de kemphaan (A151) landelijk een uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied voor herstel populatie geldt. De inspreker stelt dat terecht een herstelopgave van de populatie in het gebied is opgenomen. Het is echter voor de inspreker niet duidelijk of dit herstel te realiseren is zonder een verbetering van de kwaliteit van het leefgebied. De inspreker merkt op dat voor de grauwe kiekendief als enige vogelsoort in dit gebied de doelstellingen van andere Natura 2000-gebieden niet zijn opgenomen. Opname hiervan komt volgens de inspreker de duidelijkheid ten goede.

De zienswijze is niet overgenomen. Het doel voor de kemphaan is reeds uitbreiding oppervlakte en/of verbetering van het leefgebied. In het beheerplan dienen de maatregelen voor de kemphaan nader uitgewerkt te worden. Voor de grauwe kiekendief is het kwantitatieve doel aangepast naar 4 broedparen, dat overeenkomt met het seizoensgemiddelde 1999-2003. Er is in dit gebied geen ruimte voor uitbreiding. Lauwersmeer is het enige Natura 2000-gebied dat voor de grauwe kiekendief is aangewezen, vandaar dat in de tabel in bijlage B.2.1 geen andere gebieden genoemd zijn. Het landelijke doel moet voornamelijk buiten het Natura 2000-netwerk gerealiseerd worden.

Een inspreker merkt op dat voor de kluut (A132) een behoudsdoel is geformuleerd, ondanks de ongunstige staat van instandhouding. De inspreker constateert dat de gezamenlijke gebiedsdoelen voor kluut onvoldoende zijn voor het realiseren van de landelijke behoudsdoelstelling. Om het landelijk doel te halen kan in voor het Lauwersmeer meer broedparen worden toegewezen. De kluut is van oudsher een talrijke

⁴⁰ Netwerk Ecologische Monitoring (SOVON, CBS). www.sovon.nl. November 2010.

broedvogel op de kwelders van het gebied. De kluut kan bij uitstek op termijn profiteren van herstel van de zoet-zout overgang. De inspreker verzoekt om voor de kluut in het Lauwersmeer een hersteldoel te formuleren.

De zienswijze is niet overgenomen. De hogere aantallen van de kluut stammen uit een periode waarin het gebied Lauwersmeer een duidelijk ander aanzien had. De verwachting is dat de voorlopige instandhoudingsdoelstellingen gerealiseerd kunnen worden door onder andere een meer natuurlijke peilvariatie in het Lauwersmeer.⁴¹ De gekozen behoudopgave voor de kluut is conform de voorlopige instandhoudingsdoelstelling uit het ontwerpbesluit. Op dit moment is nog onzeker of de hiervoor genoemde nog te wijzigen ecologische omstandigheden ook een realistische bijdrage kunnen leveren aan herstel van de historische potentie. In het Beheer- en Inrichtingsplan Nationaal Park Lauwersmeer (2003) wordt de introductie van een zoet-zout gradiënt vooral gezien als een te onderzoeken streefbeeld voor de lange termijn.

Een inspreker is van mening dat gezien de natuurlijke ontwikkeling na de afsluiting, resulterend in toename van bos en struweel en een afname van openheid en grazige vegetaties, het gebied minder geschikt is voor vogelsoorten open weidelandschap. Herstel van de populatie kemphanen (A151) tot 20 broedparen is daarom niet te verwachten; behoud van de huidige aantallen (2 tot 5 broedparen) is vermoedelijk het hoogst haalbare.

De zienswijze heeft niet tot wijzigingen geleid. Er is een beleidskeuze gemaakt om de opgave voor herstel van plas-dras situaties voor onder andere de kemphaan te leggen in het landschap Meren en Moerassen, onder andere in het Lauwersmeer. Het aantal van 20 broedparen is conform het Natura 2000 doelendocument gebaseerd op de historische potentie; in de eerste helft van de jaren negentig waren nog jaarlijks tientallen broedparen aanwezig. Verruiging en verbossing kunnen met beheermaatregelen tegengegaan worden. Zie verder bijlage B.2.

Een inspreker is van mening dat voor noordse stern (A194) in het Lauwersmeer een hersteldoel geformuleerd dient te worden in plaats van een behoudsdoel. De inspreker constateert dat de gezamenlijke gebiedsdoelen voor de noordse stern onvoldoende zijn voor het realiseren van de landelijke behoudsdoelstelling. Minimaal 200 extra broedparen moet worden verdeeld over relevante Natura 2000-gebieden, waaronder het gebied Lauwersmeer.

De zienswijze is niet overgenomen. De hogere aantallen van de noordse stern stammen uit een periode waarin het gebied een duidelijk ander aanzien had. Op dit moment is nog onzeker of de historische potentie voor deze soort hersteld zou kunnen worden. Zie het antwoord hiervoor met betrekking tot de kluut. Daarnaast wordt de omvang van de Nederlandse broedpopulatie vooral gestuurd door de aantallen op Griend, waar door een structureel te lage productie een verdere afname van de broedpopulatie is te verwachten, tenzij de instroom van elders zal toenemen.⁴²

Een inspreker merkt op dat ten aanzien van het paapje (A275) onvoldoende duidelijk is of Nederland wel aan haar internationale en Europese verplichtingen voldoet nu het aantal landelijk verlaagd is van 2.000 naar 700 broedparen.

De zienswijze heeft niet geleid tot aanpassing van het besluit. Zie voor een toelichting op de wijziging van de landelijke doelstelling van het paapje de aanwijzingsbesluiten Natura 2000-gebieden Duinen Terschelling en Duinen Schiermonnikoog (Stcrt. 2009, 38).

Een inspreker meent dat de doelstellingen voor niet-broedvogels in het ontwerp-aanwijzingsbesluit te summier zijn toegelicht. Teruggang van enkele soorten door zoet-zout overgangen is toegestaan voor de fuut (A005), brilduiker (A067) en meerkoet (A125). Dat wordt volgens de inspreker niet gecompenseerd door een

⁴¹ Tweede Kamer, 2008-2009, 29684, nr. 47.

⁴² Trendinformatie en referentiewaarden voor Nederlandse kustvogels, WOt-rapport 79, 2008.

toename toe te kennen bij de niet-broedvogels die baat hebben bij een dergelijke overgang. De inspreker stelt voor dit alsnog te doen.

De zienswijze heeft niet geleid tot aanpassing van het besluit. De genoemde afname geldt op landelijk niveau en daarmee niet automatisch ook op gebiedsniveau. Voor dit gebied wordt op dit moment geen afname ingecalculleerd op grond van mogelijk herstel van zoet-zout overgangen.

Een inspreker geeft aan dat (in verband met het aalbeheerplan, waarbij het terugdringen van predatoren expliciet genoemd wordt door de Europese Commissie als een mogelijke beheermaatregel) gelet op de gunstige staat van instandhouding van de aalscholver (A017) en de landelijk ongunstige staat van instandhouding van de aalstand, er vanuit gegaan wordt dat de aalscholver niet als doelsoort wordt opgenomen.

De zienswijze heeft niet geleid tot aanpassing van het besluit. Uitgangspunt van de doelensystematiek is dat de leefgebieden en vogelsoorten waarvoor dit Vogelrichtlijngebied is aangewezen minimaal behouden moeten worden. De aalscholver voldoet aan de selectie- en begrenzingscriteria. Met de aanwijzing tot Natura 2000-gebied zijn er voor alle soorten die voldoen aan de criteria instandhoudingsdoelstellingen opgesteld. Bestrijding van predatoren is niet opgenomen als maatregel in het beheerplan tot vaststelling van maatregelen voor het herstel van het bestand van Europese aal⁴³, dat is goedgekeurd door de Europese Commissie (Beschikking van de Commissie van 20-10-2009).

Een inspreker geeft aan dat in de brief van de minister van LNV aan de Tweede Kamer staat geschreven dat de aalscholver (A017) belangrijke schade toebrengt aan de beroepsmatige visserij en de provincies een ontheffing kunnen verlenen van de beschermde status van de aalscholver. Het aanwijzen van het gebied als foerageergebied voor de aalscholver en het vaststellen van een instandhoudingsdoelstelling voor deze vogelsoort zal het verlenen van een ontheffing ernstig bemoeilijken vanwege conflict met de Europese wetgeving.

De zienswijze heeft niet geleid tot aanpassing van het besluit. Activiteiten voor beheer en schadebestrijding zijn ook vergunningplichtig in het kader van de Natuurbeschermingswet 1998 als er negatieve effecten zijn op de Natura 2000-instandhoudingsdoelstellingen, zie ook Nota van Antwoord paragraaf 6.4.2.

Een inspreker merkt op dat er een negatieve trend geldt voor de kleine zwaan (A037), terwijl het gebied één van de grootste bijdragen levert binnen het Natura 2000-netwerk. In het ontwerp-aanwijzingsbesluit staat dat de landelijke afname van de kleine zwaan vermoedelijk een gevolg is van natuurlijke oorzaken. De inspreker stelt dat gezien de variaties in de populatieomvang, het gebied geschikt dient te blijven voor een groter aantal dan opgenomen in het ontwerp-aanwijzingsbesluit. De inspreker verzoekt om voor de kleine zwaan een instandhoudingsdoelstelling te formuleren die richtinggevend kan werken voor alle inspanningen om deze soort in gunstige staat van instandhouding te brengen en te behouden.

De zienswijze heeft niet geleid tot aanpassing van het besluit. Het doel betreft behoud van de draagkracht zoals aanwezig gedurende de periode 1999-2003. De afname van het aantal vogels in Nederland, resulterend in genoemde negatieve trend in dit gebied, is niet het gevolg van een afname van de draagkracht in het gebied. Zeer waarschijnlijk is de oorzaak in de broedgebieden gelegen. Voortzetting van een voor de kleine zwaan gunstig beheer houdt herstel van de aantallen dus niet tegen.

Een inspreker verwijst naar de ganzenproblematiek en verzoekt in dat kader dat de instandhoudingsdoelstellingen voor de grauwe gans (A043) en brandgans (A045) worden geschrapt. Daarnaast wil de inspreker dat het ministerie van LNV met zoveel bewijs komt dat er een noodzaak is voor uitbreiding en herstel in plaats van behoud van genoemde soorten. Deze motivatie mist de inspreker in het ontwerp-aanwijzingsbesluit. Om die reden kan volgens de inspreker, noch het betreffende instandhoudingsdoelstelling, noch de uitbreiding ervan, gehandhaafd blijven.

⁴³ Ministry of Agriculture, Nature and Food Quality (2009): the Netherlands eel management plan.

De zienswijze heeft niet geleid tot aanpassing van het besluit. Zowel de brandgans als de grauwe gans zijn soorten die reeds in de oorspronkelijke aanwijzing van het Lauwersmeer tot Vogelrichtlijngebied zijn opgenomen als begrenzingssoort. De grauwe gans en de brandgans hebben beide zowel landelijk als in het gebied Lauwersmeer een behoudsdoelstelling. De noodzaak voor bewijs voor uitbreiding dan wel herstel is dan ook niet van toepassing.

Meerdere insprekers geven aan dat de toekomstige ontwikkeling van de schade die jaarlijks door ganzen aan de landbouwgewassen wordt toegebracht onduidelijk is. Ondanks bestrijding door afschot in het agrarische gebied neemt vooral het aantal broedparen zomerganzen en de daardoor veroorzaakte schade in het Lauwersmeer hand over hand toe. De insprekers constateren dat onbeperkte schadebestrijding de instandhouding van de grauwe gans (A043) en in toenemende mate van de brandgans (A045) niet in de weg zal staan. Aanwijzing van de grauwe gans en brandgans als kwalificerende soorten is daarom onacceptabel en wat de insprekers betreft de omgekeerde weg. De insprekers pleiten ervoor dat deze soorten verwijderd wordt uit het ontwerp-aanwijzingsbesluit.

De zienswijzen zijn niet overgenomen. De instandhoudingsdoelstelling voorziet niet in een toename van de aantallen of bescherming van broedende en overzomerende ganzen. Aan de toelichting op de instandhoudingsdoelstelling van betreffende soorten is toegevoegd dat deze geen betrekking heeft op broedende of overzomerende ganzen. Evenmin is er sprake van een herstel- of uitbreidingsopgave voor de niet-broedvogels. Schadebestrijding blijft ook na de definitieve aanwijzing tot Natura 2000-gebied mogelijk. Aangezien het gebied reeds in 2000 is aangewezen als Vogelrichtlijngebied verandert de aanwijzing als Natura 2000-gebied hieraan niets.

Een inspreker geeft aan dat op verschillende locaties in het gebied de habitatsoort groenknolorchis (H1903) voorkomt. De inspreker merkt op dat in het Natura 2000-gebiedendocument (2006) Lauwersmeer de groenknolorchis werd genoemd als complementair doel. De groenknolorchis (H1903) is echter niet in de instandhoudingsdoelstellingen opgenomen. De inspreker stelt voor deze omissie te herstellen.

De zienswijze heeft niet geleid tot aanpassing van het besluit. De vindplaats van de groenknolorchis ligt buiten de begrenzing van het gebied, in een duinvallei in de Marnewaard. Eventuele opname van de soort in het definitieve besluit kan dan ook niet op ecologische gronden worden gemotiveerd.

Een inspreker betreurt het dat er geen gebruik is gemaakt van de mogelijkheid om het Lauwersmeer ook aan te wijzen als Habitatrictlijngebied. De zoete, of min of meer zoute, habitats in het Lauwersmeer rechtvaardigen volgens de inspreker de aanwijzing tot Habitatrictlijngebied, voor het voorkomen van het habitatype vochtige duinvalleien (H2190) en van de habitatsoort groenknolorchis (H1903). Bovendien is het, nu een beoordeling op grond van de Habitatrictlijn achterwege is gebleven, onduidelijk of de noordse woelmuis (H1340) in het gebied voorkomt. De inspreker wil weten wanneer de aanwijzing tot Habitatrictlijngebied in procedure zal worden gebracht. Terzijde merkt de inspreker op dat de tekst van het ontwerp-aanwijzingsbesluit, lijkt te suggereren dat hier ook een aanwijzing op grond van de Habitatrictlijn plaatsvindt.

De zienswijze heeft niet geleid tot aanpassing van het besluit. Het gebied voldoet niet aan de selectiecriteria aan de hand waarvan gebieden zijn geselecteerd. Voor geen van de genoemde waarden is het gebied één van de vijf (of in geval van de noordse woelmuis tien) belangrijkste gebieden van Nederland. De habitatsoort groenknolorchis komt zelfs niet voor binnen de begrenzing van het gebied, maar daarbuiten in de Marnewaard. Ook van de noordse woelmuis zijn geen gedocumenteerde waarnemingen bekend uit het gebied.

Meerdere insprekers verzoeken om de baardman op te nemen in het ontwerp-aanwijzingsbesluit. Het Lauwersmeer is één van de grotere broedgebieden van de baardman in Noord-Nederland.

De baardman behoort niet tot de vogelsoorten waarvoor op grond van de Vogelrichtlijn gebieden worden aangewezen. De soort staat niet op bijlage I van de Vogelrichtlijn en is evenmin een trekkende soort; met

uitzondering van strenge winters verblijft de soort jaarrond in Nederland. De soort kan mogelijk wel meeliften met de doelen voor andere vogels van rietmoerassen.

Een inspreker merkt op dat het ontwerp-aanwijzingsbesluit voor veel vogelsoorten een behoud of uitbreiding leefgebied en populatie doelstelling wordt vastgelegd. De inspreker stelt dat wanneer het waterpeil stijgt, de oppervlakte grond drastisch zal dalen en de aantallen van bepaalde vogelsoorten dus naar beneden moet worden bijgesteld.

De zienswijze heeft niet geleid tot aanpassing van het besluit. Volgens de doelensystematiek zijn de aantallen van alle vogelsoorten in dit besluit (op de kemma na) gebaseerd op het gemiddelde seizoensgemiddelde over de periode 1999-2003 (bij niet-broedvogels geldt de periode 1999/2000-2003/2004), zie ook de toelichting "Ambitieniveau van de instandhoudingsdoelstellingen" in paragraaf 4.1 hiervoor. Uitgangspunt is dat de instandhoudingsdoelstellingen robuust in de tijd geformuleerd zijn omdat populaties natuurlijke fluctuaties kennen in aantallen. Instandhoudingsdoelstellingen moeten in dat perspectief worden gezien. Periodiek kunnen er op grond van achtereenvolgende beheerplannen evaluaties plaatsvinden en die kunnen leiden tot heroverweging van de instandhoudingsdoelstellingen.

Een inspreker verzoekt om een flexibel peilbeheer, waarbij periodiek zout water wordt toegelaten, uitdrukkelijk op te nemen in het aanwijzingsbesluit. De inspreker stelt voor daartoe de Algemene doelen meer specifiek uit te werken door het opnemen van een aantal passages uit de "Watervisie Lauwersmeer".

De zienswijze heeft niet geleid tot aanpassing van het besluit. De visie is input voor het beheerplan en de waterhuishouding zal daarin worden uitgewerkt, voor zover deze relevant is voor de instandhoudingsdoelstellingen. Dit aanwijzingsbesluit is niet het geëigende instrument om maatregelen op te nemen.

Een inspreker stelt dat in het ontwerp-aanwijzingsbesluit staat dat vooral de boezem een centrale rol speelt in het Natura 2000-gebied Lauwersmeer. Dit houdt in dat mede door de betere weersvoorspellingen op langere termijn het peil in deze boezem beter aan de omstandigheden aangepast dient te worden. Dit zal ten goede komen aan de vogels, 's winters een lager peil dan 's zomers. De inspreker stelt dat de telling van 2009 geheel anders is dan in de periode 1999-2003, actualiseren zou hier dus op de plaats zijn.

De zienswijze heeft niet geleid tot aanpassing van het besluit. De waterhuishouding zal in het beheerplan aan de orde komen. Bij de formulering van de instandhoudingsdoelstellingen is gebruik gemaakt van de telgegevens uit het rapport SOVON & CBS (2005). Bij behoudopgaven zijn de aantallen in de doelen gebaseerd op de gemiddelde aantallen over de periode 1999-2003. Bij enkele soorten staan in de toelichtingen bij de doelen ook recente telgegevens om aan te geven of een trend zich na 2003 heeft doorgezet.⁴⁰

Meerdere insprekers pleiten voor het beperken en op termijn beëindigen van de aanvoer van IJsselmeerwater, om een goede waterkwaliteit te bewerkstelligen. De kwaliteit van het oppervlaktewater laat te wensen over. Te hoge voedselrijkdom en te veel zware metalen belasten het water en onderwatermilieu van het gebied. De insprekers stellen dat fluctuerende waterpeilen een gunstige uitwerking zullen hebben op de waterkwaliteit en daarmee een ecologisch vereiste voor de voedselsituatie voor de soorten als lepelaar (A034), kleine zwaan (A037), kuifeend (A061), brilduiker (A067) en nonnetje (A068) positief beïnvloeden.

De zienswijzen hebben niet geleid tot aanpassing van het besluit. Het Natura 2000-beheerplan zal aandacht besteden aan de waterhuishouding. Zie ook hoofdstuk 5 van deze bijlage, "Kaderrichtlijn Water".

Meerdere insprekers suggereren dat de door het ministerie van LNV beoogde instandhoudingsdoelstellingen en hersteldoelen in het Vogelrichtlijngebied niet gehaald zullen worden vanwege de ontwikkeling van de populaties vossen en buizerds in het Lauwersmeer.

Een inspreker suggereert dat als er geen goed beheer komt tegen vossenpredatie, er in de toekomst alleen maar trekvogels bijkomen en geen standvogels. De inspreker stelt dat een doelstelling van 40 vogelsoorten in het gebied dan ook onhaalbaar is. De inspreker wil sterk benadrukken dat predatiebeheer punt nummer

één moet zijn voor politiek Nederland. Een andere inspreker vraagt zich af waar de geplande vogels en dieren van moeten leven als het gebied verschaald zal worden, naast het feit dat door het gebied de provinciale weg N361 kruist en naast het gebied een militair oefenterrein ligt. Volgens de inspreker lopen er ook vossen in dit gebied en ver daarbuiten rond die het een en ander "opruimen".

De zienswijzen hebben niet geleid tot aanpassing van het besluit. Uitgangspunt van de doelensystematiek is dat de leefgebieden en vogelsoorten waarvoor dit Vogelrichtlijngebied is aangewezen minimaal behouden moeten worden. Het beheerplan is bedoeld om de doelen in omvang, ruimte en tijd verder uit te werken en de haalbaarheid van maatregelen te beoordelen. Indien predatoren een belemmering vormen voor het realiseren van de instandhoudingsdoelstellingen, moet hieraan in het beheerplan aandacht worden besteed.

5 REACTIES OVER DE RECHTSGEVOLGEN

5.1 ALGEMEEN

Er wordt door diverse insprekers gewezen op het feit dat de gevolgen van het huidig gevoerde natuurbeleid een onevenredige belasting vormen voor ondernemers rondom het Lauwersmeer. Men stelt dat het onmogelijk is om op basis van de stukken te bepalen wat de gevolgen van de aanwijzing zijn voor de individuele bedrijfsvoering. De scheiding in tijd tussen het aanwijzingsbesluit en het beheerplan wordt daarvoor verantwoordelijk gehouden. Daarnaast worden er veel opmerkingen gemaakt en vragen gesteld over de diverse facetten van bestaand gebruik, de externe werking, de relatie met het toetsingskader Ammoniak en Natura 2000, de relatie met de Kaderrichtlijn Water en de relatie met bestemmingsplannen en andere ruimtelijke plannen zoals de Watervisie Lauwersmeer.

Enkele insprekers wijzen er op dat 1 oktober 2005 (de inwerkingtreding van de Natuurbeschermingswet 1998) niet als peildatum voor bestaand gebruik kan dienstdoen.

Met betrekking tot de hierboven genoemde argumenten worden de volgende opmerkingen gemaakt:

Externe werking

Het is moeilijk aan te geven wat de precieze omvang van de externe werking van een bepaalde activiteit is. In paragraaf 4.3 van de Nota van Antwoord staat dat dit afhangt van de aard van de activiteit zelf, de intensiteit ervan en de gevoeligheid van de aanwezige habitattypen en soorten. Het valt op voorhand dus niet te zeggen of er beïnvloeding plaatsvindt. Dat betekent dat wanneer niet uitgesloten kan worden dat een Natura 2000-gebied door een bepaalde activiteit wordt beïnvloed, er bekeken moet worden of er op grond van de Natuurbeschermingswet 1998 een vergunningplicht voor een bepaalde activiteit aan de orde is. Het is dus evenmin aan te geven waar de externe werking van een bepaalde activiteit eindigt.

In het beheerplan zal duidelijkheid gegeven worden voor welke activiteiten een vergunningplicht aan de orde kan zijn. De afstand tussen de locatie van de activiteit en de te beschermen natuurwaarden is daarbij niet altijd doorslaggevend; het gaat er om of een bepaalde activiteit al dan niet de natuurlijke kenmerken van een Natura 2000-gebied, waar habitattypen en leefgebieden van soorten onderdeel van uitmaken, kan aantasten.

Rond de Natura 2000-gebieden wordt, volgens sommige insprekers, een beschermingszone ingesteld van 3.000 meter. Dat is echter niet van toepassing op de beoordeling van effecten op Natura 2000-gebieden. In het kader van de Interimwet ammoniak en veehouderij⁴⁴ werd in verband met de ammoniakdepositie een zone van 3.000 meter gehanteerd. Binnen die zone was de beïnvloeding door een veehouderijbedrijf van verzuringsgevoelig gebied nog meetbaar. Tot deze grens kon een vergunningplicht voor deze verzuringsgevoelige gebieden aan de orde zijn. Deze grens is inmiddels vervallen. Natura 2000 is gericht op de bescherming van de in het gebied voorkomende habitattypen en soorten. Een exacte grens waar de externe werking ophoudt, is in algemene zin niet aan te geven. Dit wordt van geval tot geval beoordeeld. Bepalend is dus niet de afstand, maar of er sprake kan zijn van verslechtering of significante verstoring van natuurwaarden in het betreffende gebied.

Beschermde natuurmonumenten

In de paragrafen 3.15, 4.6.4 en 4.6.9 van de Nota van Antwoord staat dat een belangrijk deel van de aan te wijzen Natura 2000-gebieden, zoals dit gebied, reeds onder de oude Natuurbeschermingswet als beschermd of als staatsnatuurmonument was aangewezen. Op grond van artikel 15a van de Natuurbeschermingswet 1998 vervalt een besluit tot aanwijzing van een beschermd natuurmonument zodra het gebied is aangewezen als Natura 2000-gebied en voor zover het beschermd natuurmonument binnen dat Natura 2000-gebied ligt. Dat betekent dat wanneer een deel van het beschermd natuurmonument buiten het Natura 2000-gebied ligt, de oude aanwijzing als natuurmonument voor dat gebiedsdeel van kracht blijft. Voor Vogelrichtlijngebieden was dit reeds aan de orde.

De instandhoudingsdoelstelling heeft, voor het deel van het Natura 2000-gebied waarop de aanwijzing als beschermd natuurmonument betrekking had, vanaf dat moment mede betrekking op de doelstellingen van

⁴⁴ Wet van 9 juni 1994, houdende tijdelijke regeling inzake de ammoniakdepositie veroorzaakt door veehouderijen (Interimwet ammoniak en veehouderij). Staatsblad 1994, nr. 634.

dat beschermde natuurmonument ten aanzien van het behoud, herstel en de ontwikkeling van het natuurschoon of de natuurwetenschappelijke betekenis. Bepalingen uit de aanwijzingen tot beschermd natuurmonument over natuurschoon, rust, stilte en over de natuurwetenschappelijke betekenis van het beschermde natuurmonument blijven gewoon van kracht en kunnen mede de inhoud van het beheerplan gaan bepalen. Zie voor verdere toelichting met betrekking tot beschermde natuurmonumenten paragraaf 5.5 Beschermde natuurmonumenten van de Nota van toelichting.

Bestaand gebruik: peildatum en vergunningplicht

In paragrafen 4.1 en 4.2 van de Nota van Antwoord wordt uitvoerig ingegaan op bestaand gebruik en hoe daarmee wordt omgegaan.

Het aanwijzen van een Natura 2000-gebied leidt niet tot een verbod op het verrichten van bepaalde handelingen zoals recreatief beheer en het varen met de boot. In het aanwijzingsbesluit staat alleen voor welke waarden het gebied is aangewezen en wat de grens van het betreffende gebied is. In het besluit zelf is niet aangegeven of, en onder welke voorwaarden, een activiteit kan worden toegestaan.

Op grond van de huidige Natuurbeschermingswet 1998 geldt een vergunningplicht voor activiteiten die in en om Natura 2000-gebieden de beschermde natuur kunnen verslechteren of een significant verstorend effect hebben op de soorten waarvoor het gebied is aangewezen. Het gaat daarbij niet om een vergunning voor alle activiteiten, maar alleen voor mogelijk schadelijke of significant verstorende activiteiten.

Daarnaast is in de wet een uitzondering gemaakt voor bestaand gebruik waarvoor geen (nieuwe) vergunning nodig is. Deze uitzondering geldt, totdat het eerste beheerplan voor het desbetreffende Natura 2000-gebied onherroepelijk⁴⁵ is geworden, voor bestaand gebruik "indien dat gebruik een project is dat niet direct verband houdt met of nodig is voor het beheer van een Natura 2000-gebied maar dat afzonderlijk of in combinatie met andere projecten of plannen significante gevolgen kan hebben voor het desbetreffende Natura 2000-gebied" (artikel 19c, eerste lid van de Natuurbeschermingswet 1998).

Tot na het onherroepelijk worden van het Natura 2000-beheerplan is de vergunningplicht niet van toepassing op bestaand gebruik. De Natuurbeschermingswet 1998 omschrijft bestaand gebruik als "iedere handeling die voor 1 oktober 2005 werd verricht en sedertdien niet of niet in betekenende mate is gewijzigd".

Om te voorkomen dat het bestaand gebruik de kwaliteit van de natuurlijke habitattypen en de leefgebieden van soorten in een Natura 2000-gebied verslechtert en dat er door bestaand gebruik storende factoren optreden die een significant effect kunnen hebben op de soorten waar het gebied voor is aangewezen, draagt het ministerie van EL&I de verantwoordelijkheid dat - totdat het beheerplan onherroepelijk wordt - er in het gebied passende maatregelen genomen worden. In het uiterste geval kan dit betekenen dat op last van het ministerie van EL&I het bestaande gebruik wordt stilgelegd. Het initiatief daartoe zal in alle gevallen van het ministerie van EL&I uitgaan. Een vergunning blijft echter noodzakelijk als een bedrijf zich nieuw vestigt of wanneer een (bestaande) activiteit wordt uitgebreid of gewijzigd.

In het beheerplan zal het bestaande gebruik beschreven moeten worden en zal zo nodig aan voorwaarden worden gebonden. Zoals in paragraaf 4.2.4 van de Nota van Antwoord reeds uiteen wordt gezet, worden geen activiteiten per definitie gelegaliseerd. Dat een bepaalde activiteit om wat voor reden dan ook als bestaand gebruik wordt aangemerkt, wil nog niet zeggen dat deze activiteit in het beheerplan zal worden toegestaan. Dat geldt ook voor inrichtingen die niet vergunningplichtig zijn volgens het Besluit landbouw milieubeheer (2006)⁴⁶ uit de Wet milieubeheer of reeds in het bezit zijn van een milieuwetvergunning. De Crisis- en herstelwet (CHW) voorziet erin dat bestaand gebruik dat onverhoopt niet in het beheerplan wordt opgenomen, vrijgesteld blijft van de vergunningplicht.

⁴⁵ Een beheerplan is pas onherroepelijk nadat alle juridische beroepsprocedures, die volgen op de definitieve vaststelling van zo'n beheerplan, definitief zijn afgerond.

⁴⁶ Besluit van 13 juli 2006, houdende regels voor akkerbouw- of tuinbouwbedrijven met open grondteelt, melkrundveehouderijen, gemechaniseerde loonbedrijven, witloftrekkerijen, teeltbedrijven met eetbare paddestoelen, paardenhouderijen, kinderboerderijen, kleinschalige veehouderijen, spoelbassins en opslagen van vaste mest (Besluit landbouw milieubeheer).

Doorwerking aanwijzing in andere plannen

De verplichting om Natura 2000-gebieden aan te wijzen volgt direct uit de Habitatrichtlijn en uit de Vogelrichtlijn. Mede op basis van Europeesrechtelijke uitspraken kan er bij de selectie en bij de begrenzing van Natura 2000-gebieden uitsluitend van ecologische criteria worden uitgegaan. Dat betekent in de praktijk dat de grenzen van deze gebieden zijn bepaald door het gebruik dat de betreffende planten- en diersoorten van het gebied maken. Terreindelen die van mindere kwaliteit zijn, kunnen deel uitmaken van Natura 2000-gebieden als herstel van die terreinen haalbaar is en als ze nodig zijn voor de realisatie van de instandhoudingsdoelstellingen. Daardoor zal de begrenzing van zo'n gebied niet in alle gevallen overeenkomen met de bestemming die in een vastgesteld bestemmingsplan aan het gebied is toegekend. In het uiterste geval zou dat kunnen betekenen dat een bepaalde bestemming die in een bestemmingsplan aan zo'n gebied rechtsgeldig is toegekend, toch niet gerealiseerd kan worden, omdat daarvoor geen vergunning op basis van de Natuurbeschermingswet 1998 kan worden verleend. In paragrafen 4.2 en 6.1 van de Nota van Antwoord wordt hierop verder ingegaan. Ook voor reconstructieplannen⁴⁷, provinciale waterplannen en waterbeheerplannen van de waterschappen geldt een gelijksoortige situatie. Het kan zijn dat dit soort plannen nog onvoldoende concreet zijn om ze op de gevolgen voor Natura 2000-gebieden te toetsen, maar op een gegeven moment zullen al deze plannen, al dan niet bij hun nadere uitwerking, bij het opstellen van beheerplannen afgestemd worden (zie ook paragraaf 6.3.2 van de Nota van Antwoord).

Veiligheid waterkering en kustbeheer in relatie tot Natura 2000

De veiligheid van de gebieden geldt als een dwingende reden van groot openbaar belang die, bij afwezigheid van alternatieven, ingrepen met een significant effect in het Natura 2000-gebied rechtvaardigen. Dat betekent dat Natura 2000 het waarborgen van de (kust- en water)veiligheid niet in de weg zal staan. Zie ook paragraaf 6.3.3 van de Nota van Antwoord. Projecten, plannen en afspraken die verband houden met het kustbeheer komen aan de orde in de Natura 2000-beheerplannen (zie ook paragraaf 1.1.8 van de Nota van Antwoord).

Relatie met stikstof

In paragraaf 6.2 van de Nota van Antwoord wordt ingegaan op het toetsingskader Ammoniak en Natura 2000. Bij het realiseren van de instandhoudingsdoelstellingen voor Natura 2000-gebieden spelen de negatieve gevolgen van stikstofdepositie, met name ammoniak, een belangrijke rol. Om duidelijkheid te bieden tot het moment van vaststellen van de beheerplannen is besloten interim-beleid te ontwikkelen. Dit zogenoemde toetsingskader Ammoniak en Natura 2000 is door de Vereniging Nederlandse Gemeenten (VNG), Interprovinciaal Overleg (IPO) en het Rijk samen opgesteld en in februari 2007 bestuurlijk geaccordeerd. Land- en Tuinbouw Organisatie Nederland (LTO) heeft ingestemd met dit akkoord. Op 22 mei 2007 is het als handreiking aan het bevoegd gezag verstuurd en tevens aan de Tweede Kamer. Met behulp van het toetsingskader Ammoniak en Natura 2000 konden provincies relatief eenvoudig beoordelen of veehouderijbedrijven in de buurt van Natura 2000-gebieden mochten uitbreiden of niet. Ook konden provincies met het toetsingskader beoordelen of nieuwe bedrijven zich er konden vestigen. De ammoniakuitstoot was daarbij bepalend.

In maart 2008 heeft de Raad van State echter geoordeeld dat het toetsingskader Ammoniak en Natura 2000 onvoldoende zekerheid biedt dat de natuurwaarden in Natura 2000-gebieden niet worden aangetast. Het toetsingskader is daardoor vervallen als generiek instrument.

Naar aanleiding van deze uitspraak heeft de minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV) de Taskforce Trojan ingesteld. De taskforce heeft aangegeven dat er verschillende factoren van invloed zijn op het behalen van de instandhoudingsdoelstellingen; stikstofdepositie is er één van. Het rapport van deze taskforce heeft vervolgens geleid tot een proeve van een handreiking voor het bevoegd gezag die op 24 november 2008 aan de Tweede Kamer⁴⁸ is gestuurd. Deze handreiking is een hulpmiddel en bevat aanwijzingen voor de beoordeling van bestaand gebruik en voorgenomen activiteiten in of in de omgeving van Natura 2000-gebieden die stikstofdepositie veroorzaken. Het is aan het bevoegd gezag om maatwerk te leveren bij de beoordeling van (voorgenomen) activiteiten en daarbij zoveel mogelijk de relevante factoren

⁴⁷ Plannen op grond van de Wet van 31 januari 2002, houdende regels inzake de reconstructie van concentratiegebieden (Reconstructiewet concentratiegebieden). Staatsblad 2002, nr. 115.

⁴⁸ Tweede Kamer, 2008-2009, 30654, nr. 62.

die hierop van invloed zijn te betrekken. Zo kan bijvoorbeeld – afhankelijk van de situatie – een afname van depositie worden verrekend met de depositie veroorzaakt door de activiteit die ter beoordeling voorligt (saldering), zodat ruimte ontstaat voor economische ontwikkeling. Het voordeel hiervan is dat economische ontwikkeling, mits deze gepaard gaat met afname van de milieudruk, het realiseren van instandhoudingsdoelstellingen dichterbij kan brengen. Dit dient echter op gebiedsniveau op ecologische wijze onderbouwd te worden.

In de Crisis- en herstelwet is een stikstofvoorziening opgenomen die regelt dat indien er geen sprake is van een toename van stikstofdepositie er een vrijstelling van de vergunningplicht geldt voor het aspect stikstof. Verder komt er een Programma Stikstof gericht op borging van de dalende lijn van de depositie.

Kaderrichtlijn Water

Lauwersmeer maakt deel uit van het stroomgebiedbeheerplan voor de Rijn-Delta⁴⁹ dat in het kader van de Europese Kaderrichtlijn Water (KRW) vastgesteld is. Natura 2000-gebieden zijn in de stroomgebiedbeheerplannen opgenomen als gebieden waar water een bijzondere bescherming behoeft. De in de stroomgebiedbeheerplannen opgenomen milieudoelstellingen en bijbehorende maatregelen moeten dan ook overeenstemmen met de doelen van Natura 2000. De afstemming van doelen en de weergave daarvan in het stroomgebiedbeheerplan beperkt zich tot die delen van de doelstellingen van Natura 2000 die een relatie hebben met de ecologische of chemische kwaliteit van het water.

Het stroomgebiedbeheerplan wordt uitgewerkt in de provinciale waterplannen en in waterbeheerplannen van waterschappen. Daar waar in de afstemming strijdigheid kan ontstaan wordt maatwerk toegepast en wordt afhankelijk van de situatie de KRW of de Vogel- en Habitatrichtlijnen als richtinggevend genomen. Tot gebiedsspecifiek maatwerk behoort bijvoorbeeld de door de waterschappen opgestelde Gewenst Grond en Oppervlakte Water Regimes (GGOR's)⁵⁰.

Waar nodig zullen de lokale watervereisten en de daarvoor benodigde maatregelen verder worden uitgewerkt en in de Natura 2000-beheerplannen worden opgenomen.

Zie ook Nota van Antwoord paragraaf 6.3.

Waterwinning

Zie Nota van Antwoord paragraaf 4.5.2.

5.2 SPECIFIEKE REACTIES OVER DE RECHTSGEVOLGEN

Meerdere insprekers menen dat de vanuit het waterbeheer noodzakelijk ontwikkelingen mogelijk dienen te blijven. De insprekers wijzen in dit kader in het bijzonder op het toekomstige gemaal bij Lauwersoog en op de reactie van de minister op de brief van het Bestuurlijk Overleg Watervisie Lauwersmeer. In de reactie ondersteunt de minister de aanpak van de Derde weg. Door het naar voren halen van de bouw van het gemaal en de mogelijkheid van zoutwater inlaat kan de achteruitgang van natuurwaarden worden gestopt binnen de randvoorwaarden van de veiligheid en wordt er beantwoord aan het Streefbeeld Natuur.

Maatregelen ten aanzien van het waterbeheer komen in het stroomgebiedbeheerplan, dat wordt opgesteld op grond van de Kaderrichtlijn Water, aan de orde. Natura 2000-doelstellingen dienen hierin uitgewerkt te worden. Ook het Natura 2000-beheerplan kan aandacht besteden aan het waterbeheer. Zie ook hoofdstuk 5 van deze bijlage, "Kaderrichtlijn Water".

⁴⁹ <http://www.kaderrichtlijnwater.nl/uitvoering/>

⁵⁰ De te nemen maatregelen voor grondwater worden gebiedsspecifiek vastgesteld via het GGOR in het stroomgebiedbeheerplan dat opgesteld wordt naar aanleiding van de Kaderrichtlijn Water (EU-richtlijn voor waterkwaliteit).

6 REACTIES OVER DE RELATIE MET DE BEHEERPLANNEN

6.1 ALGEMEEN

De wijze waarop de instandhoudingsdoelstellingen al dan niet verwezenlijkt moeten worden, wordt in vele zienswijzen aan de orde gesteld. Zo wordt in verschillende zienswijzen de wens uitgesproken om de plannen zo te ontwikkelen dat daardoor de aanwezige natuurwaarden zich kunnen verbeteren en voor de komende generaties behouden blijven. Er wordt gewezen op de diverse vormen van ongewenst gebruik van het gebied. In weer andere zienswijzen is men van mening dat bepaalde vormen van gebruik geen negatieve invloed op de natuurwaarden hebben en wordt bepleit dat het huidige landgebruik ongehinderd voortgang moet kunnen vinden. Ook wordt aandacht gevraagd voor het Derde Structuurschema Elektriciteitsvoorziening (SEVIII). In een ander verband wordt er zorg uitgesproken over de bescherming van soorten als de grauwe kiekendief (A084) en tafeleend (A059). Er wordt opgemerkt dat door de nationale procedure, waarbij eerst de gebieden worden aangewezen en doelstellingen worden geformuleerd en pas in een later stadium de beheerplannen worden opgesteld, aan sociaal-economische belangen voorbij wordt gegaan. Ook zou er in zijn algemeenheid onvoldoende duidelijkheid bestaan over het algehele ambitieniveau en de consequenties van de aanwijzing en het toekennen van instandhoudingsdoelstellingen. Tot slot geven verschillende insprekers aan betrokken te willen worden bij het opstellen van het beheerplan.

Met betrekking tot de hierboven genoemde argumenten worden de volgende opmerkingen gemaakt:

Volgorde aanwijzing en beheerplan

De Nota van Antwoord gaat in paragraaf 1.4 in op de relatie tussen de aanwijzingsbesluiten en de nog op te stellen beheerplannen. De onderbouwing van de keuze om niet gelijktijdig tot vaststelling van de instandhoudingsdoelstellingen en het beheerplan over te gaan wordt in paragraaf 1.4.1 van de Nota van Antwoord uiteengezet.

Een verbijzondering hierop vormen de gebieden waar de provincies het voortouw hebben voor het opstellen van de beheerplannen. Op verzoek van de provincies heeft de minister van LNV in het Algemeen Overleg met de Tweede Kamer van 13 februari 2008 toegezegd te wachten met het definitief maken van de aanwijzingsbesluiten voor die gebieden waarvoor de provincie voortouwnemer is en die daarvoor door de provincie zijn aangemeld ("koppelingsafspraken"). De provincies zijn voor deze gebieden eerst in de gelegenheid gesteld met de betrokken partijen in de gebieden concept-beheerplannen op te stellen op basis van de ontwerp-aanwijzingsbesluiten. Deze afspraak beoogde draagvlak te creëren voor de beheerplannen en de implementatie daarvan en meer inzicht te geven in de haalbaarheid en betaalbaarheid van de instandhoudingsdoelstellingen en de begrenzing. De besluitvorming over de definitieve aanwijzingsbesluiten van deze gebieden is daarom uitgesteld tot na 1 september 2009. In het kader van de "koppelingsafspraken" hebben de provincies tot 1 september 2009 de mogelijkheid gehad om gebiedsspecifieke wijzigingsvoorstellen in te dienen die voortkwamen uit de opgestelde concept-beheerplannen. De wijzigingsvoorstellen zijn in samenhang met de zienswijzen en op eenzelfde manier zorgvuldig in overweging genomen. Bij brief van 26 januari 2010 zijn de provincies op de hoogte gebracht van hoe de minister voornemens is met de voorstellen van de provincies in het definitieve besluit om te gaan. Binnen het reguliere proces van de aanwijzing zijn alle overige zienswijzen behandeld.

Voor de gebieden waarvoor op 1 september 2009 nog geen concept-beheerplan was opgesteld, geldt dat evident nieuwe inzichten uit het beheerplanproces eveneens in het reguliere aanwijzingstraject zijn meegenomen, ook hier met inachtneming van de ingediende zienswijzen.

Beheerplan en bestaand gebruik

Zoals in paragrafen 1.5 en 4.2 van de Nota van Antwoord staat vermeld, kan bestaand gebruik een plaats in het beheerplan krijgen. Hierbij wordt zoveel mogelijk ruimte gelaten voor het continueren van bestaand gebruik, echter wel binnen de voorwaarden die de instandhoudingsdoelstellingen daaraan stellen. Uiteindelijk heeft het beheerplan een centrale rol als het gaat om de regulering van bestaand gebruik. In een beheerplan wordt concreet gemaakt hoe en op welke termijn de instandhoudingsdoelstellingen van het gebied gerealiseerd kunnen worden. Het beheerplan zal duidelijkheid verschaffen over de vereiste milieukwaliteit en over de ruimtelijke samenhang met de omgeving. In het beheerplan zal dus ook aan de orde komen of bestaand gebruik (mogelijk onder voorwaarden) vergunningvrij kan worden uitgevoerd of dat een activiteit

het realiseren van de instandhoudingsdoelstellingen bemoeilijkt en daardoor vergunningplichtig is in het kader van de Natuurbeschermingswet.

De opstellers van het beheerplan zullen onderling afstemmen hoe zij met bestaand gebruik om willen gaan en hoe zij dit in het beheerplan zullen opnemen. Mogelijk kan niet voor al het bestaand gebruik ten tijde van het vaststellen van het beheerplan worden bepaald wat het effect is op de instandhoudingsdoelstellingen. Voor deze gevallen van bestaand gebruik zal dan ook tijdens de looptijd van het beheerplan (maximaal 6 jaar) een traject van vergunningverlening aan de orde blijven.

De bescherming van een bepaalde vogelsoort zoals de fuut (A005) is een thema dat in een beheerplan thuishoort. Als er voor de bescherming van een bepaalde diersoort bepaalde specifieke maatregelen nodig zijn, zoals het streven naar een regionale levensvatbare populatie voor de porseleinhoen (A119) in het Friese Merengebied dan behoort dit in het beheerplan geregeld te worden. Dat kan betekenen dat er ook maatregelen buiten de grenzen van het Natura 2000-gebied genomen moeten worden.

Jacht, wildbeheer en schadebestrijding worden gereguleerd door de bepalingen van de Flora- en faunawet. Dit betekent dat zienswijzen over dit onderwerp geen directe relatie hebben met de aanwijzing van Natura 2000-gebieden, maar met de bepalingen van de Flora- en faunawet. De huidige regels voor jacht en wildbeheer volgens de Flora- en faunawet zijn door de aanwijzing als Natura 2000-gebied niet gewijzigd. Over wildbeheer en schadebestrijding zijn afspraken gemaakt in het Faunabeheerplan. Zie verder paragraaf 6.4.2 van de Nota van Antwoord.

Betrokkenheid bij beheerplan

De wens om betrokken te worden bij het opstellen van het beheerplan en de diverse ideeën die daarover naar voren zijn gebracht zoals de aanleg van kijkhutten en afstemming met en inpassing van de "Watervisie Lauwersmeer", zijn een goed signaal. De integrale benadering die het beheerplan voorstaat, kan alleen succesvol zijn bij voldoende betrokkenheid. Per gebied is één bevoegd gezag de zogenaamde voortouwnemer voor het opstellen van het beheerplan. Voor dit gebied is dat het Rijk.

Het is aan de voortouwnemer om grondeigenaren, gebruikers, andere overheden en belanghebbenden of vertegenwoordigers te betrekken bij het beheerplan. Belanghebbenden kunnen natuurlijk ook zelf het initiatief nemen de voortouwnemer of hun vertegenwoordigers te benaderen. Het is niet uitvoerbaar verzoeken om betrokkenheid bij het beheerplan, zoals verwoord in een aantal zienswijzen, door te zenden aan de voortouwnemer.

6.2 SPECIFIEKE REACTIES OVER DE RELATIE MET DE BEHEERPLANNEN

Een inspreker merkt op dat in het ontwerp-aanwijzingsbesluit voorgesteld wordt om de landschappelijke eco-dynamische waarden in het nog op te stellen beheerplan verder uit te werken. Deze waarden worden niet meer als zodanig in het aanwijzingsbesluit opgenomen. De inspreker vraagt zich af of het beheerplan daarvoor het geëigende instrument is. De inspreker pleit ervoor om deze waarden wel op te nemen in het aanwijzingsbesluit omdat wel degelijk een koppeling te maken is tussen beoogde leefgebieden en landschapswaarden, en dynamiek van het ecosysteem.

Deze zienswijze heeft niet geleid tot wijziging van het besluit. Het beheerplan blijft het geëigende instrument omdat daarin met alle menselijke en natuurlijke invloeden, ook de inherente dynamiek van het ecosysteem, rekening wordt gehouden. Zonder dat is het immers ook niet mogelijk de daarbij horende natuurwaarden duurzaam in stand te houden.

Meerdere insprekers geven aan dat door het Bestuurlijk Overleg Watervisie Lauwersmeer (BOWL) geconstateerd is dat nu nog kennis ontbreekt over de relatie tussen natuurdoelstellingen en veilig waterbeheer. De insprekers zijn van mening dat bij het opstellen van de beheerplannen de mogelijkheid tot het kunnen aanpassen van begrenzingen en doelen moet worden opengehouden.

Door het Bestuurlijk Overleg is de verwachting uitgesproken dat het streefbeeld kan worden gehaald⁵¹. Hoe dat streefbeeld kan worden gerealiseerd zal blijken in het beheerplan. Zie verder 4.1 Herijking instandhoudingsdoelstellingen van deze bijlage C.

Een inspreker is verbaasd dat voorgesteld wordt om de vaarroute ten westen van Achter de Zwartten te verondiepen. De inspreker begrijpt hieruit dat de route vanaf de boei VO16/B1 naar het Oude Robbengat, niet meer toegankelijk wordt. Deze route ligt op enige afstand van het land en is buiten de betonning vrijwel niet toegankelijk of verboden. De inspreker is van mening dat de eventuele geringe verstoring van ganzen en zwanen geen invloed heeft op de instandhoudingsdoelstellingen voor deze en andere vogelsoorten. De inspreker stelt verder dat niet wordt aangegeven wat de verondieping betekent; voor een zeiljacht is 1,8 meter al vaak te ondiep. Een andere inspreker geeft aan dat het al jaren een doorn in het oog is dat de ingang van de Babbelaar is afgesloten. In dit gebied hebben vaarrecreanten in het verleden altijd een mooie beschutte anker/ligplaats gevonden van waaruit het gebied geobserveerd kon worden. De inspreker meent dat met het toegankelijk maken van de monding van deze voormalige slenk als ankerplaats of door het plaatsen van een steiger die geen aansluiting op het land heeft, het veel aantrekkelijker wordt voor de natuurminnende watersporter, zonder dat er verstoring optreedt.

Verondiepen of baggeren van watergangen evenals het al dan niet toegankelijk maken van delen van het gebied is een onderwerp wat aan de orde kan zijn in het beheerplan.

Meerdere insprekers geven aan dat voor een integrale begrazing van het gebied ook de Marnewaard van belang is. Hoewel de Marnewaard buiten de begrenzing blijft willen de insprekers vragen om bij de opdrachtverstrekking van het Natura 2000-beheerplan dit gebied mee te nemen, in ieder geval voor de onderdelen zoet-zout overgangen, vismigratie en integraal begrazingsbeheer.

Indien insprekers menen dat er sprake is van externe werking die zich uitstrekt tot de Marnewaard, kan dit in het beheerplanproces aan de orde worden gesteld evenals de andere onderwerpen.

Meerdere insprekers verzoeken om een realisering van een zoet-zout overgang op te nemen in het aanwijzingsbesluit.

Het aanwijzingsbesluit is niet de plaats om het waterbeheer dwingend te beschrijven. Maatregelen ten aanzien van het waterbeheer komen in het stroomgebiedbeheerplan, dat wordt opgesteld op grond van de Kaderrichtlijn Water, aan de orde. Natura 2000-doelstellingen dienen hierin uitgewerkt te worden. Ook het Natura 2000-beheerplan kan aandacht besteden aan het waterbeheer. Zie ook hoofdstuk 5 van deze bijlage, "Kaderrichtlijn Water".

⁵¹ Brief van het BOWL aan de minister van LNV, 27 oktober 2008.

7 REACTIES OVER SCHADE

In een groot aantal zienswijzen wordt erop gewezen dat er als gevolg van deze aanwijzing inkomens- en vermogensschade kan optreden. Men mist in het besluit een paragraaf over schade en het betalen van een schadevergoeding. Verscheidene insprekers verwachten onder andere schade te lijden door vraat en overlast van foeragerende niet-broedvogels (met name ganzen en smienten). Verder wordt aangevoerd dat bij het aannemen van de Habitatrictlijn de toezegging is gedaan dat de eigenaren en de gebruikers van de grond niet de financiële last van deze maatregelen hoeven te dragen. Artikel 31 van de Natuurbeschermingswet 1998 biedt volgens de insprekers geen afdoende mogelijkheid voor compensatie. Verder zou de aanwijzing als Natura 2000-gebied een schending van het eigendomsrecht opleveren en in strijd zijn met artikel 1 van het Eerste Protocol van het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens. Ook de beperkingen van artikel 19d tot en met 19l en artikel 20 van de Natuurbeschermingswet 1998 zou een dermate zware verplichting opleveren dat het eigendom of het gebruikersrecht geen waarde van enige betekenis overhoudt. Er wordt in dit kader om een volledige schadeloosstelling gevraagd.

Met betrekking tot de hierboven genoemde argumenten worden de volgende opmerkingen gemaakt:

Schadevergoeding

Zoals in hoofdstuk 5 van de Nota van Antwoord over dit onderwerp staat vermeld, zijn in de aanwijzingsbesluiten geen aparte vergoedingsregelingen opgenomen. De huidige wettelijke regeling biedt namelijk voldoende mogelijkheden voor compensatie. Het gaat dan in het bijzonder om artikel 31 van de Natuurbeschermingswet 1998.

De aanwijzingsbesluiten zullen naar verwachting niet snel een recht op schadevergoeding geven, omdat het aanwijzingsbesluit zelf over het algemeen geen beperkingen oplevert. Pas in het kader van het beheerplan of bij vergunningverlening kunnen beperkingen worden gesteld aan het bestaand gebruik, aan voorgenomen uitbreidingsmogelijkheden of aan de ontwikkeling van nieuwe activiteiten. Men komt in aanmerking voor schadevergoeding, indien aan de volgende voorwaarden is voldaan:

1. er is schade geleden door een aanwijzing van een Natura 2000-gebied, door het weigeren van een vergunning op grond van de Natuurbeschermingswet 1998 (of door een daaraan verbonden voorwaarde) of door bepalingen in het Natura 2000-beheerplan;
2. de schade behoort redelijkerwijs niet (geheel) voor eigen rekening te blijven;
3. de vergoeding van de schade is niet (voldoende) verzekerd door aankoop, onteigening of door andere maatregelen, zoals beheersubsidies.

Rol van het beheerplan bij schade

In de nog op te stellen Natura 2000-beheerplannen zal uiteindelijk worden bepaald wanneer en hoe de doelen gerealiseerd worden en welke maatregelen daarvoor noodzakelijk zijn. Pas op dat moment kan er een nauwkeurige kosteninschatting worden gemaakt. Er wordt grote waarde gehecht aan goede financiële dekking van de realisering van de doelen in de beheerplannen. Het bovenstaande houdt niet alleen in dat Nederland zich inspant om zoveel mogelijk habitattypen en soorten in een gunstige staat van instandhouding te houden of te brengen. Het betekent ook dat de compensatie van mogelijke inkomens- en vermogensschade van de betrokken eigenaren en gebruikers aan de orde dient te komen. Artikel 31 van de Natuurbeschermingswet 1998 is juist voor dit doel door de wetgever in de wet opgenomen en deze heeft gemeend daarmee een voldoende mogelijkheid voor nadeelcompensatie te bieden. Resolutie 2004/2164(INI) van het Europese Parlement over de financiering van Natura 2000, waarnaar verschillende keren in zienswijzen is verwezen, biedt dan ook geen grond voor de stelling dat artikel 31 van de Natuurbeschermingswet 1998 onvoldoende compensatiemogelijkheden zou bieden.

Schade door foeragerende vogels

Grondgebruikers met gronden binnen of in de nabijheid van een Natura 2000-gebied, waarbij sprake is van een onbelemmerde landbouwproductie (dus geen natuurpacht en dergelijke), kunnen bij het Faunafonds een verzoek indienen voor een tegemoetkoming voor schade die is veroorzaakt door beschermde inheemse diersoorten (zoals wilde ganzen en smienten). Het Faunafonds keert een tegemoetkoming uit indien deze schade niet of niet geheel voor rekening van de grondgebruiker hoort te vallen. Zie ook Nota van Antwoord paragraaf 5.9.

Eigendomsrecht

Van schending van het eigendomsrecht en van strijdigheid met artikel 1 van het Eerste Protocol van het Europese Verdrag voor de Rechten van de Mens (EVRM) is geen sprake. Artikel 1, eerste lid, van het Eerste Protocol van het EVRM bepaalt dat alle natuurlijke rechtspersonen recht hebben op het ongestoord genot van hun eigendom en dat niemand van zijn eigendom zal worden beroofd, behalve indien sprake is van algemeen belang en met inachtneming van de voorwaarden neergelegd in de wet en in de algemene beginselen van het internationaal recht. De voorwaarden die worden gesteld aan het beheer van grond, die nodig is voor het realiseren van het Natura 2000-netwerk, leveren geen aantasting op van het recht van eigendom. De bepaling uit het EVRM laat onverlet dat de Staat het recht heeft om die wetten toe te passen die noodzakelijk worden geacht om het gebruik van eigendom te reguleren in overeenstemming met het algemeen belang.

Toelichting op de selectie- en begrenzingscriteria die bij de aanwijzing van het Vogelrichtlijngebied Lauwersmeer gebruikt zijn.

Onderstaande paragrafen zijn opgenomen in de Nota van toelichting van het Vogelrichtlijnbesluit.

3 Gebiedsbeschrijving, aanduiding leefgebied en begrenzing

3.2 Aanduiding leefgebied

Het Lauwersmeer is aangewezen als speciale beschermingszone onder de Vogelrichtlijn vanwege de aanwezigheid van open water, moerassen en graslanden die als geheel het leefgebied vormen van een aantal in artikel 4 van de Richtlijn bedoelde vogelsoorten. Het is een watergebied dat het leefgebied vormt van soorten van Bijlage I van de Vogelrichtlijn (art. 4.1) en tevens fungeert als broedgebied, ruigebied, overwinteringsgebied en rustplaats in de trekzone van andere trekvogelsoorten (art. 4.2). De begrenzing van de beschermingszone is zo gekozen dat een in landschapsecologisch opzicht samenhangend geheel is ontstaan dat, in samenhang met sbz Waddenzee, voorziet in de beschermingsbehoefte met betrekking tot het voortbestaan en/of voortplanten van bedoelde vogelsoorten.

Het onderhavige gebied is tevens aangewezen als watergebied van internationale betekenis onder de Wetlands-Conventie vanwege het voorkomen van belangrijke aantallen watervogels (criterium 6).

4 Vogelkundige waarden

4.1 Kwalificerende vogelsoorten

Het Lauwersmeer kwalificeert als speciale beschermingszone vanwege het voorkomen van drempeloverschrijdende aantallen van Lepelaar, Kleine zwaan, Grauwe gans, Brandgans⁵², Krakeend, Wintertaling, Pijlstaart en Slobeend die het gebied benutten als broedgebied, ruigebied, overwinteringsgebied en/of rustplaats. Het gebied kan hierdoor tevens worden aangemerkt als watergebied van internationale betekenis zoals bedoeld in de Wetlands-Conventie (criterium 6). Bovendien behoort het gebied tot één van de vijf belangrijkste broedgebieden dan wel pleisterplaatsen voor Lepelaar, Kleine zwaan, Bruine kiekendief, Grauwe kiekendief, Kemphaan en Reuzenster in Nederland.

Soorten van Bijlage I waarvoor het gebied tot "een van de vijf belangrijkste" in Nederland behoort

Soort	Art. 4	Brv ^a	Totale populatie ^b	% in 5e ^c	% in sbz ^d	Telperiode
<u>Lepelaar</u> <i>Platalea leucorodia</i>	1	nee	3 000	7,3%	10,4%	1993-97
<u>Kleine zwaan</u> <i>Cygnus columbianus</i>	1	nee	17 000	7,9%	8,6%	1993-97
<u>Bruine kiekendief</u> <i>Circus aeruginosus</i>	1	ja	1250	2,3%	2,3%	1993-97
<u>Grauwe kiekendief</u> <i>Circus pygargus</i>	1	ja	30	— ^c	18%	1993-97
<u>Kemphaan</u> <i>Philomachus pugnax</i>	1	ja	330	2,0%	6%	1993-97
<u>Reuzenster</u> <i>Sterna caspia</i>	1	nee	6000	0,1%	0,1%	1994-97

Trekkende watervogelsoorten waarvoor het gebied aan de 1%-drempel voldoet

Soort	Art. 4	Brv ^a	Biogeogr. populatie ^e	1% Biopop ^f	% in sbz ^g	Telperiode
<u>Lepelaar</u> <i>Platalea leucorodia</i>	1	nee	Oost-Atlantisch	30	10,4%	1993-97
<u>Kleine zwaan</u> <i>Cygnus columbianus</i>	1	nee	W-Siberië/NW-Europa	170	8,6%	1993-97
<u>Grauwe gans</u> <i>Anser anser</i>	2	nee	NW/ ZW-Europa	2000	1,8%	1993-97
<u>Brandgans</u> <i>Branta leucopsis</i>	1	nee	Rusland/ Nederland	1800	8,1%	1993-97
<u>Krakeend</u> <i>Anas strepera</i>	2	nee	NW-Europa	300	4,6%	1993-97
<u>Wintertaling</u> <i>Anas crecca</i>	2	nee	NW-Europa	4000	1,4%	1993-97
<u>Pijlstaart</u> <i>Anas acuta</i>	2	nee	NW-Europa	600	5,6%	1993-97
<u>Slobeend</u> <i>Anas clypeata</i>	2	nee	NW-/ Midden-Europa	400	1,1%	1993-97

(a) De kwalificatie betreft in het gebied broedende vogels (indien ingevuld met "ja") of niet-broedende vogels ("nee")

(b) Omvang Nederlandse broedpopulatie (in paren, broedvogels) of biogeografische populatie (niet-broedvogel)

⁵² Onderstreepte soorten zijn opgenomen in Bijlage I van de Richtlijn (art. 4.1)

- (c) Aantal in het op vier na belangrijkste gebied (5e gebied) uitgedrukt als percentage van de landelijke broedpopulatie of van de biogeografische populatie (niet-broedvogels); voor *Grauwe kiekendief* konden in totaal slechts twee gebieden worden geselecteerd
- (d) Aantal in het onderhavige gebied uitgedrukt als percentage van de landelijke broedpopulatie of biogeografische populatie (niet-broedvogels)
- (e) Biogeografische populatie waartoe de in Nederland pleisterende exemplaren van deze soort worden gerekend
- (f) Drempelwaarde zijnde 1% van de betreffende biografische populatie (biografische populatie en drempelwaarde ontleend aan Rose & Scott 1997, *Waterfowl Population Estimates – 2nd edition*. Wetlands International, Wageningen)
- (g) Aantal in het onderhavige gebied uitgedrukt als percentage van de biogeografische populatie

4.2 Andere relevante vogelsoorten

Andere soorten van Bijlage I waarvoor het gebied van betekenis is, zijn *Porseleinhoen*, *Kluut*, *Noordse stern*, *Blauwborst* (broedvogels); *Kleine zilverreiger*, *Grote zilverreiger*, *Wilde zwaan*, *Nonnetje*, *Zeearend*, *Visarend*, *Slechtvalk*, *Kluut*, *Goudplevier* (niet-broedvogels). Andere trekkende vogelsoorten waarvoor het gebied van betekenis is als overwinteringsgebied en/of rustplaats: *Fuut*, *Aalscholver*, *Kolgans*, *Rotgans*, *Bergeend*, *Smient*, *Wilde eend*, *Tafeleend*, *Kuifeend*, *Brilduiker*, *Meerkoet*, *Bontbekplevier*, *Zilverplevier*, *Grutto*, *Wulp*, *Steenloper* en *Dwergmeeuw*. Het Lauwersmeer is verder van belang als broedgebied voor *Rietzanger*, *Paapje* en *Oeverzwaluw* (trekvoegels opgenomen in de nationale lijst van met uitroeiing bedreigde of speciaal gevaar lopende soorten). De biotopen van deze vogels hebben mede de begrenzing van dit gebied bepaald.

4.3 Plaatselijke omstandigheden

De beweidde voormalige platen in het Groningse deel (*Zuidelijke Lob*, *Ballastplaat*, *Schildhoek*) vormen de voedselgebieden voor herbivore watervogels: *Brandgans* (ook op *De Rug*), *Grauwe gans* en *Smient*. Daarnaast vormt de *Hoek van de Bant* in het uiterste noordwesten van het aangewezen gebied (grenzend aan sbz *Waddenzee*) een belangrijk voedselgebied voor *Brandgans* en *Rotgans*. De slenken van het *Lauwersmeer* (o.a. *Dokkumerdiep*, *Jaap Deensgat*, *Oude Robbengat*, *Achter de Zwartten*, *Nieuwe Robbengat*) vervullen een belangrijke functie als nachtelijke slaapplek (en overdag als rust- en drinkplaats) voor tienduizenden ganzen en honderden zwanen die in de wijde omgeving voedselzoeken (*Brandgans*, *Kolgans*, *Grauwe gans*, *Kleine zwaan*). Dezelfde plekken worden overdag ook als rustplaats gebruikt door grote aantallen *Pijlstaart*, *Smient* en *Wilde eend*. De slenken zijn verder van belang als voedselgebied voor zwemeenden als *Smient*, *Wintertaling*, *Pijlstaart* en *Slobeend*. Ook *Grote* en *Kleine zilverreiger* worden hier gezien. *Kleine* en *Wilde zwaan*, die in het najaar in het gebied pleisteren, foerageren op wortelknolletjes van (ondergedoken) fonteinkruiden die vooral in de ondiepe wateren en slenken in het oostelijk deel van het gebied worden aangetroffen (met name *Jaap Deensgat*, *Vlinderbalg*, *Babbelaar*, *Zoutkamperril*). Ook andere plantenetende watervogels foerageren op deze fonteinkruidvelden (*Krakeend*, *Tafeleend*, *Meerkoet*). *Meerkoet* en diverse zwemeenden ruien in het gebied. Visetende watervogels (*Fuut*, *Aalscholver*, *Nonnetje*, *Dwergmeeuw*) en benthoseters (*Kuifeend*, *Brilduiker*) foerageren verspreid in de diepere wateren van het *Lauwersmeer*. *Aalscholvers* hebben rustplaatsen op *Achter de Zwartten* en *Pampusplaat*. *Reuzensterne* rusten op de oevers van het *Jaap Deensgat* (ook foeragerend), *Oude Robbengat* en *Achter de Zwartten*. Rustplaatsen (soms ook voedselgebied) van *Lepelaars* zijn *Simonsgat*, *Jaap Deensgat* en *Achter de Zwartten*; recent wordt op ondergelopen land van *Ezumakeeg* ook veel door deze soort gefoerageerd en gerust. *Bergeend* en steltlopers als *Kluut*, *Bontbekplevier*, *Zilverplevier* en *Grutto* worden vooral aangetroffen in ondiep water en slijkige gronden langs slenken zoals *Achter de Zwartten*, *Oude Robbengat*, *Jaap Deensgat*, *Simonsgat*, *Blikplaatgat* en *Ezumakeeg*. De *Grutto* heeft verder een slaapplek in *Ezumakeeg*. *Visarend* en *Zeearend* gebruiken het gehele (water-) gebied terwijl de *Slechtvalk* vooral aanwezig is op de noordelijke platen (*Schildhoek*, *Zuidelijke Ballastplaat* en *Achter de Zwartten*); andere vaste plekken van deze soort zijn *Bantpolder* en *Ezumakeeg*. *Noordse stern* en *Kluut* nestelen op de *Bantswal* (beide), *Hoek van de Bant* (*Noordse stern*), *Schildhoek* en *Ezumakeeg* (*Kluut*). De *Kemphaan* broedt op de platen aan de Groningse zijde (met name *Schildhoek*) en recent ook *Ezumakeeg*. De broedende moerasvogels die gebonden zijn aan riet en struweel, zoals *Bruine kiekendief*, *Grauwe kiekendief*, *Blauwborst* en *Rietzanger* worden behalve op de *Schoenerbult*, voornamelijk aangetroffen in de zuidelijke helft van het gebied (o.a. *Sennerplaat*, *Blikplaat*). De *Grauwe kiekendief* nestelt ook in de smalle rand langs de *Zoutkamperril*. Het *Porseleinhoen* is onder meer aangetroffen in de omgeving van het *Jaap Deensgat* (*Kazernewei*) en *Kollumeroord*. Het *Paapje* broedt in de grazige vegetaties van *Kollumeroord* in het uiterste zuidwesten van het gebied. De *Oeverzwaluw* heeft diverse broedkolonies in het gebied, waarvan de grootste is gelegen in een slootoever van het *Ballastplaatbos*.

Directie Natuur, Bos, Landschap en Fauna

NBLF 94-6794

7 juli 1994

DE STAATSSECRETARIS VAN LANDBOUW, NATUURBEHEER EN VISSERIJ

Overwegende dat het gebied "Lauwersmeer", gelegen in de gemeenten Dongeradeel en Kollumerland c.a. en voor zover gevormd door de hierna kadastraal omschreven percelen, van algemeen belang is uit een oogpunt van natuurschoon en om zijn natuurwetenschappelijke betekenis en mitsdien een natuurmonument is in de zin van artikel 1, onderdeel b, van de Natuurbeschermingswet;

dat het gedeelte van het natuurmonument "Lauwersmeer", dat geen eigendom is van de Staat tezamen met het aan de Staat toebehorende gedeelte in landschappelijk en ecologisch opzicht één geheel vormt;

dat het natuurmonument onderdeel vormt van de Ecologische Hoofdstructuur, zoals aangegeven in het Natuurbeleidsplan (Kamerstukken II 1989-1990, 21 149, nrs. 2-3);

dat het natuurmonument natuurwetenschappelijk van groot belang is omdat het deel uitmaakt van een (thans afgesloten en deels ingepolderd) estuarium dat bestaat uit afwisselend grote wateroppervlaktes, graslanden en uitgestrekte ondieptes met oevervegetaties en grazige, deels zoutminnende, vegetaties langs en op de platen met zeldzame plantesoorten en riet- en struweelvegetaties;

dat het natuurmonument van belang is voor ganzen, eenden, roofvogels en weidevogels, van internationale betekenis is voor watervogels, broedgebied is voor ongeveer 90 soorten vogels en van belang is voor veel soorten zoogdieren;

dat het natuurmonument deel uitmaakt van een gaaf voorbeeld van een onder invloed van de zee ontstaan landschap (estuarium) met kwelders, geulen, plaatgronden en voormalige landaanwinningswerken, dat van geomorfologische betekenis is;

dat het natuurmonument een grote eenheid natuurgebied is met een grote mate van natuurlijkheid en ongestoordheid, met spontaan ontwikkelde natuurwaarden en met een, vanwege zijn grote omvang, relatief grote mate van rust;

dat het natuurmonument uit een oogpunt van natuurschoon van grote betekenis is vanwege de grote mate van ongereptheid, weidsheid en afwisseling van open water, oeverlanden en drogere platen met een sinds de basisinrichting overwegend door spontane ontwikkeling gevormd landschap;

Overwegende ten aanzien van de wezenlijke kenmerken van het natuurmonument, dat hieronder niet alleen moet worden begrepen het natuurschoon, de ecologische en de biologische kenmerken, maar ook de geologische, geomorfologische en bodemkundige gesteldheid en de voor de fauna noodzakelijke rust;

Overwegende ten slotte, dat de bescherming van dit natuurmonument niet reeds op andere wijze door of krachtens de wet is geregeld;

Gezien de beschikking van 8 juli 1993, kenmerk NBLF-93-5914, houdende het besluit, dat de aanwijzing als beschermd natuurmonument in overweging is ten aanzien van het gebied "Lauwersmeer";

Gezien de omtrent de in overweging zijnde aanwijzing door Gedeputeerde Staten van Groningen en van Friesland ingezonden beschouwingen en schrifturen, alsmede de te zelfder zake door de Natuurbeschermingsraad en de Rijksplanologische Commissie uitgebrachte adviezen;

Handelende in overeenstemming met de Minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer;

Gelet op artikel 7, in samenhang met artikel 9, zevende lid, van de Natuurbeschermingswet;

BESLUIT

Artikel 1

Aangewezen wordt als beschermd natuurmonument het gebied "Lauwersmeer", voor zover gevormd door de percelen, kadastraal bekend

gemeente Anjum, sectie A, nrs. 500, 512, 536, 548, 551 ged.;
sectie B, nrs. 2700 ged., 2758 ged., 2945 ged.;

gemeente Ee, sectie D, nrs. 1941, 2071 ged., 2106, 2108, 2110 en 2111,

een en ander zoals aangegeven op de bij deze beschikking behorende kaart BN188/SN125.

Artikel 2

Artikel 4.9, vierde lid, van de Wet milieubeheer, is voor het natuurmonument "Lauwersmeer" niet van toepassing voorzover het geluidhinder als gevolg van militaire oefeningen betreft.

Artikel 3

De bij deze beschikking behorende toelichting maakt deel uit van deze beschikking.

DE STAATSSECRETARIS VAN LANDBOUW, NATUURBEHEER
EN VISSERIJ,

drs. J.D. Gabor

TOELICHTING

1. INLEIDING

Het natuurmonument "Lauwersmeer" ligt in het grensgebied van de provincies Friesland en Groningen in de gemeenten Dongeradeel, Kollumerland c.a., De Marne en Zuidhorn.

Het natuurmonument bestaat uit open water, een patroon van geulen en prielen, platen en landaanwinningswerken van de voormalige Lauwerszee. In 1969 is de Lauwerszee, en daarmee ook het natuurmonument, door dijk aanleg in zijn geheel afgesloten van de Waddenzee, zodat sindsdien een ontwikkeling heeft kunnen plaatsvinden als zoetwaterbekken.

Spontane natuurontwikkeling heeft in grote delen van het natuurmonument plaatsgevonden, zodat in korte tijd een hoogwaardig natuurgebied is ontstaan met waardevolle vegetaties en een belangrijke functie als fourageer-, rust- en broedgebied voor tal van vogels.

Het gebied voldoet aan de criteria voor wetlands van internationale betekenis (Conventie van Ramsar) en maakt als kerngebied deel uit van de Ecologische Hoofdstructuur van Nederland (Natuurbeleidsplan).

Het natuurmonument is ca 5700 ha groot, waarvan 2200 ha ingenomen wordt door oppervlaktewater. Het landgedeelte bestaat voor de helft uit laaggelegen platen. Een oppervlakte van ca 5500 ha is staatseigendom en is aangewezen als staatsnatuurmonument. Een oppervlakte van 196 ha. is niet eigendom van de Staat en is aangewezen als beschermd natuurmonument.

Deze toelichting heeft betrekking op het gehele gebied. In het vervolg wordt met natuurmonument zowel het beschermd natuurmonument als het staatsnatuurmonument bedoeld, tenzij anders is aangegeven. In deze toelichting komen achtereenvolgens aan de orde: de natuurwetenschappelijke betekenis en het natuurschoon, de begrenzing, de andere van kracht zijnde instrumenten, het huidige gebruik, het gewenste beheer en de rechtsgevolgen van de aanwijzing.

2. NATUURWETENSCHAPPELIJKE BETEKENIS EN NATUURSCOON

2.1 Geologie, geomorfologie en waterhuishouding

Het Lauwersmeer was voor de indijking een getijdebekken dat één geheel vormde met de Waddenzee. De Lauwerszee heeft zich gevormd tijdens de meest recente geologische periode, het Holoceen. In deze periode werd veen gevormd waarop later klei is afgezet. Vervolgens rees de zeespiegel en het klei-op-veen landschap werd aangetast zodat het natuurmonument onderdeel werd van de Waddenzee. Verdere teloorgang van land is voorkomen door aanleg van dijken. Door de zee werd zand en klei aangevoerd dat bezonk in het natuurmonument.

In het centrale deel van het natuurmonument werden zo vooral grovere zanden afgezet, hetgeen samenhangt met de hoge stroomsnelheden. Verder naar de kust kregen kleinere deeltjes de gelegenheid te bezinken in rustiger water, zodat in het westelijke en in het zuidelijke deel en in de vertakte uitlopers van de geulen naar zuid-, west- en oostzijde een klei-rijkere bodem ontstond. Aan de randen van het natuurmonument zijn langs de voormalige kust landaanwinningswerken uitgevoerd; aldus is hier een lichte tot zware klei afgezet. Voor een deel zijn deze gronden ingepolderd (Polder de Band). Bijzondere elementen zijn de voormalige mosselbanken die verspreid voorkomen en veelal kleiiger zijn dan de overwegend zandige platen waarop ze liggen. Aan de directe invloed van het zeewater op het natuurmonument kwam een einde na de aanleg van de Lauwerszee-afsluitdijk. Het natuurmonument bestaat thans geheel uit voormalige buitendijkse gronden en wateren.

Het natuurmonument openbaart zich als een grootschalig gebied met gering reliëf. De Slenk en het Vaarwater naar Oostmahorn in het centrale deel van het natuurmonument zijn 4 tot 13m -NAP diep, maar de uitlopers van de geulen zijn ondiep en vallen tijdelijk droog. De voormalige wadplaten zijn vlak en tot 0,4 m + NAP hoog, maar aan de randen van het natuurmonument neemt de hoogte toe tot 1,5 m +NAP in de voormalige landaanwinningswerken.

Het natuurmonument heeft een waterbergende functie en staat niet (direct) onder invloed van de getijdenstromingen van de zee. Een indirecte invloed is er wel omdat bij hoge waterstanden in de Waddenzee niet gespuid kan worden. In herfst en winter is de aanvoer van boezemwater uit Groningen, Friesland en noordoost-Drenthe soms groter dan de spui-capaciteit bij Lauwersoog. Op grote schaal vinden er dan overstromingen plaats (stijging maximaal 1 m). Afhankelijk van het waterpeil liggen de platen meer of minder onder water; in het voorjaar daalt het waterpeil en in juni is de bodem van de platen veelal sterk ingedroogd. Kenmerkend voor de zomerperiode zijn de brede slikranden langs de slenken.

De dynamiek van de waterpeilfluctuaties is door het nagestreefde boezempeil en voornoemde omstandigheden niet altijd gunstig voor de ontwikkeling van natuurwaarden.

2.2 Flora en vegetatie

Fonteinkruiden vormen brede dicht aaneengesloten gordels van tientallen tot honderden meters breed aan de randen van de geulen en langs de platen, waarin veel voorkomen: Schedefonteinkruid, Gekroesd fonteinkruid en Doorgroeid fonteinkruid. Een goed ontwikkelde oevervegetatie met Riet, Zeebies en Ruwe bies komt voor langs een deel van de oevers en er zijn rietveldjes bij uitmondingen van kreekjes. Vegetaties van zout milieu komen nog voor aan de randen van laaggelegen, begraasde platen; dit zijn deels open zeekraalvegetaties met Schorrekruid, Zeeaster, Gewoon en Stomp kweldergras en deels vegetaties met Zeeaster, Schorrekruid en Schijnspurrie. De ontzilting en de daarmee samenhangende wijziging van deze vegetaties gaat langzaam.

Op de iets hoger gelegen delen van de platen zijn fioringras-vegetaties aanwezig. In deze zone vormen vegetaties met Geknikte vossestaart, Zeeaster, Zilte rus en Ruw beemdgras overgangen naar soortenrijke vegetaties. Op lutumhoudende zandgrond vegetaties met Watermunt, Wolfspoot, Valse voszegge, Engelwortel en Moeraszoutgras, met daarnaast op grote schaal Duinriet, Riet en struweelvegetaties. Op lutumarme zandgrond vegetaties met Parnassia, Krielparnassia, Geelhartje, orchideeën, Strandduizendguldenkruid en Kale jonker.

De grazige vegetatie op de platen wordt op de hogere delen verdrongen door riet en struwelen met Schietwilg en Kruiwilg op zavelige gronden en Duindoorn, Grauwe wilg en Geoorde wilg op lutumarme gronden. Onder invloed van begrazing blijven zoutminnende vegetaties en grazige vegetaties langer in stand terwijl vooral riet en struweel toenemen waar niet begraasd wordt.

2.3 Fauna

De betekenis van het natuurmonument voor de fauna is groot, met name voor vogels. Van 16 soorten pleisterende vogels wordt gedurende een bepaalde periode in het jaar tenminste 1% van de noordwest-Europese populatie aangetroffen waardoor de internationale betekenis groot is.

De vogelbevolking past zich aan bij de vegetatie-ontwikkeling: na de afsluiting van de Lauwerszee onstonden nieuwe broedbiotopen en nam het aantal soorten broedvogels toe van 22 in 1969 tot ca. 90 nu, waaronder Blauwe reiger, Kluut, Noordse stern, Krakeend, Waterral, Porseleinhoen, Kempphaan, Tureluur, Grauwe kiekendief, Bruine kiekendief, Ransuil en Velduil; het aantal rietvogels en bosvogels neemt toe.

Vogels die het natuurmonument tijdelijk bezoeken als fourageergebied, pleisterplaats of als hoogwatervluchtplaats zijn onder meer: Kleine zwaan, Rietgans, Grauwe gans, Brandgans, Bergeend, Smient, Wintertaling, Pijlstaart, Slobeend, Tafeleend, Brilduiker, Lepelaar, Aalscholver, Regenwulp, Goudplevier, Strandleeuwerik, Frater, IJsgors, Sneeuwgorst, Ruigpootbuizerd, Smelleken, Slechtvalk en Blauwe kiekendief.

Snel vestigden zich na de afsluiting de zoogdieren Veldmuis, Aardmuis, Bosmuis, Dwergmuis en Bosspitsmuis, Konijn, Haas, Ree, Bunzing, Hermelijn en Wezel. Geruime tijd is ook de Mol al aanwezig en de Vos heeft zich in 1986 gevestigd.

De intrek van zoetwatervissoorten heeft geleid tot een goede visstand met veel soorten, hoewel er aanwijzingen zijn dat witvis onevenredig sterk toeneemt. Terwijl de zoutwatersoorten Bot en Spiering zich handhaven, hebben zich in ieder geval gevestigd Baars, Snoekbaars, Brasem, Blankvoorn, Pos, Snoek, Kolblei, Rietvoorn, Zeelt, Karper, Aal, Driedoornige en Tiendoornige stekelbaars.

2.4 Natuurschoon

Het natuurmonument is uit een oogpunt van natuurschoon van grote betekenis vanwege de relatief grote ongereptheid, de wijdsheid van het vlakke, open landschap, de aanwezige structuur van het voormalige waddenlandschap met landaanwinningspatronen, afwisselend uitgestrekte wateroppervlakken, oeverlanden en zandplaten en in het bijzonder de gaafheid van de door spontane ontwikkeling ontstane natuurwaarden onder invloed van processen als overstroming, ontzilting en vegetatie-successie en van begrazing.

3. BEGRENZING

De begrenzing van de tot het natuurmonument behorende terreinen en wateren is zo gekozen, dat er in ecologisch, geomorfologisch en landschappelijk opzicht een onderling samenhangend geheel onder de werking van de Natuurbeschermingswet is gebracht. Het natuurmonument bestaat uit de Grote Eenheid Natuurgebied, zoals aangegeven in de Inrichtingsschets Lauwersmeergebied (zie 4), vermeerderd met voormalige landbouwgronden in de Ezumakeeg vanwege de natuurfunctie van deze gronden.

De grens van het natuurmonument loopt in het noordwesten langs de binnenteen van de afsluitdijk, langs het ondiepe water en de waterloop naast de dagrecreatieve voorziening, om Polder de Band en in zuidelijke richting over de buitenteen van de voormalige Lauwerszeedijk, langs de jachthaven en de steigers bij Oostmahorn en opnieuw langs de Lauwerszeedijk. In het zuiden loopt de grens om het ondiepe water aan de noordoever van het Dokkumerdiep tot aan Kollumeroord, om het Diepsterbos, het Zomerhuisbos en de waterloop langs het recreatieterrein en vervolgens langs de noordberm van de Kwelderweg, de waterlijn rond het schietterrein Kollumerwaard en de vestiging van Muiden Chemie, enkele landbouwpercelen op de Zoutkamperplaat en over de teen van de Provinciedijk. Vanaf Zoutkamp loopt de oostgrens dwars over de Zoutkamperril langs de jachthaven en verder langs de westzijde van de Strandweg naar het noorden langs de zuidzijde van de Vlinderbalg en langs de westzijde van de Marneweg tot aan het Nieuwe Robbengat. Vervolgens om de oever van de Ballastplaat, langs de waterloop om het terrein voor intensieve recreatie in het Ballastplaatbos en schuin over het Nieuwe Robbengat naar de Waddenzeedijk ten westen van de spuisluisen.

Waar de grens langs percelen loopt is het hart van de eventueel aanwezige sloot de grens, waar de grens langs wegen loopt is de weg zelf uitgezonderd van de aanwijzing en ligt de grens op de rand van de berm of in het hart van de eventueel aanwezige sloot, tenzij hiervoor of op bijgaande kaart BN188/SN125 anders is aangegeven. Waar de grens langs ondiep water loopt is bedoeld de bebakende grens met 1.30 m waterdiepte, gelegen op 2.20 m-NAP.

De in het hier beschreven gebied gelegen gedeelten van de Gerbrandyweg, Bantswei en Marneweg met bijbehorende bermen zijn uitgezonderd van de aanwijzing en de (gedeelten van) de openbare verharde verkeerswegen Ezumakeeg, De Rug en de Strandweg met bijbehorende bermen worden geacht niet tot het natuurmonument te behoren.

Voor de nauwkeurige begrenzing wordt verwezen naar de bij de beschikking behorende kaart BN188/SN125.

4. ANDERE VAN KRACHT ZIJNDE INSTRUMENTEN

In 1988 is de interprovinciale Inrichtingsschets Lauwersmeergebied vastgesteld: op 29 juni 1988 door Provinciale Staten van Friesland en op 19 juli 1988 door Gedeputeerde Staten van Groningen.

Bij de toepassing van de Natuurbeschermingswet is deze Inrichtingsschets als uitgangspunt genomen.

In de Inrichtingsschets zijn alle functies van het Lauwersmeergebied omschreven en is de begrenzing van de Grote Eenheid Natuurgebied Lauwersmeer vastgelegd. Op 17 december 1986 is als gevolg van de opstelling van de Inrichtingsschets de partiële herziening van het streekplan Groningen door Provinciale Staten van Groningen vastgesteld, waarin het natuurmonument is aangeduid als natuurgebied, als water en als vaarweg geschikt voor schepen van 600 ton.

In het streekplan Friesland, vastgesteld op 22 februari 1989 door Provinciale Staten van Friesland, maakt het natuurmonument deel uit van een gebied met een globale gecombineerde aanduiding "natuurgebied met een belangrijke recreatie- en landbouwfunctie"; het natuurmonument is tevens aangeduid als vaarweg geschikt voor schepen van 600 ton en te ontwikkelen militair oefenterrein.

Thans is een ontwerp-streekplan 1994 (maart 1993) in procedure.

In het Provinciaal plan waterhuishouding van de provincie Friesland (okt. 1991) gelden t.a.v. het natuurmonument de volgende functieaanduidingen:

land: natuur met belangrijke recreatieve en landbouwkundige waarden;
water: waterkwaliteit, water van het middelst ecologisch niveau.

In het vigerende bestemmingsplan Marnewaard van de gemeente De Marne, goedgekeurd door Gedeputeerde Staten van Groningen op 5 april 1988, is het natuurmonument bestemd als "natuurgebied Lauwersmeer", "water" en "militair oefenterrein met natuurlijke waarde". Er zijn tevens gedeelten bestemd als "dagrecreatie watersport" en als "natuurgebied Lauwersmeer, recreatief medegebruik extensief". Goedkeuring is onder meer onthouden aan de bestemmingen "dagrecreatie-bos", "natuurgebied Lauwersmeer, recreatie medegebruik surfen" en "natuurgebied Lauwersmeer" dat nader is aangeduid met "vaarroute".

Het plan is bij Koninklijk besluit van 14 augustus 1990 onherroepelijk geworden, behoudens de gedeelten waaraan goedkeuring was onthouden door Gedeputeerde Staten.

In het vigerende bestemmingsplan Hunzegat van de gemeente De Marne, goedgekeurd door Gedeputeerde Staten van Groningen op 5 april 1988, is het natuurmonument bestemd als "natuurgebied" en "water". Dit plan is bij Koninklijk besluit van 14 augustus 1990 onherroepelijk geworden.

In het vigerende bestemmingsplan Lauwersend van de gemeente Zuidhorn, goedgekeurd door Gedeputeerde Staten van Groningen op 12 januari 1982, is het natuurmonument bestemd als "doeleinden voor natuur en landschap" en "verkeersdoeleinden, verkeer te water".

In het vigerende bestemmingsplan Oostmahorn van de gemeente Dongeradeel, goedgekeurd door Gedeputeerde Staten van Friesland op 24 mei 1974, is het natuurmonument bestemd als "water" en "natuurgebied B".

In het vigerende bestemmingsplan Westelijke Lauwerszee Oever van de gemeente Dongeradeel, goedgekeurd door Gedeputeerde Staten Friesland op 2 maart 1979, is het natuurmonument bestemd als natuurgebied, "strand met extensief recreatief gebruik" en agrarisch gebied en jachthaven.

Dit plan is bij Koninklijk besluit van 4 augustus 1983 onherroepelijk geworden. Goedkeuring is onthouden aan de bestemmingen "vakantie accommodatie" en een gedeelte van de plankaart met bestemming "jachthaven" in de Ezumakeeg. Dit plan is verouderd omdat de gronden bestemd als agrarisch gebied en jachthaven een natuurfunctie vervullen.

In het vigerende bestemmingsplan Buitengebied Oostdongeradeel van de gemeente Dongeradeel, goedgekeurd door Gedeputeerde Staten van Friesland op 25 april 1984, is het natuurmonument bestemd als "natuurgebied I", "natuurgebied II" en "zeewering". Deze laatste bestemming heeft betrekking op dijken in de Polder de Band die geen zeeerende functie meer hebben en in gebruik zijn als natuurgebied.

- / -

In het vigerende bestemmingsplan Kollumeroord van de gemeente Kollumerland c.a., goedgekeurd door Gedeputeerde Staten van Friesland op 23 januari 1979, is het natuurmonument bestemd als "doeleinden van landschaps- en natuurbouw, categorie A en categorie B (natuurgebied)", "agrarische doeleinden (agrarisch gebied)", "verkeersdoeleinden, categorie W (weg-berm) en categorie VW (vaarweg)" en "waterhuishoudkundige doeleinden, categorie K (kade) en categorie W (watergang)". Dit bestemmingsplan is verouderd; de als agrarisch gebied bestemde gronden zijn als natuurgebied in gebruik.

In het vigerende bestemmingsplan Kollumeroord, partiëel plan 1979 van de gemeente Kollumerland c.a., goedgekeurd door Gedeputeerde Staten van Friesland op 24 april 1980, is het natuurmonument bestemd als "doeleinden voor landschaps- en natuurbouw, tevens voor waterhuishoudkundige doeleinden (watergang)".

In het vigerende bestemmingsplan Kollumerwaard van de gemeente Kollumerland c.a., goedgekeurd door Gedeputeerde Staten van Friesland op 26 augustus 1988, is het natuurmonument bestemd als "doeleinden van landschaps- en natuurbouw (natuurgebied)", "militaire doeleinden", "verkeersdoeleinden (vaarweg)" en "verkeersdoeleinden (wegen en bermen)". Aan onder meer de bestemming "agrarische doeleinden (agrarisch gebied)" is goedkeuring onthouden. Het natuurmonument is tevens aangeduid als "onveilige zone"; deze zone is echter niet als zodanig in gebruik. Het plan is bij Koninklijk besluit van 28 juli 1992 onherroepelijk geworden.

5. HUIDIG GEBRUIK

5.1 Natuurbeheer

Naast het oppervlaktewaterbeheer (ca 2200 ha.) bestaat het huidige natuurbeheer op de staatsgronden (3300 ha.) voornamelijk uit begrazing (1600 ha.), niets doen (950 ha.), extensief beheer van bos (250 ha.) en maaibeheer (50 ha.). De overige gronden (450 ha.) zijn voormalige landbouwgronden in tijdelijke extensieve exploitatie (zie paragraaf 5.3).

Met actief vegetatie-beheer op de voormalige wadplaten d.m.v. begrazing is in 1977 begonnen en dit is steeds verder uitgebreid. Er grazen schapen, paarden en jongvee (pinken). Hiervoor worden éénjarige pachtovereenkomsten afgesloten met veehouders. Deze seizoensbegrazing is in 1977 begonnen op een oppervlakte van 360 ha. en nam toe tot 1280 ha. heden.

Op de Sennerplaat, Blikplaat en Zoutkamperplaat is voorlopig gekozen voor spontane ontwikkeling zonder begrazing, maar in 1989 is gestart met jaarrondbegrazing op ca 320 ha op de Zoutkamperplaat met Schotse Hooglanders en Konikpaarden.

In het gedeelte dat sinds 1980 gemaaid wordt ontwikkelt zich een goede weidevogelpopulatie en een bijzondere vegetatie. Het vegetatiebeheer is bedoeld om ontwikkeling tot rietruigte e.d. tegen te gaan, waardevolle vegetaties te ontwikkelen en het biotoop voor met name vogels te verbeteren en om de haalbaarheid van jaarrondbegrazing te onderzoeken.

Een deel van het bos in het natuurmonument, het Ballastplaatbos, is aangeplant om de groei van diverse boomsoorten te testen. Het houtteeltkundig onderzoek is beëindigd en het huidige extensieve bosbeheer is gericht op een voor bezoekers aantrekkelijk en natuurrijk bostype.

De particuliere gronden in de Bochtjesplaat en de Polder de Band (ca 161 ha.) worden als ganzen- en weidevogelgebied beheerd d.m.v. begrazing en aanvullend maaibeheer. In 1991 zijn in Polder de Band enkele sloten verbreed en voorzien van flauwe oevers. Deze inrichtingsmaatregel betekent een verbetering van het biotoop voor jonge weidevogels.

In de rest van het beschermd natuurmonument vindt agrarisch beheer (35 ha.) en een beheer van niets doen plaats (1 ha.).

5.2 Recreatie

Het natuurmonument is van betekenis voor de recreatie-toervaart, de staande mast-route-Waddenzee, surfen, kanoën en de sportvisserij. Voor het surfen zijn startplaatsen bij Nieuwe Robbengat, Hoek van de Bant en Oostmahorn, juist buiten de grens van het natuurmonument. Eveneens buiten het natuurmonument zijn de ligplaatsen voor de grote watersport gesitueerd: 1800 ligplaatsen voor boten (vast en los); gebiedseigen boten: 1500.

De waterrecreatie maakt vanuit de jachthavens Robbegat, Lunegat, Noordergat, Bootsgat (bij Oostmahorn), Hunzegat, Kollumeroord (passantenhaven) en de aanlegsteiger aan de noordoever van de Raskes en de surflocaties (allen gelegen buiten het natuurmonument), 's zomers intensief gebruik van het bevaarbare water (Lauwersmeer, Dokkumerdiep en Zoutkamperril). Op diverse plaatsen langs het vaarwater zijn aanlegvoorzieningen voor de recreatievaart gemaakt in het natuurmonument. De Zuidelijke Ballastplaat is t.b.v. de recreatievaart doorgraven en er zijn daarbij twee eilanden aangelegd voor de watersport. Het eiland Senneroog in het Dokkumerdiep is voor de watersport ingericht. Door de intensieve waterrecreatie vindt verstoring plaats van de natuurwaarden, zowel op het water als op de platen. Vanaf het diepere water vindt verstoring plaats van vogels die verblijven op de open plaatgronden en in ondiepe wateren zoals Achter de Zwartten, het Jaap Deensgat, Oude Robbengat, De Raskes en Simonsgat. Vooral waar diep water direct grenst aan drogere gronden, zoals bij Achter de Zwartten en aan de Friese zijde daarvan, vindt verstoring van vogels plaats op de drogere gronden.

Intensieve landrecreatie en oeverrecreatie vinden direct buiten de grens van het natuurmonument plaats (Lauwersoog, Oostmahorn, Hoek van de Bant, Ballastplaatbos en Kollumeroord) en in het natuurmonument op de voor watersport aangelegde eilandjes en de diverse aanlegsteigers verspreid in het natuurmonument (plankzeilen, zwemmen, kanoën en gebruik als dagcamping, speel- en ligweide).

Er zijn veel mogelijkheden voor natuurbeleving vanaf (water)wegen en, in beperkte mate, vanaf paden die langs en door het natuurmonument voeren. Een aantal natuurpaden is gelegen bij Kollumeroord en in het Ballastplaatbos; ook de bossen zijn daar ontsloten voor de recreatie, uitgezonderd het westelijk deel van het Ballastplaatbos dat beperkt toegankelijk is. Bij verdere ontwikkeling van intensieve recreatie in het Ballastplaatbos en Kollumeroord, buiten het natuurmonument overeenkomstig de Inrichtingsschets, kunnen negatieve gevolgen voor de natuurwaarden in het natuurmonument voorkomen worden door zonerings- en voorlichting.

In de Inrichtingsschets en de beheers- en ontwikkelingsvisie is vermeld dat speciale inrichtingsmaatregelen worden genomen ter voorkoming van uitstralingseffecten van het verblijfsrecreatieve project Ballastplaatbos.

Handhaving van de rust speelt bij het beheer van het natuurmonument een vitale rol, reden waarom er een betredingsverbod is ingesteld voor de voormalige wadplaten met aangrenzende ondiepe wateren, de insnijdende krekens en het gebied "Achter de Zwartens". Het diepe water met een functie als vaargebied is vrij toegankelijk. Het oevergebied langs de Ezumakeeg, een deel van Kollumeroord en de kavel ten noorden van de weg De Rug zijn niet toegankelijk van 15 maart tot 15 juli. De particuliere gronden in het natuurmonument zijn niet vrij toegankelijk.

Er bevinden zich naar schatting 200 hengelaars in het natuurmonument op topdagen. De sportvisserij is te verdelen in oevervisserij en bootvisserij. Mogelijkheden om met een eigen boot te water te gaan zijn aanwezig in alle jachthavens. Visbotenverhuur vindt plaats in Zoutkamp, Oostmahorn en Ezumazijl. Vanuit de boot wordt er voornamelijk op Snoekbaars gevist in geulen en gaten. Vanaf de opengestelde oevers wordt vooral op witvis gevist: Blankvoorn en Brasem. De schubvisrechten zijn verhuurd aan de Federatie Friesland van Sportvissersverenigingen en aan het Provinciaal Groninger Fonds tot verkrijging en behoud van goed hengelwater. Het vissen vanaf boten in ondiep water heeft rustverstoring voor de fauna tot gevolg.

5.3 Agrarisch gebruik

In het natuurmonument liggen gronden die in het verleden door Rijkswaterstaat in tijdelijke landbouwkundige exploitatie zijn genomen. Het betreft delen van de Ezumakeeg, de Pompsterplaat en de Zoutkamperplaat. Deze gebieden van resp. 235 ha., 185 ha. en 30 ha. worden inmiddels extensief beheerd door de Directie Flevoland van Rijkswaterstaat en door het Staatsbosbeheer.

De particuliere buitendijkse gronden bij Dokkumer Nieuwe Zijlen en in de Ezumakeeg (ca 35 ha) zijn als grasland in gebruik en hebben een belangrijke functie als ganzen- en weidevogelgebied.

5.4 Militair gebruik

Door het gebruik als schietterrein is er vanuit de Marnewaard geluidhinder in het natuurmonument.

Ook is er sprake van geluidsbelasting als gevolg van oefenende voertuigen en het gebruik hierbij van knalsimulatiemiddelen en oefenmunitie.

Bij de parlementaire behandeling van de Evaluatienota Structuurschema Militaire Terreinen is de beslissing genomen tot het niet-inrichten van de simulatieschietbaan. De regering heeft bij die gelegenheid opgemerkt bereid te zijn hiervoor een andere locatie te zoeken, maar als deze niet gevonden kon worden en de behoefte niettemin aanwezig bleef, deze kwestie opnieuw aan de Tweede Kamer voor te leggen. Verdere besluitvorming omtrent de Kollumerwaard heeft op het moment van de toepassing van de Natuurbeschermingswet nog niet plaatsgevonden.

Mocht uiteindelijk besloten worden het terrein niet als militair terrein in te richten, dan zal dit alsnog worden aangewezen als staatsnatuurmonument d.m.v. een vervolgaanwijzing, zoals ook aangegeven op de bij de beschikking behorende overzichts- en toegankelijkheidskaart.

5.5 Waterstaatkundig beheer en scheepvaartbeheer

Het diepe water in het natuurmonument heeft een functie voor de beroepsscheepvaart. Het Dokkumerdiep en de Zoutkamperril vormen de scheepvaartverbinding tussen de voormalige Lauwerszee en de Friese en Groningse binnenwateren voor schepen tot 600 ton.

Het scheepvaartbeheer bestaat uit het aanbrengen van vaarwegmarkeringen en het op diepte houden van Dokkumerdiep, Zoutkamperril en de Raskes. Er zijn in het kader van het vaarwegbeheer tal van ondieptes gesaneerd.

Alle gronden in het natuurmonument, behalve de omkade delen, die lager dan NAP liggen hebben een boezemfunctie als onderdeel van de Fries/Groningse boezem waardoor er in het winterhalfjaar een zeer dynamische waterstand is. Er zijn oeververdedigingen aangelegd langs diverse delen van de oorspronkelijke wadplaten, om een snelle afslag van de destijds kale platen te voorkomen. Kale zandplaten, zoals De Rug, zijn kort na droogvallen ingezaaid om verstuiving tegen te gaan.

Het gevolg van peilbeheersing (vastgesteld boezempeil is 0.93 m-NAP), de doorspoeling naar zee en de doorvoer van water naar Groningen is, dat de waterkwaliteit in het natuurmonument in de zomermaanden doorgaans in hoge mate bepaald wordt door de slechte kwaliteit van het IJsselmeerwater. De kwaliteit kan nog verslechteren door verontreiniging tijdens het transport naar het natuurmonument. Door het boezempeilbeheer zijn er voor de natuurontwikkeling ongunstige peilen: in het winterhalfjaar te laag en in de zomer iets te hoog vergeleken met de optredende seizoensmatige fluctuaties in natuurlijke situaties. Het Ballastplaatbos en de noordelijke delen van het Kollumeroordbos zijn omkaad en voorzien van een ontwaterings- en afwateringsstelsel en wordenvoor het grootste deel bemalen.

5.6 Jacht en wildbeheer

In het staatsnatuurmonument vindt op beperkte schaal jacht plaats op fazant, ree, vos, haas en konijn. Deze jacht wordt in de komende zes jaar geleidelijk beëindigd. In verband met de bestrijding van wildschade bij derden buiten het natuurmonument kan afschot nodig zijn. Het wildbeheer wordt uitgevoerd door een wildbeheereenheid in opdracht van de terreinbeheerders.

In een deel van de Ezumakeeg zijn gronden bezwaard met het recht van afpaling op grond van de Jachtwet in verband met de juist buiten het natuurmonument gelegen eendenkooien (1200 m vanuit het midden van de kooien).

In het beschermd natuurmonument wordt, behalve in de buitendijkse gronden bij de Engwierumer Polder (ca 23 ha.), niet gejaagd.

5.7 Beroepsvisserij

De beroepsvisserij wordt in het Lauwersmeergebied uitgeoefend door drie ondernemers die alleen het Lauwersmeer, met name het staatsnatuurmonument, als werkgebied hebben en afhankelijk zijn van de huur van de aalvisrechten in het natuurmonument. Er is sprake van gemene weide visserij. Over de visserij in het natuurmonument wordt overleg gevoerd in de Beheers- en Adviescommissie Lauwersmeer waarin zowel de schubvisrechthebbenden (sportvisserij) als de aalvisrechthebbenden (beroepsvisserij) zitting hebben. De aalvisserij vindt plaats in het gehele natuurmonument, maar is in de periode augustus - november vooral geconcentreerd langs de afsluitdijk. De aalvisserij veroorzaakt beperkte aantasting van natuurwaarden in het ondiepe water.

6. GEWENST BEHEER

In de nog vast te stellen Beheers- en ontwikkelingsvisie voor de Grote Eenheid Natuurgebied Lauwersmeer is het gewenste beheer vastgelegd. In die visie is per terreintype aangegeven op welke wijze aan compleetheid en zelfregulatie in het natuurmonument inhoud kan worden gegeven en is de gewenste ontwikkeling voor inrichting en beheer beschreven. De hierna genoemde keuzes voor het gewenste beheer zijn hierop gebaseerd. Nadere formulering van natuurdoelen en - daarmee samenhangend - gewenst beheer, kan nog plaatsvinden bij de vaststelling van genoemde visie.

6.1 Natuurbeheer

Het natuurbeheer op de voormalige wadplaten en de drogere gronden dient gericht te zijn op grootschalige ongestoorde ontwikkeling van climaxvegetaties en zowel grootschalige als kleinschalige open grazige vegetaties, onder invloed van begrazing door grote herbivoren. Natuurlijke bosvorming onder natte tot vochtige omstandigheden wordt op langere termijn nagestreefd op eilanden en in de periferie en in de natte delen van de begraasde platen. Instandhouding van een grootschalig open, grazig en nat gebied dat direct aansluit op ondiep open water wordt nagestreefd door relatief intensieve begrazing in de zomer in het Groningse deel van het natuurmonument, waar mogelijk aangevuld met jaarrondbegrazing. In het Friese deel (Kollumerwaard en Ezumakeeg) wordt zo natuurlijk mogelijke jaarrondbegrazing nagestreefd. Dit is hier mogelijk omdat voor deze vorm van begrazing het gewenste ruime areaal drogere gronden aanwezig is op de Pompsterplaat (Kollumerwaard) en in de Ezumakeeg. Het is gewenst deze gronden, voorzover boven NAP gelegen, d.m.v. de aanleg van een oppervlakkig afwateringssysteem voor dit doel in te richten.

Voor de Bochtjesplaat en de Polder de Band worden geen ingrijpende maatregelen voorzien en dient het beheer voortgezet te worden; alleen het begrazingsbeheer van de binnenkaadse en buitenkaadse delen van de Bochtjesplaat kan worden geïntegreerd.

Verwacht wordt dat het natuurmonument onder invloed van de begrazing door grote herbivoren tevens een functie zal vervullen voor de opvang van fouragerende ganzen.

Ook voor de bestaande bossen geldt een doelstelling met een zo laag mogelijk niveau van beheersmaatregelen. Van de bestaande bossen dient het zuidoostelijk deel van het Ballastplaatbos bij de aangrenzende begraasde eenheden worden betrokken en wellicht in de toekomst een groter deel van dit bos. Het beheer van de bossen dient gericht te zijn op doeltypen van bos met accent natuur, waarbij ontwikkeling naar meer natuurlijk bos met ter plaatse thuishorende soorten wordt nagestreefd. De ontsluiting en waterhuishouding worden op de natuurfunctie afgestemd.

Het beheer van het westelijk deel van de Ezumakeeg dient mede gericht te zijn op de opvang van ganzen.

Het is gewenst ondiepe plassen en rietmoeras aan te leggen in de lage delen van de Ezumakeeg en in het oostelijk deel van het gebied Kollumeroord, zodat moerasontwikkeling kan plaats vinden. Het is gewenst de waterhuishouding natuurlijker te maken door de bemaling op te heffen en neerslag vast te houden in de Ezumakeeg, het Ballastplaatbos, Diepsterbos en Zomerhuisbos en de watergangen die Kollumeroord, Pompsterplaat en Zoutkamperplaat doorsnijden te saneren, zodat neerslag vastgehouden wordt en op natuurlijke wijze afstroomt.

Voor de ontwikkeling van oeverbegroeiingen en de daarmee samenhangende fauna is het gewenst dat de van nature optredende seizoensmatige fluctuaties van het waterpeil zoveel mogelijk in het peilverloop tot uiting komen (zie paragraaf 6.5).

6.2 Recreatie

Bij de realisering van het hierna omschreven gewenste beheer zal de eerdergenoemde Inrichtingsschets Lauwersmeer 1988 of een eventuele herziene versie als uitgangspunt gelden, waarbij het streekplan en het Vinex-leefbaarheidsproject tevens een rol zullen spelen.

Het is wenselijk een zonering in ruimte en/of tijd in het recreatief medegebruik van het natuurmonument te bewerkstelligen, voorzover deze niet reeds aanwezig is.

Behoud en versterking van de natuurwetenschappelijke waarden en het natuurschoon dienen hierbij uitgangspunt te zijn.

De recreatieve betekenis van het Lauwersmeer wordt voor een belangrijk deel ontleend aan het natuurlijke karakter van het gebied. Veel dagjesmensen bezoeken het Lauwersmeergebied om van de ongereptheid ervan en van planten en dieren te genieten, en/of om in deze natuurlijke omgeving hun sport/activiteit te beoefenen.

De natuur in het gebied vervult zodoende niet alleen als decor maar ook als educatief element een belangrijke functie voor de ontspanning zoekende mens.

De Staat (Staatsbosbeheer) ziet hier een taak om niet alleen de bezoeker kennis te laten nemen van de vele facetten van de natuur, maar ook om bij te dragen aan het groeiend besef dat een gezond milieu en een rijke natuur van groot belang zijn voor het voortbestaan (evaluatie NBP-beleid 1993).

Daar waar mogelijk, zonder dat dat in onaanvaardbare mate ten koste gaat van de hoofdfunctie, zal het Staatsbosbeheer de bezoeker gelegenheid bieden het gebied te beleven en informatie verschaffen over de aanwezige natuurwaarden en hun betekenis.

Schadelijke vormen van recreatie zijn niet in overeenstemming met het streven de natuurwaarden en het natuurschoon van het natuurmonument te behouden of te herstellen. In het natuurmonument dienen dan ook geen nieuwe schadelijke vormen van recreatie te worden toegelaten.

Zowel vanaf het water als vanaf het land is het gewenst de optredende rustverstoring op de platen en het aangrenzende ondiepe water te beperken, omdat hier juist de grootste natuurwaarden aanwezig zijn die zeer verstoringgevoelig zijn vanwege de functie als rustgebied voor watervogels, als slaapplaats voor ganzen en zwanen en als fourageergebied voor vissende watervogels. Ter bescherming van deze gebieden is het gewenst als afscherming tegen ongewenste betreding vanaf openbare wegen en toegankelijk vaarwater maatregelen te treffen in de vorm van bebording, controle en fysieke barrières.

Ter bevordering van de rust voor vogels is het gewenst de vaarroute direct ten westen van Achter de Zwartten te verondiepen.

De natuurfunctie van het water dient door zonering meer tot zijn recht te komen: snelvaren (meer dan 12 km/uur) dient niet te worden toegestaan en ondiep water dient grotendeels gevrijwaard te zijn van watersport en sportvisserij.

Voor optimale mogelijkheden voor natuurgerichte recreatie zijn observatiepunten en -routes mogelijk, bij voorkeur te realiseren aan de west- en zuidranden van het natuurmonument, omdat het hier mogelijk is grootschalig open terrein te vermijden en verstoring van de rust te voorkomen. Uitbreiding van natuurpaden en observatiepunten is daarom vooral bij Kollumeroord mogelijk. Een informatiepunt voor bezoekers dient bij voorkeur in het Ballastplaatbos gesitueerd te worden, vanwege de ligging nabij de meest bezochte recreatiererrenen en de bufferende werking van het bos t.o.v. de kwetsbare natuurwaarden.

Het is gewenst bij de realisatie van voorzieningen voor sportvissers geen nieuwe plaatsen van verstoring te creëren.

6.3 Agrarisch gebruik

Het is gewenst tot overeenstemming te komen met de beheerders van de particuliere gronden met agrarisch gebruik over het beheer van deze gronden in het kader van een eventueel op vrijwillige basis op te stellen beheersplan (zie 7.1.2), om dit zoveel mogelijk af te stemmen op natuurdoelstellingen en deze gronden integraal te betrekken bij de aangrenzende grote extensieve begrazingseenheden.

6.4 Waterstaatkundig beheer en scheepvaartbeheer

Waar het natuurmonument grenst aan de waterkeringen (de afsluitdijk en de dijk om de voormalige Lauwerszee) staat het belang van de waterkerende functie van de dijk voorop en zal het onderhoud ten behoeve van de instandhouding onbelemmerd doorgang kunnen vinden. Werkzaamheden in het kader van het dagelijkse beheer en onderhoud ten behoeve van het waterstaatkundig beheer van waterlopen kunnen onbelemmerd plaats vinden, zoals het maaien van bermen en taluds en het op de kant trekken van watervegetatie.

Ten aanzien van groot onderhoud geldt dat in beginsel de essentiële functies op het gebied van natuur- en landschapsbehoud en de essentiële waterstaatkundige functies elkaar niet wezenlijk mogen aantasten.

Het normale waterbeheer, zoals het lozen en afvoeren van oppervlaktewater via het natuurmonument, kan worden voortgezet. Het huidige normale beheer van de scheepvaartroutes kan worden voortgezet.

Het boezemwatersysteem, waarvan het natuurmonument deel uitmaakt, heeft een sterk gestuurd karakter. Het huidige streefpeil is 0,93 m -NAP maar het is gewenst d.m.v. een aangepast spuiregime te streven naar peilen waarbij zo lang mogelijk hoge waterstanden in stand worden gehouden, zoals in de Beheers- en ontwikkelingsvisie is aangegeven en nog nader wordt uitgewerkt. Afhankelijk van nadere planvorming en na afweging van alle belangen betekent dit dat het peilbeheer alleen wordt aangepast indien daartoe bestuurlijke overeenstemming bestaat. Het beter afstemmen van de boezemfunctie op de natuurfunctie zou kunnen worden bereikt als in de periode november t/m maart het streefpeil (na te streven peil van het boezemwater) wordt verhoogd door vertraging van de afvoer, in de perioden april/mei en september/oktober tot maximaal 0.50 m-NAP, en dat het streefpeil wordt verlaagd in de zomer (juni t/m augustus) tot 1 m-NAP. In de zomer dient de peildynamiek vergroot te worden door tijdens neerslagrijke periodes tijdelijke peilverhogingen in stand te houden.

6.5 Jacht en wildbeheer

Voor het natuurmonument geldt een beheerdoelstelling die gericht is op een zo ongestoord mogelijk verloop van natuurlijke processen. Gezien de nagestreefde beheerdoelstelling dient regulatie van soorten in het natuurmonument in beginsel achterwege te blijven. Jachtoefening zal indien nodig kunnen plaatsvinden voor het realiseren van het beoogde natuurdoel of voor het beperken van wildschade in aangrenzende gebieden, voorzover daartoe geen andere bevredigende middelen aanwezig zijn.

Slechts in deze gevallen kan een vergunning in het kader van de Natuurbeschermingswet verleend worden.

6.6 Beroepsvisserij

De beroepsvisserij vindt zodanig plaats, dat deze in de huidige omvang en intensiteit gehandhaafd kan blijven en kan worden afgestemd op de doelstellingen van het natuurbeheer. Het is gewenst in overleg met de ondernemers de aalvisserij zodanig uit te oefenen dat de wezenlijke kenmerken van het natuurmonument niet worden aangetast. Dit is met name van belang voor de ondiepe wateren, waar de aalvisserij kan plaatsvinden indien rustverstoring voor met name vogels wordt voorkomen.

7. RECHTSGEVOLGEN

In deze paragraaf worden de rechtsgevolgen van de aanwijzing beschreven.

In de paragrafen 7.1 t/m 7.1.4 voor het beschermd natuurmonument en in paragraaf 7.2 voor het staatsnatuurmonument.

7.1 Rechtsgevolgen van de aanwijzing als beschermd natuurmonument

De toepassing van de Natuurbeschermingswet is gericht op de instandhouding en het herstel van de aanwezige natuurwaarden en het natuurschoon. In het algemeen kan worden gesteld dat het sinds jaar en dag in het natuurmonument bestaande grondgebruik in zijn huidige omvang en intensiteit, behoudens de hierna genoemde uitzonderingen, zonder vergunning op grond van de Natuurbeschermingswet kan worden voortgezet. Desalniettemin is het gewenst om het gebruik en beheer van het natuurmonument meer te richten op behoud, herstel en, waar mogelijk, ontwikkeling van de natuurwaarden van het gebied.

7.1.1 Rechtsgevolgen ex artikel 12

Ingevolge artikel 12 van de Natuurbeschermingswet moet voor handelingen die schadelijk zijn voor de natuurwetenschappelijke betekenis of ontsierend, een vergunning worden aangevraagd. De vergunningplicht als vermeld in artikel 12 geldt niet alleen voor handelingen binnen het beschermd natuurmonument, maar is in beginsel ook van toepassing op handelingen daarbuiten, indien deze schadelijk zijn voor de in het beschermd natuurmonument aanwezige waarden. Behoudens bijzondere gevallen, waarmee in dit verband handelingen worden bedoeld die de in de beschikking genoemde wezenlijke kenmerken van het natuurmonument aantasten, zal de aanwijzing evenwel geen gevolgen hebben voor het huidig gebruik en beheer van het aangrenzend gebied.

De aanvraag van een vergunning moet worden gezonden aan het Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij (Directie Natuur, Bos, Landschap en Fauna, Postbus 20401, 2500 EK te Den Haag).

De in artikel 12 bedoelde verbodsbepalingen zijn voor een ieder van kracht.

Het is niet mogelijk op voorhand precies aan te geven welke handelingen al dan niet vergunningplichtig zijn. In de eerste plaats hangt dit samen met de gevarieerde opbouw van het natuurmonument. In de tweede plaats kunnen handelingen in aard en intensiteit sterk verschillen. Gezien het grote aantal verschillende mogelijkheden dat zich kan voordoen, zal van geval tot geval moeten worden vastgesteld of een vergunning al dan niet is vereist.

Omdat het voor de betrokkenen vaak moeilijk is om een en ander zelf te beoordelen, wordt aangeraden in voorkomende gevallen de Consulents Natuur, Bos, Landschap en Fauna van het Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij in de betrokken provincie te raadplegen. Deze zal uitsluitend kunnen geven over de vraag of het al dan niet noodzakelijk is een vergunning aan te vragen (zie voor adressen paragraaf 8 "Inlichtingen").

Om de gedachten enigszins te bepalen wordt hierna een aantal voorbeelden gegeven van handelingen, die gelet op de te verwachten schadelijke effecten aan een vergunning gebonden zullen zijn. Het is een niet-limitatieve opsomming:

1. Bouwen in de zin van artikel 1 van de Woningwet.
2. Verrichten van handelingen die wijziging van de kwantiteit of kwaliteit van het grond- of oppervlaktewater beogen of ten gevolge (kunnen) hebben, zoals:
 - * het graven, verbreden, verdiepen, verleggen of dichten van watergangen, kreken, plassen en poelen;
 - * het lozen van water op watergangen, kreken, plassen en poelen;
 - * het aanleggen van kunstwerken als stuwen en duikers;
 - * het aanleggen van drains.
3. Aanbrengen van wijzigingen in de opbouw van het profiel van watergangen, kreken, plassen en poelen.
4. Aanbrengen, wijzigen of aanleggen van (oever)beschoeiingen en betuiningen.
5. Aanbrengen van wijzigingen aan waterkeringen.
6. Verrichten van handelingen die wijziging of intensivering van het sinds jaar en dag bestaande bodemgebruik beogen of ten gevolge (kunnen) hebben, zoals:
 - * bodem verlagen, ophogen, egaliseren, ontginnen, graven, ploegen, woelen, vervenen en frezen;
 - * het vergraven van taluds van het meer, watergangen, kreken en plassen;
 - * het scheuren, frezen en diepploegen van grasland en dijkellingen;
 - * het ontginnen van moerassige laagten, bos en ruigten;
 - * het verrichten van bodemverbeteringswerkzaamheden.

7. Opslaan, storten, bergen, deponeren, lozen, verbranden en achterlaten van al dan niet afgedankte of aan hun oorspronkelijk gebruik onttrokken voorwerpen, afvalstoffen, (vloei)stoffen, hulpstoffen, specie, bagger, materialen en producten.
8. Gebruiken van meststoffen en (chemische) bestrijdingsmiddelen, groei- en stoorstoffen, uitgezonderd het voor voldoende groei van het agrarisch gewas noodzakelijke, zowel op het land als in het water.
9. Dumpen van mest, d.w.z. het uitrijden van meer mest dan voor het te telen gewas noodzakelijk is.
10. Beweiding met dieren, anders dan volgens het sinds jaar en dag bestaande gebruik in zijn huidige omvang en intensiteit.
11. Verwijderen van de strooisel-, mos- of humuslaag en het afbranden of afplaggen van (delen van) de vegetatie.
12. Maaien van riet en ruigte.
13. Planten en dunnen, rooien, vellen, snoeien, kappen of anderszins beschadigen van bomen, houtopstanden en ander houtgewas en struiken.
14. Leggen of aanbrengen van ondergrondse of bovengrondse leidingen, constructies, installaties of apparatuur.
15. Aanleggen van oppervlakteverhardingen van enige omvang, zoals het aanleggen of verharden van wegen, paden, banen en parkeergelegenheden.
16. Plaatsen of aanleggen van voor verblijf geschikte, al dan niet aan hun bestemming onttrokken onderkomens zoals voer- en vaartuigen, (toer)caravans, tenten, kampeerauto's en woonboten.
17. Berijden of stallen van (motor)voertuigen en (brom)fietsen buiten de bestaande wegen, anders dan voor het noodzakelijke beheer en onderhoud van het natuurmonument.
18. Beoefenen van buitensporten zoals:
 - * motorsport;
 - * crossen met motorvoertuigen en (brom)fietsen;
 - * modelbouwsport zoals modelvliegtuig-, modelauto- en modelbootsport;
 - * ruitersport anders dan op bestaande wegen;
 - * opstijgen en landen met zweefvliegtuigen, luchtballons en ultra-lichte vliegtuigen;
 - * parasailing;
 - * het oplaten van vliegers;
 - * het gebruik van waterscooters;
 - * snelvaren.
19. Aanbrengen en inrichten van voorzieningen en faciliteiten ten behoeve van de recreatie zoals:
 - * kampeer- en caravanterreinen;
 - * lig- en speelweiden;
 - * stranden;
 - * watersportcentra;
 - * picknickplaatsen;
 - * oefenterreinen voor de hondensport;
 - * vis- en aanlegsteigers;
 - * plankieren;
 - * bruggen.

- 17 -
20. Het gebruik van geluidsapparatuur.
 21. Uitoefenen van de jacht anders dan op basis van bestaande jachthuurovereenkomsten.
 22. Uitoefenen van de visserij anders dan op basis van bestaande overeenkomsten tot verhuur van visrechten.
 22. Het uitzetten van dieren.
 23. Het steken van aas.
 24. Het betreden met niet-aangelijnde honden.

Geen vergunning is vereist voor handelingen die zijn voorzien in een beheersplan ex artikel 14 van de Natuurbeschermingswet.

7.1.2 Rechtsgevolgen ex artikel 14

Volgens artikel 14 van de Natuurbeschermingswet kan de Minister van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, in overeenstemming met de eigenaar en de gebruiker, telkens voor een periode van ten hoogste drie jaar voor een beschermd natuurmonument of een gedeelte daarvan een beheersplan vaststellen, dat het behoud of het herstel van het natuurschoon of de natuurwetenschappelijke waarden ten doel heeft. Ingevolge het derde lid van artikel 12 van de wet is voor in het beheersplan neergelegde handelingen geen vergunning vereist. Daarnaast brengt het beheersplan met zich, dat de eigenaar en de gebruiker duidelijkheid verkrijgen over de handelingen die zouden moeten worden nagelaten in verband met het behoud van de kwaliteiten van het natuurmonument.

Aan de betrokkenen kan een vergoeding worden toegekend voor de uit het beheersplan voortvloeiende kosten of lasten, die redelijkerwijs niet of niet geheel voor hun rekening behoren te komen.

7.1.3 Rechtsgevolgen ex artikel 16

Volgens artikel 16 van de Natuurbeschermingswet is het verboden een beschermd natuurmonument te verontreinigen, daarin planten, bloemen of takken uit te steken, te plukken of af te snijden of te vervoeren, dieren te verontrusten, te vangen of te doden of zulks te pogen of in het algemeen daarin schade aan de natuur toe te brengen. Dit artikel is met name gericht op incidentele bezoekers van het natuurmonument, zoals recreanten, en geldt niet voor de eigenaar, gebruikers en hun huisgenoten, onverminderd het bepaalde bij de artikelen 12 en 14, derde lid.

Voorzover men handelingen verricht die het gevolg zijn van de uitvoering van een overeenkomst die men met eigenaar of gebruiker is aangegaan vóór de aanwijzing als beschermd natuurmonument (bijv. verhuring van de jacht) geldt dit verbod niet (artikel 16, tweede lid). De Minister van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij kan van dit verbod ontheffing verlenen (artikel 16, tweede lid).

Met behulp van dit artikel is het mogelijk op te treden tegen het verrichten van schadelijke handelingen door bezoekers zoals het betreden met niet-aangelijnde honden, spitten van aas, berijden of stallen van voertuigen anders dan noodzakelijk voor het beheer en onderhoud.

7.1.4 Rechtsgevolgen ex artikel 17

Volgens artikel 17 van de Natuurbeschermingswet is het verboden, zonder daartoe gerechtigd te zijn, zich te bevinden in of op een water, dat deel uitmaakt van een beschermd natuurmonument, indien op duidelijk zichtbare wijze is kenbaar gemaakt dat de toegang tot dit water verboden is. Dit artikel komt overeen met artikel 461 van het Wetboek van Strafrecht.

Ingevolge de artikelen 17 van de Natuurbeschermingswet en 461 van het Wetboek van Strafrecht is het mogelijk dat (delen van) wateren, al dan niet voor bepaalde delen van het jaar, afgesloten worden ten behoeve van het behoud of herstel van de natuurwaarden.

De gesloten gebieden worden voorzover mogelijk in het veld aangeduid d.m.v. bebording, betonning en/of bebakening en voorts in ieder geval aangegeven op de door de Chef der Hydrografie van het Ministerie van Defensie uitgegeven Hydrografische Kaart van de Waddenzee. Deze kaarten worden voor wat betreft de betonning en bebakening jaarlijks herzien en bijgewerkt.

Voorts wordt voor de gedeelten van het open water in het natuurmonument die op grond van dit artikel gesloten zijn, verwezen naar de bij de beschikking behorende toegankelijkheidskaart.

NB Aangezien de aanwijzing als beschermd en staatsnatuurmonument van het Lauwersmeer midden in het vaarseizoen 1994 valt, worden deze zoneringsmaatregelen pas na afloop van dit vaarseizoen, maar vóór het vaarseizoen 1995 uitgevoerd.

7.2 Rechtsgevolgen van de aanwijzing als staatsnatuurmonument

De wet geeft in artikel 21, derde lid, aan dat het beheer van staatsnatuurmonumenten gericht moet zijn op het behoud of het herstel van het natuurschoon of van de natuurwetenschappelijke betekenis. Voor het uitvoeren van handelingen die schadelijk zijn voor een staatsnatuurmonument is een vergunning c.q. ontheffing van de Minister van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij vereist. Het betreft handelingen die verstoring of schade kunnen veroorzaken, zoals jacht, het leggen van leidingen, seismisch onderzoek, zandsuppletie, ontgronden, spitten van aas, beroepsvisserij e.d.

Artikel 21, vierde lid, bepaalt dat ten aanzien van een staatsnatuurmonument voorts het bepaalde bij artikel 16, eerste en tweede lid, onderdelen b en c, en artikel 17 van toepassing is. Zie hiervoor paragraaf 7.1.3 en 7.1.4.

8. INLICHTINGEN

De Consulent Natuur, Bos, Landschap en Fauna van het Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij is gaarne bereid alle gewenste inlichtingen te verstrekken.

Het kantoor van de Consulent in de provincie Friesland is gevestigd op het adres Tesselschadestraat 7, Postbus 2003, 8901 JA Leeuwarden. Telefoonnummer 058-955255.

Het kantoor van de Consulent in de provincie Groningen is gevestigd op het adres Engelse Kamp 6, Postbus 30027, 9700 RM Groningen. Telefoonnummer 050-207207.

Directie Natuur, Bos, Landschap en Fauna

NBLF 94-6768

7 juli 1994

DE STAATSSECRETARIS VAN LANDBOUW, NATUURBEHEER EN VISSERIJ

Overwegende dat het gebied Lauwersmeer bestaat uit terreinen en wateren welke van algemeen belang zijn uit een oogpunt van natuurschoon en om hun natuurwetenschappelijke betekenis en mitsdien vallen onder de begripsbeschrijving van natuurmonumenten in de zin van artikel 1, onderdeel b, van de Natuurbeschermingswet;

Gehoord de Natuurbeschermingsraad, de Colleges van Gedeputeerde Staten van de provincies Friesland en Groningen en Burgemeesters en Wethouders van de gemeenten De Marne, Zuidhorn, Dongeradeel en Kollumerland c.a.;

Handelende in overeenstemming met de Minister van Defensie, de Minister van Verkeer en Waterstaat, de Minister van Economische Zaken en de Staatssecretaris van Financiën;

Gelet op artikel 21, eerste en tweede lid, van de Natuurbeschermingswet;

BESLUIT:

Artikel 1

Het op de bij deze beschikking behorende kaart BN188/SN125 aangegeven gebied "Lauwersmeer", dat eigendom is van de Staat, wordt aangewezen als staatsnatuurmonument.

Artikel 2

Artikel 4.9, vierde lid, van de Wet milieubeheer, is voor het natuurmonument "Lauwersmeer" niet van toepassing voorzover het geluidhinder als gevolg van militaire oefeningen betreft.

Artikel 3

De bij deze beschikking behorende toelichting maakt deel uit van deze beschikking.

DE STAATSSECRETARIS VAN LANDBOUW, NATUURBEHEER
EN VISSERIJ,

J.D. Gabor

drs J.D. Gabor

TOELICHTING

1. INLEIDING

Het natuurmonument "Lauwersmeer" ligt in het grensgebied van de provincies Friesland en Groningen in de gemeenten Dongeradeel, Kollumerland c.a., De Marne en Zuidhorn.

Het natuurmonument bestaat uit open water, een patroon van geulen en prielen, platen en landaanwinningswerken van de voormalige Lauwerszee. In 1969 is de Lauwerszee, en daarmee ook het natuurmonument, door dijkaanleg in zijn geheel afgesloten van de Waddenzee, zodat sindsdien een ontwikkeling heeft kunnen plaatsvinden als zoetwaterbekken.

Spontane natuurontwikkeling heeft in grote delen van het natuurmonument plaatsgevonden, zodat in korte tijd een hoogwaardig natuurgebied is ontstaan met waardevolle vegetaties en een belangrijke functie als fourageer-, rust- en broedgebied voor tal van vogels.

Het gebied voldoet aan de criteria voor wetlands van internationale betekenis (Conventie van Ramsar) en maakt als kerngebied deel uit van de Ecologische Hoofdstructuur van Nederland (Natuurbeleidsplan).

Het natuurmonument is ca 5700 ha groot, waarvan 2200 ha ingenomen wordt door oppervlaktewater. Het landgedeelte bestaat voor de helft uit laaggelegen platen. Een oppervlakte van ca 5500 ha is staats eigendom en is aangewezen als staatsnatuurmonument. Een oppervlakte van 196 ha. is niet eigendom van de Staat en is aangewezen als beschermd natuurmonument.

Deze toelichting heeft betrekking op het gehele gebied. In het vervolg wordt met natuurmonument zowel het beschermd natuurmonument als het staatsnatuurmonument bedoeld, tenzij anders is aangegeven. In deze toelichting komen achtereenvolgens aan de orde: de natuurwetenschappelijke betekenis en het natuurschoon, de begrenzing, de andere van kracht zijnde instrumenten, het huidige gebruik, het gewenste beheer en de rechtsgevolgen van de aanwijzing.

2. NATUURWETENSCHAPPELIJKE BETEKENIS EN NATUURSCOON

2.1 Geologie, geomorfologie en waterhuishouding

Het Lauwersmeer was voor de indijking een getijdebekken dat één geheel vormde met de Waddenzee. De Lauwerszee heeft zich gevormd tijdens de meest recente geologische periode, het Holoceen. In deze periode werd veen gevormd waarop later klei is afgezet. Vervolgens rees de zeespiegel en het klei-op-veen landschap werd aangetast zodat het natuurmonument onderdeel werd van de Waddenzee. Verdere teloorgang van land is voorkomen door aanleg van dijken. Door de zee werd zand en klei aangevoerd dat bezonk in het natuurmonument.

In het centrale deel van het natuurmonument werden zo vooral grovere zanden afgezet, hetgeen samenhangt met de hoge stroomsnelheden. Verder naar de kust kregen kleinere deeltjes de gelegenheid te bezinken in rustiger water, zodat in het westelijke en in het zuidelijke deel en in de vertakte uitlopers van de geulen naar zuid-, west- en oostzijde een klei-rijkere bodem ontstond. Aan de randen van het natuurmonument zijn langs de voormalige kust landaanwinningswerken uitgevoerd; aldus is hier een lichte tot zware klei afgezet. Voor een deel zijn deze gronden ingepolderd (Polder de Band). Bijzondere elementen zijn de voormalige mosselbanken die verspreid voorkomen en veelal kleiiger zijn dan de overwegend zandige platen waarop ze liggen. Aan de directe invloed van het zeewater op het natuurmonument kwam een einde na de aanleg van de Lauwerszee-afsluitdijk. Het natuurmonument bestaat thans geheel uit voormalige buitendijkse gronden en wateren.

Het natuurmonument openbaart zich als een grootschalig gebied met gering reliëf. De Slenk en het Vaarwater naar Oostmahorn in het centrale deel van het natuurmonument zijn 4 tot 13m -NAP diep, maar de uitlopers van de geulen zijn ondiep en vallen tijdelijk droog. De voormalige wadplaten zijn vlak en tot 0,4 m + NAP hoog, maar aan de randen van het natuurmonument neemt de hoogte toe tot 1,5 m +NAP in de voormalige landaanwinningswerken.

Het natuurmonument heeft een waterbergende functie en staat niet (direct) onder invloed van de getijdenstromingen van de zee. Een indirecte invloed is er wel omdat bij hoge waterstanden in de Waddenzee niet gespuid kan worden. In herfst en winter is de aanvoer van boezemwater uit Groningen, Friesland en noordoost-Drenthe soms groter dan de spui-capaciteit bij Lauwersoog. Op grote schaal vinden er dan overstromingen plaats (stijging maximaal 1 m). Afhankelijk van het waterpeil liggen de platen meer of minder onder water; in het voorjaar daalt het waterpeil en in juni is de bodem van de platen veelal sterk ingedroogd. Kenmerkend voor de zomerperiode zijn de brede slikranden langs de slenken.

De dynamiek van de waterpeilfluctuaties is door het nagestreefde boezempeil en voornoemde omstandigheden niet altijd gunstig voor de ontwikkeling van natuurwaarden.

2.2 Flora en vegetatie

Fonteinkruiden vormen brede dicht aaneengesloten gordels van tientallen tot honderden meters breed aan de randen van de geulen en langs de platen, waarin veel voorkomen: Schedefonteinkruid, Gekroesd fonteinkruid en Doorgroeid fonteinkruid. Een goed ontwikkelde oevervegetatie met Riet, Zeebies en Ruwe bies komt voor langs een deel van de oevers en er zijn rietveldjes bij uitmondingen van kreekjes. Vegetaties van zout milieu komen nog voor aan de randen van laaggelegen, begraasde platen; dit zijn deels open zeekraalvegetaties met Schorrekruid, Zeeaster, Gewoon en Stomp kweldergras en deels vegetaties met Zeeaster, Schorrekruid en Schijnspurrie. De ontzilting en de daarmee samenhangende wijziging van deze vegetaties gaat langzaam.

Op de iets hoger gelegen delen van de platen zijn fioringras-vegetaties aanwezig. In deze zone vormen vegetaties met Geknikte vossestaart, Zeeaster, Zilte rus en Ruw beemdgras overgangen naar soortenrijke vegetaties. Op lutumhoudende zandgrond vegetaties met Watermunt, Wolfspoot, Valse voszegge, Engelwortel en Moeraszoutgras, met daarnaast op grote schaal Duinriet, Riet en struweelvegetaties. Op lutumarme zandgrond vegetaties met Parnassia, Krielparnassia, Geelhartje, orchideeën, Strandduizendguldenkruid en Kale jonker.

De grazige vegetatie op de platen wordt op de hogere delen verdrongen door riet en struwelen met Schietwilg en Kruiwilg op zavelige gronden en Duindoorn, Grauwe wilg en Geoorde wilg op lutumarme gronden. Onder invloed van begrazing blijven zoutminnende vegetaties en grazige vegetaties langer in stand terwijl vooral riet en struweel toenemen waar niet begraasd wordt.

2.3 Fauna

De betekenis van het natuurmonument voor de fauna is groot, met name voor vogels. Van 16 soorten pleisterende vogels wordt gedurende een bepaalde periode in het jaar tenminste 1% van de noordwest-Europese populatie aangetroffen waardoor de internationale betekenis groot is.

De vogelbevolking past zich aan bij de vegetatie-ontwikkeling: na de afsluiting van de Lauwerszee onstonden nieuwe broedbiotopen en nam het aantal soorten broedvogels toe van 22 in 1969 tot ca. 90 nu, waaronder Blauwe reiger, Kluut, Noordse stern, Krakeend, Waterral, Porseleinhoen, Kempmaan, Tureluur, Grauwe kiekendief, Bruine kiekendief, Ransuil en Velduil; het aantal rietvogels en bosvogels neemt toe.

Vogels die het natuurmonument tijdelijk bezoeken als fourageergebied, pleisterplaats of als hoogwatervluchtplaats zijn onder meer: Kleine zwaan, Rietgans, Grauwe gans, Brandgans, Bergeend, Smient, Wintertaling, Pijlstaart, Slobeend, Tafeleend, Brilduiker, Lepelaar, Aalscholver, Regenwulp, Goudplevier, Strandleeuwerik, Frater, IJsgors, Sneeuwgorst, Ruigpootbuizerd, Smelleken, Slechtvalk en Blauwe kiekendief.

Snel vestigden zich na de afsluiting de zoogdieren Veldmuis, Aardmuis, Bosmuis, Dwergmuis en Bosspitsmuis, Konijn, Haas, Ree, Bunzing, Hermelijn en Wezel. Geruime tijd is ook de Mol al aanwezig en de Vos heeft zich in 1986 gevestigd.

De intrek van zoetwatervissoorten heeft geleid tot een goede visstand met veel soorten, hoewel er aanwijzingen zijn dat witvis onevenredig sterk toeneemt. Terwijl de zoutwatersoorten Bot en Spiering zich handhaven, hebben zich in ieder geval gevestigd Baars, Snoekbaars, Brasem, Blankvoorn, Pos, Snoek, Kolblei, Rietvoorn, Zeelt, Karper, Aal, Driedoornige en Tiendoornige stekelbaars.

2.4 Natuurschoon

Het natuurmonument is uit een oogpunt van natuurschoon van grote betekenis vanwege de relatief grote ongereptheid, de wijsheid van het vlakke, open landschap, de aanwezige structuur van het voormalige waddenlandschap met landaanwinningspatronen, afwisselend uitgestrekte wateroppervlakken, oeverlanden en zandplaten en in het bijzonder de gaafheid van de door spontane ontwikkeling ontstane natuurwaarden onder invloed van processen als overstroming, ontzilting en vegetatie-successie en van begrazing.

3. BEGRENZING

De begrenzing van de tot het natuurmonument behorende terreinen en wateren is zo gekozen, dat er in ecologisch, geomorfologisch en landschappelijk opzicht een onderling samenhangend geheel onder de werking van de Natuurbeschermingswet is gebracht. Het natuurmonument bestaat uit de Grote Eenheid Natuurgebied, zoals aangegeven in de Inrichtingsschets Lauwersmeergebied (zie 4), vermeerderd met voormalige landbouwgronden in de Ezumakeeg vanwege de natuurfunctie van deze gronden.

De grens van het natuurmonument loopt in het noordwesten langs de binnenteen van de afsluitdijk, langs het ondiepe water en de waterloop naast de dagrecreatieve voorziening, om Polder de Band en in zuidelijke richting over de buitenteen van de voormalige Lauwerszeedijk, langs de jachthaven en de steigers bij Oostmahorn en opnieuw langs de Lauwerszeedijk. In het zuiden loopt de grens om het ondiepe water aan de noordoever van het Dokkumerdiep tot aan Kollumeroord, om het Diepsterbos, het Zomerhuisbos en de waterloop langs het recreatieterrein en vervolgens langs de noordberm van de Kwelderweg, de waterlijn rond het schietterrein Kollumerwaard en de vestiging van Muiden Chemie, enkele landbouwpercelen op de Zoutkamperplaat en over de teen van de Provinciedijk. Vanaf Zoutkamp loopt de oostgrens dwars over de Zoutkamperril langs de jachthaven en verder langs de westzijde van de Strandweg naar het noorden langs de zuidzijde van de Vlinderbalg en langs de westzijde van de Marneweg tot aan het Nieuwe Robbengat. Vervolgens om de oever van de Ballastplaat, langs de waterloop om het terrein voor intensieve recreatie in het Ballastplaatbos en schuin over het Nieuwe Robbengat naar de Waddenzeedijk ten westen van de spuisluisen.

Waar de grens langs percelen loopt is het hart van de eventueel aanwezige sloot de grens, waar de grens langs wegen loopt is de weg zelf uitgezonderd van de aanwijzing en ligt de grens op de rand van de berm of in het hart van de eventueel aanwezige sloot, tenzij hiervoor of op bijgaande kaart BN188/SN125 anders is aangegeven. Waar de grens langs ondiep water loopt is bedoeld de bebakende grens met 1.30 m waterdiepte, gelegen op 2.20 m-NAP.

De in het hier beschreven gebied gelegen gedeelten van de Gerbrandyweg, Bantswei en Marneweg met bijbehorende bermen zijn uitgezonderd van de aanwijzing en de (gedeelten van) de openbare verharde verkeerswegen Ezumakeeg, De Rug en de Strandweg met bijbehorende bermen worden geacht niet tot het natuurmonument te behoren.

Voor de nauwkeurige begrenzing wordt verwezen naar de bij de beschikking behorende kaart BN188/SN125.

4. ANDERE VAN KRACHT ZIJNDE INSTRUMENTEN

In 1988 is de interprovinciale Inrichtingsschets Lauwersmeergebied vastgesteld: op 29 juni 1988 door Provinciale Staten van Friesland en op 19 juli 1988 door Gedeputeerde Staten van Groningen.

Bij de toepassing van de Natuurbeschermingswet is deze Inrichtingsschets als uitgangspunt genomen.

In de Inrichtingsschets zijn alle functies van het Lauwersmeergebied omschreven en is de begrenzing van de Grote Eenheid Natuurgebied Lauwersmeer vastgelegd. Op 17 december 1986 is als gevolg van de opstelling van de Inrichtingsschets de partiële herziening van het streekplan Groningen door Provinciale Staten van Groningen vastgesteld, waarin het natuurmonument is aangeduid als natuurgebied, als water en als vaarweg geschikt voor schepen van 600 ton.

In het streekplan Friesland, vastgesteld op 22 februari 1989 door Provinciale Staten van Friesland, maakt het natuurmonument deel uit van een gebied met een globale gecombineerde aanduiding "natuurgebied met een belangrijke recreatie- en landbouwfunctie"; het natuurmonument is tevens aangeduid als vaarweg geschikt voor schepen van 600 ton en te ontwikkelen militair oefenterrein.

Thans is een ontwerp-streekplan 1994 (maart 1993) in procedure.

In het Provinciaal plan waterhuishouding van de provincie Friesland (okt. 1991) gelden t.a.v. het natuurmonument de volgende functieaanduidingen:

land: natuur met belangrijke recreatieve en landbouwkundige waarden;
water: waterkwaliteit, water van het middelst ecologisch niveau.

In het vigerende bestemmingsplan Marnewaard van de gemeente De Marne, goedgekeurd door Gedeputeerde Staten van Groningen op 5 april 1988, is het natuurmonument bestemd als "natuurgebied Lauwersmeer", "water" en "militair oefenterrein met natuurlijke waarde". Er zijn tevens gedeelten bestemd als "dagrecreatie watersport" en als "natuurgebied Lauwersmeer, recreatief medegebruik extensief". Goedkeuring is onder meer onthouden aan de bestemmingen "dagrecreatie-bos", "natuurgebied Lauwersmeer, recreatie medegebruik surfen" en "natuurgebied Lauwersmeer" dat nader is aangeduid met "vaarroute". Het plan is bij Koninklijk besluit van 14 augustus 1990 onherroepelijk geworden, behoudens de gedeelten waaraan goedkeuring was onthouden door Gedeputeerde Staten.

In het vigerende bestemmingsplan Hunzegat van de gemeente De Marne, goedgekeurd door Gedeputeerde Staten van Groningen op 5 april 1988, is het natuurmonument bestemd als "natuurgebied" en "water". Dit plan is bij Koninklijk besluit van 14 augustus 1990 onherroepelijk geworden.

In het vigerende bestemmingsplan Lauwersend van de gemeente Zuidhorn, goedgekeurd door Gedeputeerde Staten van Groningen op 12 januari 1982, is het natuurmonument bestemd als "doeleinden voor natuur en landschap" en "verkeersdoeleinden, verkeer te water".

In het vigerende bestemmingsplan Oostmahorn van de gemeente Dongeradeel, goedgekeurd door Gedeputeerde Staten van Friesland op 24 mei 1974, is het natuurmonument bestemd als "water" en "natuurgebied B".

In het vigerende bestemmingsplan Westelijke Lauwerszee Oever van de gemeente Dongeradeel, goedgekeurd door Gedeputeerde Staten Friesland op 2 maart 1979, is het natuurmonument bestemd als natuurgebied, "strand met extensief recreatief gebruik" en agrarisch gebied en jachthaven. Dit plan is bij Koninklijk besluit van 4 augustus 1983 onherroepelijk geworden. Goedkeuring is onthouden aan de bestemmingen "vakantie accommodatie" en een gedeelte van de plankkaart met bestemming "jachthaven" in de Ezumakeeg. Dit plan is verouderd omdat de gronden bestemd als agrarisch gebied en jachthaven een natuurfunctie vervullen.

In het vigerende bestemmingsplan Buitengebied Oostdongeradeel van de gemeente Dongeradeel, goedgekeurd door Gedeputeerde Staten van Friesland op 25 april 1984, is het natuurmonument bestemd als "natuurgebied I", "natuurgebied II" en "zeewering". Deze laatste bestemming heeft betrekking op dijken in de Polder de Band die geen zeewerende functie meer hebben en in gebruik zijn als natuurgebied.

In het vigerende bestemmingsplan Kollumeroord van de gemeente Kollumerland c.a., goedgekeurd door Gedeputeerde Staten van Friesland op 23 januari 1979, is het natuurmonument bestemd als "doeleinden van landschaps- en natuurbouw, categorie A en categorie B (natuurgebied)", "agrarische doeleinden (agrarisch gebied)", "verkeersdoeleinden, categorie W (weg-berm) en categorie VW (vaarweg)" en "waterhuishoudkundige doeleinden, categorie K (kade) en categorie W (watergang)". Dit bestemmingsplan is verouderd; de als agrarisch gebied bestemde gronden zijn als natuurgebied in gebruik.

In het vigerende bestemmingsplan Kollumeroord, partiëel plan 1979 van de gemeente Kollumerland c.a., goedgekeurd door Gedeputeerde Staten van Friesland op 24 april 1980, is het natuurmonument bestemd als "doeleinden voor landschaps- en natuurbouw, tevens voor waterhuishoudkundige doeleinden (watergang)".

In het vigerende bestemmingsplan Kollumerwaard van de gemeente Kollumerland c.a., goedgekeurd door Gedeputeerde Staten van Friesland op 26 augustus 1988, is het natuurmonument bestemd als "doeleinden van landschaps- en natuurbouw (natuurgebied)", "militaire doeleinden", "verkeersdoeleinden (vaarweg)" en "verkeersdoeleinden (wegen en bermen)". Aan onder meer de bestemming "agrarische doeleinden (agrarisch gebied)" is goedkeuring onthouden. Het natuurmonument is tevens aangeduid als "onveilige zone"; deze zone is echter niet als zodanig in gebruik. Het plan is bij Koninklijk besluit van 28 juli 1992 onherroepelijk geworden.

5. HUIDIG GEBRUIK

5.1 Natuurbeheer

Naast het oppervlaktewaterbeheer (ca 2200 ha.) bestaat het huidige natuurbeheer op de staatsgronden (3300 ha.) voornamelijk uit begrazing (1600 ha.), niets doen (950 ha.), extensief beheer van bos (250 ha.) en maaibeheer (50 ha.). De overige gronden (450 ha.) zijn voormalige landbouwgronden in tijdelijke extensieve exploitatie (zie paragraaf 5.3).

Met actief vegetatie-beheer op de voormalige wadplaten d.m.v. begrazing is in 1977 begonnen en dit is steeds verder uitgebreid. Er grazen schapen, paarden en jongvee (pinken). Hiervoor worden éénjarige pachtovereenkomsten afgesloten met veehouders. Deze seizoensbegrazing is in 1977 begonnen op een oppervlakte van 360 ha. en nam toe tot 1280 ha. heden.

Op de Sennerplaat, Blikplaat en Zoutkamperplaat is voorlopig gekozen voor spontane ontwikkeling zonder begrazing, maar in 1989 is gestart met jaarrondbegrazing op ca 320 ha op de Zoutkamperplaat met Schotse Hooglanders en Konikpaarden.

In het gedeelte dat sinds 1980 gemaaid wordt ontwikkelt zich een goede weidevogelpopulatie en een bijzondere vegetatie. Het vegetatiebeheer is bedoeld om ontwikkeling tot rietruigte e.d. tegen te gaan, waardevolle vegetaties te ontwikkelen en het biotoop voor met name vogels te verbeteren en om de haalbaarheid van jaarrondbegrazing te onderzoeken.

Een deel van het bos in het natuurmonument, het Ballastplaatbos, is aangeplant om de groei van diverse boomsoorten te testen. Het houtteeltkundig onderzoek is beëindigd en het huidige extensieve bosbeheer is gericht op een voor bezoekers aantrekkelijk en natuurrijk bostype.

De particuliere gronden in de Bochtjesplaat en de Polder de Band (ca 161 ha.) worden als ganzen- en weidevogelgebied beheerd d.m.v. begrazing en aanvullend maaibeheer. In 1991 zijn in Polder de Band enkele sloten verbreed en voorzien van flauwe oevers. Deze inrichtingsmaatregel betekent een verbetering van het biotoop voor jonge weidevogels.

In de rest van het beschermd natuurmonument vindt agrarisch beheer (35 ha.) en een beheer van niets doen plaats (1 ha.).

5.2 Recreatie

Het natuurmonument is van betekenis voor de recreatie-toervaart, de staande mast-route-Waddenzee, surfen, kanoën en de sportvisserij. Voor het surfen zijn startplaatsen bij Nieuwe Robbengat, Hoek van de Bant en Oostmahorn, juist buiten de grens van het natuurmonument. Eveneens buiten het natuurmonument zijn de ligplaatsen voor de grote watersport gesitueerd: 1800 ligplaatsen voor boten (vast en los); gebiedseigen boten: 1500.

De waterrecreatie maakt vanuit de jachthavens Robbegat, Lunegat, Noordergat, Bootsgat (bij Oostmahorn), Hunzegat, Kollumeroord (passantenhaven) en de aanlegsteiger aan de noordoever van de Raskes en de surflocaties (allen gelegen buiten het natuurmonument), 's zomers intensief gebruik van het bevaarbare water (Lauwersmeer, Dokkumerdiep en Zoutkamperril). Op diverse plaatsen langs het vaarwater zijn aanlegvoorzieningen voor de recreatievaart gemaakt in het natuurmonument. De Zuidelijke Ballastplaat is t.b.v. de recreatievaart doorgraven en er zijn daarbij twee eilanden aangelegd voor de watersport. Het eiland Senneroog in het Dokkumerdiep is voor de watersport ingericht. Door de intensieve waterrecreatie vindt verstoring plaats van de natuurwaarden, zowel op het water als op de platen. Vanaf het diepere water vindt verstoring plaats van vogels die verblijven op de open plaatgronden en in ondiepe wateren zoals Achter de Zwartten, het Jaap Deensgat, Oude Robbengat, De Raskes en Simonsgat. Vooral waar diep water direct grenst aan drogere gronden, zoals bij Achter de Zwartten en aan de Friese zijde daarvan, vindt verstoring van vogels plaats op de drogere gronden.

Intensieve landrecreatie en oeverrecreatie vinden direct buiten de grens van het natuurmonument plaats (Lauwersoog, Oostmahorn, Hoek van de Bant, Ballastplaatbos en Kollumeroord) en in het natuurmonument op de voor watersport aangelegde eilandjes en de diverse aanlegsteigers verspreid in het natuurmonument (plankzeilen, zwemmen, kanoën en gebruik als dagcamping, speel- en ligweide).

Er zijn veel mogelijkheden voor natuurbeleving vanaf (water)wegen en, in beperkte mate, vanaf paden die langs en door het natuurmonument voeren. Een aantal natuurpaden is gelegen bij Kollumeroord en in het Ballastplaatbos; ook de bossen zijn daar ontsloten voor de recreatie, uitgezonderd het westelijk deel van het Ballastplaatbos dat beperkt toegankelijk is. Bij verdere ontwikkeling van intensieve recreatie in het Ballastplaatbos en Kollumeroord, buiten het natuurmonument overeenkomstig de Inrichtingsschets, kunnen negatieve gevolgen voor de natuurwaarden in het natuurmonument voorkomen worden door zonering en voorlichting.

In de Inrichtingsschets en de beheers- en ontwikkelingsvisie is vermeld dat speciale inrichtingsmaatregelen worden genomen ter voorkoming van uitstralingseffecten van het verblijfsrecreatieve project Ballastplaatbos.

Handhaving van de rust speelt bij het beheer van het natuurmonument een vitale rol, reden waarom er een betredingsverbod is ingesteld voor de voormalige wadplaten met aangrenzende ondiepe wateren, de insnijdende krekken en het gebied "Achter de Zwarten". Het diepe water met een functie als vaargebied is vrij toegankelijk. Het oevergebied langs de Ezumakeeg, een deel van Kollumeroord en de kavel ten noorden van de weg De Rug zijn niet toegankelijk van 15 maart tot 15 juli. De particuliere gronden in het natuurmonument zijn niet vrij toegankelijk.

Er bevinden zich naar schatting 200 hengelaars in het natuurmonument op topdagen. De sportvisserij is te verdelen in oevervisserij en bootvisserij. Mogelijkheden om met een eigen boot te water te gaan zijn aanwezig in alle jachthavens. Visbotenverhuur vindt plaats in Zoutkamp, Oostmahorn en Ezumazijl.

Vanuit de boot wordt er voornamelijk op Snoekbaars gevist in geulen en gaten. Vanaf de opengestelde oevers wordt vooral op witvis gevist: Blankvoorn en Brasem. De schubvisrechten zijn verhuurd aan de Federatie Friesland van Sportvissersverenigingen en aan het Provinciaal Groninger Fonds tot verkrijging en behoud van goed hengelwater. Het vissen vanaf boten in ondiep water heeft rustverstoring voor de fauna tot gevolg.

5.3 Agrarisch gebruik

In het natuurmonument liggen gronden die in het verleden door Rijkswaterstaat in tijdelijke landbouwkundige exploitatie zijn genomen. Het betreft delen van de Ezumakeeg, de Pompsterplaat en de Zoutkamperplaat. Deze gebieden van resp. 235 ha., 185 ha. en 30 ha. worden inmiddels extensief beheerd door de Directie Flevoland van Rijkswaterstaat en door het Staatsbosbeheer.

De particuliere buitendijkse gronden bij Dokkumer Nieuwe Zijlen en in de Ezumakeeg (ca 35 ha) zijn als grasland in gebruik en hebben een belangrijke functie als ganzen- en weidevogelgebied.

5.4 Militair gebruik

Door het gebruik als schietterrein is er vanuit de Marnewaard geluidhinder in het natuurmonument.

Ook is er sprake van geluidsbelasting als gevolg van oefenende voertuigen en het gebruik hierbij van knalsimulatiemiddelen en oefenmunitie.

Bij de parlementaire behandeling van de Evaluatienota Structuurschema Militaire Terreinen is de beslissing genomen tot het niet-inrichten van de simulatieschietbaan. De regering heeft bij die gelegenheid opgemerkt bereid te zijn hiervoor een andere locatie te zoeken, maar als deze niet gevonden kon worden en de behoefte niettemin aanwezig bleef, deze kwestie opnieuw aan de Tweede Kamer voor te leggen. Verdere besluitvorming omtrent de Kollumerwaard heeft op het moment van de toepassing van de Natuurbeschermingswet nog niet plaatsgevonden.

Mocht uiteindelijk besloten worden het terrein niet als militair terrein in te richten, dan zal dit alsnog worden aangewezen als staatsnatuurmonument d.m.v. een vervolgaanwijzing, zoals ook aangegeven op de bij de beschikking behorende overzichts- en toegankelijkheidskaart.

5.5 Waterstaatkundig beheer en scheepvaartbeheer

Het diepe water in het natuurmonument heeft een functie voor de beroepsscheepvaart. Het Dokkumerdiep en de Zoutkamperriil vormen de scheepvaartverbinding tussen de voormalige Lauwerszee en de Friese en Groningse binnenwateren voor schepen tot 600 ton.

Het scheepvaartbeheer bestaat uit het aanbrengen van vaarwegmarkeringen en het op diepte houden van Dokkumerdiep, Zoutkamperriil en de Raskes. Er zijn in het kader van het vaarwegbeheer tal van ondieptes gesaneerd.

Alle gronden in het natuurmonument, behalve de omkade delen, die lager dan NAP liggen hebben een boezemfunctie als onderdeel van de Fries/Groningse boezem waardoor er in het winterhalfjaar een zeer dynamische waterstand is. Er zijn oeververdedigingen aangelegd langs diverse delen van de oorspronkelijke wadplaten, om een snelle afslag van de destijds kale platen te voorkomen. Kale zandplaten, zoals De Rug, zijn kort na droogvallen ingezaaid om verstuiving tegen te gaan.

Het gevolg van peilbeheersing (vastgesteld boezempeil is 0.93 m-NAP), de doorspoeling naar zee en de doorvoer van water naar Groningen is, dat de waterkwaliteit in het natuurmonument in de zomermaanden doorgaans in hoge mate bepaald wordt door de slechte kwaliteit van het IJsselmeerwater. De kwaliteit kan nog verslechteren door verontreiniging tijdens het transport naar het natuurmonument. Door het boezempeilbeheer zijn er voor de natuurontwikkeling ongunstige peilen: in het winterhalfjaar te laag en in de zomer iets te hoog vergeleken met de optredende seizoensmatige fluctuaties in natuurlijke situaties.

Het Ballastplaatbos en de noordelijke delen van het Kollumeroordbos zijn omkaad en voorzien van een ontwaterings- en afwateringsstelsel en wordenvoor het grootste deel bemalen.

5.6 Jacht en wildbeheer

In het staatsnatuurmonument vindt op beperkte schaal jacht plaats op fazant, ree, vos, haas en konijn. Deze jacht wordt in de komende zes jaar geleidelijk beëindigd. In verband met de bestrijding van wildschade bij derden buiten het natuurmonument kan afschot nodig zijn. Het wildbeheer wordt uitgevoerd door een wildbeheereenheid in opdracht van de terreinbeheerders.

In een deel van de Ezumakeeg zijn gronden bezwaard met het recht van afpaling op grond van de Jachtwet in verband met de juist buiten het natuurmonument gelegen eendenkooien (1200 m vanuit het midden van de kooien).

In het beschermd natuurmonument wordt, behalve in de buitendijkse gronden bij de Engwierumer Polder (ca 23 ha.), niet gejaagd.

5.7 Beroepsvisserij

De beroepsvisserij wordt in het Lauwersmeergebied uitgeoefend door drie ondernemers die alleen het Lauwersmeer, met name het staatsnatuurmonument, als werkgebied hebben en afhankelijk zijn van de huur van de aalvisrechten in het natuurmonument. Er is sprake van gemene weide visserij. Over de visserij in het natuurmonument wordt overleg gevoerd in de Beheers- en Adviescommissie Lauwersmeer waarin zowel de schubvisrechthebbenden (sportvisserij) als de aalvisrechthebbenden (beroepsvisserij) zitting hebben. De aalvisserij vindt plaats in het gehele natuurmonument, maar is in de periode augustus - november vooral geconcentreerd langs de afsluitdijk. De aalvisserij veroorzaakt beperkte aantasting van natuurwaarden in het ondiepe water.

6. GEWENST BEHEER

In de nog vast te stellen Beheers- en ontwikkelingsvisie voor de Grote Eenheid Natuurgebied Lauwersmeer is het gewenste beheer vastgelegd. In die visie is per terreintype aangegeven op welke wijze aan compleetheid en zelfregulatie in het natuurmonument inhoud kan worden gegeven en is de gewenste ontwikkeling voor inrichting en beheer beschreven. De hierna genoemde keuzes voor het gewenste beheer zijn hierop gebaseerd. Nadere formulering van natuurdoelen en - daarmee samenhangend - gewenst beheer, kan nog plaatsvinden bij de vaststelling van genoemde visie.

6.1 Natuurbeheer

Het natuurbeheer op de voormalige wadplaten en de drogere gronden dient gericht te zijn op grootschalige ongestoorde ontwikkeling van climaxvegetaties en zowel grootschalige als kleinschalige open grazige vegetaties, onder invloed van begrazing door grote herbivoren. Natuurlijke bosvorming onder natte tot vochtige omstandigheden wordt op langere termijn nagestreefd op eilanden en in de periferie en in de natte delen van de begraasde platen. Instandhouding van een grootschalig open, grazig en nat gebied dat direct aansluit op ondiep open water wordt nagestreefd door relatief intensieve begrazing in de zomer in het Groningse deel van het natuurmonument, waar mogelijk aangevuld met jaarrondbegrazing. In het Friese deel (Kollumerwaard en Ezumakeeg) wordt zo natuurlijk mogelijke jaarrondbegrazing nagestreefd. Dit is hier mogelijk omdat voor deze vorm van begrazing het gewenste ruime areaal drogere gronden aanwezig is op de Pompsterplaat (Kollumerwaard) en in de Ezumakeeg. Het is gewenst deze gronden, voorzover boven NAP gelegen, d.m.v. de aanleg van een oppervlakkig afwateringssysteem voor dit doel in te richten.

Voor de Bochtjesplaat en de Polder de Band worden geen ingrijpende maatregelen voorzien en dient het beheer voortgezet te worden; alleen het begrazingsbeheer van de binnenkaadse en buitenkaadse delen van de Bochtjesplaat kan worden geïntegreerd.

Verwacht wordt dat het natuurmonument onder invloed van de begrazing door grote herbivoren tevens een functie zal vervullen voor de opvang van fouragerende ganzen.

Ook voor de bestaande bossen geldt een doelstelling met een zo laag mogelijk niveau van beheersmaatregelen. Van de bestaande bossen dient het zuidoostelijk deel van het Ballastplaatbos bij de aangrenzende begraasde eenheden worden betrokken en wellicht in de toekomst een groter deel van dit bos. Het beheer van de bossen dient gericht te zijn op doeltypen van bos met accent natuur, waarbij ontwikkeling naar meer natuurlijk bos met ter plaatse thuishorende soorten wordt nagestreefd. De ontsluiting en waterhuishouding worden op de natuurfunctie afgestemd.

Het beheer van het westelijk deel van de Ezumakeeg dient mede gericht te zijn op de opvang van ganzen.

Het is gewenst ondiepe plassen en rietmoeras aan te leggen in de lage delen van de Ezumakeeg en in het oostelijk deel van het gebied Kollumeroord, zodat moerasontwikkeling kan plaats vinden. Het is gewenst de waterhuishouding natuurlijker te maken door de bemaling op te heffen en neerslag vast te houden in de Ezumakeeg, het Ballastplaatbos, Diepsterbos en Zomerhuisbos en de watergangen die Kollumeroord, Pompsterplaat en Zoutkamperplaat doorsnijden te saneren, zodat neerslag vastgehouden wordt en op natuurlijke wijze afstroomt.

Voor de ontwikkeling van oeverbegroeiingen en de daarmee samenhangende fauna is het gewenst dat de van nature optredende seizoensmatige fluctuaties van het waterpeil zoveel mogelijk in het peilverloop tot uiting komen (zie paragraaf 6.5).

6.2 Recreatie

Bij de realisering van het hierna omschreven gewenste beheer zal de eerdergenoemde Inrichtingsschets Lauwersmeer 1988 of een eventuele herziene versie als uitgangspunt gelden, waarbij het streekplan en het Vinex-leefbaarheidsproject tevens een rol zullen spelen.

Het is wenselijk een zonering in ruimte en/of tijd in het recreatief medegebruik van het natuurmonument te bewerkstelligen, voorzover deze niet reeds aanwezig is.

Behoud en versterking van de natuurwetenschappelijke waarden en het natuurschoon dienen hierbij uitgangspunt te zijn.

De recreatieve betekenis van het Lauwersmeer wordt voor een belangrijk deel ontleend aan het natuurlijke karakter van het gebied. Veel dagjesmensen bezoeken het Lauwersmeergebied om van de ongereptheid ervan en van planten en dieren te genieten, en/of om in deze natuurlijke omgeving hun sport/activiteit te beoefenen.

De natuur in het gebied vervult zodoende niet alleen als decor maar ook als educatief element een belangrijke functie voor de ontspanning zoekende mens.

De Staat (Staatsbosbeheer) ziet hier een taak om niet alleen de bezoeker kennis te laten nemen van de vele facetten van de natuur, maar ook om bij te dragen aan het groeiend besef dat een gezond milieu en een rijke natuur van groot belang zijn voor het voortbestaan (evaluatie NBP-beleid 1993).

Daar waar mogelijk, zonder dat dat in onaanvaardbare mate ten koste gaat van de hoofdfunctie, zal het Staatsbosbeheer de bezoeker gelegenheid bieden het gebied te beleven en informatie verschaffen over de aanwezige natuurwaarden en hun betekenis.

Schadelijke vormen van recreatie zijn niet in overeenstemming met het streven de natuurwaarden en het natuurschoon van het natuurmonument te behouden of te herstellen. In het natuurmonument dienen dan ook geen nieuwe schadelijke vormen van recreatie te worden toegelaten.

Zowel vanaf het water als vanaf het land is het gewenst de optredende rustverstoring op de platen en het aangrenzende ondiepe water te beperken, omdat hier juist de grootste natuurwaarden aanwezig zijn die zeer verstoringsgevoelig zijn vanwege de functie als rustgebied voor watervogels, als slaapplaats voor ganzen en zwanen en als fourageergebied voor vissende watervogels. Ter bescherming van deze gebieden is het gewenst als afscherming tegen ongewenste betreding vanaf openbare wegen en toegankelijk vaarwater maatregelen te treffen in de vorm van bebording, controle en fysieke barrières.

Ter bevordering van de rust voor vogels is het gewenst de vaarroute direct ten westen van Achter de Zwartten te verondiepen.

De natuurfunctie van het water dient door zonering meer tot zijn recht te komen: snelvaren (meer dan 12 km/uur) dient niet te worden toegestaan en ondiep water dient grotendeels gevrijwaard te zijn van watersport en sportvisserij.

Voor optimale mogelijkheden voor natuurgerichte recreatie zijn observatiepunten en -routes mogelijk, bij voorkeur te realiseren aan de west- en zuidranden van het natuurmonument, omdat het hier mogelijk is grootschalig open terrein te vermijden en verstoring van de rust te voorkomen. Uitbreiding van natuurpaden en observatiepunten is daarom vooral bij Kollumeroord mogelijk. Een informatiepunt voor bezoekers dient bij voorkeur in het Ballastplaatbos gesitueerd te worden, vanwege de ligging nabij de meest bezochte recreatiererrenen en de bufferende werking van het bos t.o.v. de kwetsbare natuurwaarden.

Het is gewenst bij de realisatie van voorzieningen voor sportvissers geen nieuwe plaatsen van verstoring te creëren.

6.3 Agrarisch gebruik

Het is gewenst tot overeenstemming te komen met de beheerders van de particuliere gronden met agrarisch gebruik over het beheer van deze gronden in het kader van een eventueel op vrijwillige basis op te stellen beheersplan (zie 7.1.2), om dit zoveel mogelijk af te stemmen op natuurdoelstellingen en deze gronden integraal te betrekken bij de aangrenzende grote extensieve begrazingseenheden.

6.4 Waterstaatkundig beheer en scheepvaartbeheer

Waar het natuurmonument grenst aan de waterkeringen (de afsluitdijk en de dijk om de voormalige Lauwerszee) staat het belang van de waterkerende functie van de dijk voorop en zal het onderhoud ten behoeve van de instandhouding onbelemmerd doorgang kunnen vinden. Werkzaamheden in het kader van het dagelijkse beheer en onderhoud ten behoeve van het waterstaatkundig beheer van waterlopen kunnen onbelemmerd plaats vinden, zoals het maaien van bermen en taluds en het op de kant trekken van watervegetatie.

Ten aanzien van groot onderhoud geldt dat in beginsel de essentiële functies op het gebied van natuur- en landschapsbehoud en de essentiële waterstaatkundige functies elkaar niet wezenlijk mogen aantasten.

Het normale waterbeheer, zoals het lozen en afvoeren van oppervlaktewater via het natuurmonument, kan worden voortgezet. Het huidige normale beheer van de scheepvaartroutes kan worden voortgezet.

Het boezemwatersysteem, waarvan het natuurmonument deel uitmaakt, heeft een sterk gestuurd karakter. Het huidige streefpeil is 0,93 m -NAP maar het is gewenst d.m.v. een aangepast spuiregime te streven naar peilen waarbij zo lang mogelijk hoge waterstanden in stand worden gehouden, zoals in de Beheers- en ontwikkelingsvisie is aangegeven en nog nader wordt uitgewerkt. Afhankelijk van nadere planvorming en na afweging van alle belangen betekent dit dat het peilbeheer alleen wordt aangepast indien daartoe bestuurlijke overeenstemming bestaat. Het beter afstemmen van de boezemfunctie op de natuurfunctie zou kunnen worden bereikt als in de periode november t/m maart het streefpeil (na te streven peil van het boezemwater) wordt verhoogd door vertraging van de afvoer, in de perioden april/mei en september/oktober tot maximaal 0.50 m-NAP, en dat het streefpeil wordt verlaagd in de zomer (juni t/m augustus) tot 1 m-NAP. In de zomer dient de peildynamiek vergroot te worden door tijdens neerslagrijke periodes tijdelijke peilverhogingen in stand te houden.

6.5 Jacht en wildbeheer

Voor het natuurmonument geldt een beheerdoelstelling die gericht is op een zo ongestoord mogelijk verloop van natuurlijke processen. Gezien de nagestreefde beheerdoelstelling dient regulatie van soorten in het natuurmonument in beginsel achterwege te blijven. Jachtoefening zal indien nodig kunnen plaatsvinden voor het realiseren van het beoogde natuurdoel of voor het beperken van wildschade in aangrenzende gebieden, voorzover daartoe geen andere bevredigende middelen aanwezig zijn.

Slechts in deze gevallen kan een vergunning in het kader van de Natuurbeschermingswet verleend worden.

6.6 Beroepsvisserij

De beroepsvisserij vindt zodanig plaats, dat deze in de huidige omvang en intensiteit gehandhaafd kan blijven en kan worden afgestemd op de doelstellingen van het natuurbeheer. Het is gewenst in overleg met de ondernemers de aalvisserij zodanig uit te oefenen dat de wezenlijke kenmerken van het natuurmonument niet worden aangetast. Dit is met name van belang voor de ondiepe wateren, waar de aalvisserij kan plaatsvinden indien rustverstoring voor met name vogels wordt voorkomen.

7. RECHTSGEVOLGEN

In deze paragraaf worden de rechtsgevolgen van de aanwijzing beschreven.

In de paragrafen 7.1 t/m 7.1.4 voor het beschermd natuurmonument en in paragraaf 7.2 voor het staatsnatuurmonument.

7.1 Rechtsgevolgen van de aanwijzing als beschermd natuurmonument

De toepassing van de Natuurbeschermingswet is gericht op de instandhouding en het herstel van de aanwezige natuurwaarden en het natuurschoon. In het algemeen kan worden gesteld dat het sinds jaar en dag in het natuurmonument bestaande grondgebruik in zijn huidige omvang en intensiteit, behoudens de hierna genoemde uitzonderingen, zonder vergunning op grond van de Natuurbeschermingswet kan worden voortgezet. Desalniettemin is het gewenst om het gebruik en beheer van het natuurmonument meer te richten op behoud, herstel en, waar mogelijk, ontwikkeling van de natuurwaarden van het gebied.

7.1.1 Rechtsgevolgen ex artikel 12

Ingevolge artikel 12 van de Natuurbeschermingswet moet voor handelingen die schadelijk zijn voor de natuurwetenschappelijke betekenis of ontsierend, een vergunning worden aangevraagd. De vergunningplicht als vermeld in artikel 12 geldt niet alleen voor handelingen binnen het beschermd natuurmonument, maar is in beginsel ook van toepassing op handelingen daarbuiten, indien deze schadelijk zijn voor de in het beschermd natuurmonument aanwezige waarden. Behoudens bijzondere gevallen, waarmee in dit verband handelingen worden bedoeld die de in de beschikking genoemde wezenlijke kenmerken van het natuurmonument aantasten, zal de aanwijzing evenwel geen gevolgen hebben voor het huidig gebruik en beheer van het aangrenzend gebied.

De aanvraag van een vergunning moet worden gezonden aan het Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij (Directie Natuur, Bos, Landschap en Fauna, Postbus 20401, 2500 EK te Den Haag).

De in artikel 12 bedoelde verbodsbepalingen zijn voor een ieder van kracht.

Het is niet mogelijk op voorhand precies aan te geven welke handelingen al dan niet vergunningplichtig zijn. In de eerste plaats hangt dit samen met de gevarieerde opbouw van het natuurmonument. In de tweede plaats kunnen handelingen in aard en intensiteit sterk verschillen. Gezien het grote aantal verschillende mogelijkheden dat zich kan voordoen, zal van geval tot geval moeten worden vastgesteld of een vergunning al dan niet is vereist.

Omdat het voor de betrokkenen vaak moeilijk is om een en ander zelf te beoordelen, wordt aangeraden in voorkomende gevallen de Consulente Natuur, Bos, Landschap en Fauna van het Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij in de betrokken provincie te raadplegen. Deze zal uitsluitend kunnen geven over de vraag of het al dan niet noodzakelijk is een vergunning aan te vragen (zie voor adressen paragraaf 8 "Inlichtingen").

Om de gedachten enigszins te bepalen wordt hierna een aantal voorbeelden gegeven van handelingen, die gelet op de te verwachten schadelijke effecten aan een vergunning gebonden zullen zijn. Het is een niet-limitatieve opsomming:

1. Bouwen in de zin van artikel 1 van de Woningwet.
2. Verrichten van handelingen die wijziging van de kwantiteit of kwaliteit van het grond- of oppervlaktewater beogen of ten gevolge (kunnen) hebben, zoals:
 - * het graven, verbreden, verdiepen, verleggen of dichten van watergangen, kreken, plassen en poelen;
 - * het lozen van water op watergangen, kreken, plassen en poelen;
 - * het aanleggen van kunstwerken als stuwen en duikers;
 - * het aanleggen van drains.
3. Aanbrengen van wijzigingen in de opbouw van het profiel van watergangen, kreken, plassen en poelen.
4. Aanbrengen, wijzigen of aanleggen van (oever)beschoeiingen en betuiningen.
5. Aanbrengen van wijzigingen aan waterkeringen.
6. Verrichten van handelingen die wijziging of intensivering van het sinds jaar en dag bestaande bodemgebruik beogen of ten gevolge (kunnen) hebben, zoals:
 - * bodem verlagen, ophogen, egaliseren, ontginnen, graven, ploegen, woelen, vervenen en frezen;
 - * het vergraven van taluds van het meer, watergangen, kreken en plassen;
 - * het scheuren, frezen en diepploegen van grasland en dijkellingen;
 - * het ontginnen van moerassige laagten, bos en ruigten;
 - * het verrichten van bodemverbeteringswerkzaamheden.

7. Opslaan, storten, bergen, deponeren, lozen, verbranden en achterlaten van al dan niet afgedankte of aan hun oorspronkelijk gebruik onttrokken voorwerpen, afvalstoffen, (vloei)stoffen, hulpstoffen, specie, bagger, materialen en producten.
8. Gebruiken van meststoffen en (chemische) bestrijdingsmiddelen, groei- en stoorstoffen, uitgezonderd het voor voldoende groei van het agrarisch gewas noodzakelijke, zowel op het land als in het water.
9. Dumpen van mest, d.w.z. het uitrijden van meer mest dan voor het te telen gewas noodzakelijk is.
10. Beweiding met dieren, anders dan volgens het sinds jaar en dag bestaande gebruik in zijn huidige omvang en intensiteit.
11. Verwijderen van de strooisel-, mos- of humuslaag en het afbranden of afplaggen van (delen van) de vegetatie.
12. Maaien van riet en ruigte.
13. Planten en dunnen, rooien, vellen, snoeien, kappen of anderszins beschadigen van bomen, houtopstanden en ander houtgewas en struiken.
14. Leggen of aanbrengen van ondergrondse of bovengrondse leidingen, constructies, installaties of apparatuur.
15. Aanleggen van oppervlakteverhardingen van enige omvang, zoals het aanleggen of verharden van wegen, paden, banen en parkeergelegenheden.
16. Plaatsen of aanleggen van voor verblijf geschikte, al dan niet aan hun bestemming onttrokken onderkomens zoals voer- en vaartuigen, (toer)caravans, tenten, kampeerauto's en woonboten.
17. Berijden of stallen van (motor)voertuigen en (brom)fietsen buiten de bestaande wegen, anders dan voor het noodzakelijke beheer en onderhoud van het natuurmonument.
18. Beoefenen van buitensporten zoals:
 - * motorsport;
 - * crossen met motorvoertuigen en (brom)fietsen;
 - * modelbouwsport zoals modelvliegtuig-, modelauto- en modelbootsport;
 - * ruitersport anders dan op bestaande wegen;
 - * opstijgen en landen met zweefvliegtuigen, luchtballons en ultra-lichte vliegtuigen;
 - * parasailing;
 - * het oplaten van vliegers;
 - * het gebruik van waterscooters;
 - * snelvaren.
19. Aanbrengen en inrichten van voorzieningen en faciliteiten ten behoeve van de recreatie zoals:
 - * kampeer- en caravanterreinen;
 - * lig- en speelweiden;
 - * stranden;
 - * watersportcentra;
 - * picknickplaatsen;
 - * oefenterreinen voor de hondensport;
 - * vis- en aanlegsteigers;
 - * plankieren;
 - * bruggen.

20. Het gebruik van geluidsapparatuur.
21. Uitoefenen van de jacht anders dan op basis van bestaande jachthuurovereenkomsten.
22. Uitoefenen van de visserij anders dan op basis van bestaande overeenkomsten tot verhuur van visrechten.
22. Het uitzetten van dieren.
23. Het steken van aas.
24. Het betreden met niet-aangelijnde honden.

Geen vergunning is vereist voor handelingen die zijn voorzien in een beheersplan ex artikel 14 van de Natuurbeschermingswet.

7.1.2 Rechtsgevolgen ex artikel 14

Volgens artikel 14 van de Natuurbeschermingswet kan de Minister van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, in overeenstemming met de eigenaar en de gebruiker, telkens voor een periode van ten hoogste drie jaar voor een beschermd natuurmonument of een gedeelte daarvan een beheersplan vaststellen, dat het behoud of het herstel van het natuurschoon of de natuurwetenschappelijke waarden ten doel heeft. Ingevolge het derde lid van artikel 12 van de wet is voor in het beheersplan neergelegde handelingen geen vergunning vereist. Daarnaast brengt het beheersplan met zich, dat de eigenaar en de gebruiker duidelijkheid verkrijgen over de handelingen die zouden moeten worden nagelaten in verband met het behoud van de kwaliteiten van het natuurmonument.

Aan de betrokkenen kan een vergoeding worden toegekend voor de uit het beheersplan voortvloeiende kosten of lasten, die redelijkerwijs niet of niet geheel voor hun rekening behoren te komen.

7.1.3 Rechtsgevolgen ex artikel 16

Volgens artikel 16 van de Natuurbeschermingswet is het verboden een beschermd natuurmonument te verontreinigen, daarin planten, bloemen of takken uit te steken, te plukken of af te snijden of te vervoeren, dieren te verontrusten, te vangen of te doden of zulks te pogen of in het algemeen daarin schade aan de natuur toe te brengen. Dit artikel is met name gericht op incidentele bezoekers van het natuurmonument, zoals recreanten, en geldt niet voor de eigenaar, gebruikers en hun huisgenoten, onverminderd het bepaalde bij de artikelen 12 en 14, derde lid.

Voorzover men handelingen verricht die het gevolg zijn van de uitvoering van een overeenkomst die men met eigenaar of gebruiker is aangegaan vóór de aanwijzing als beschermd natuurmonument (bijv. verhuring van de jacht) geldt dit verbod niet (artikel 16, tweede lid). De Minister van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij kan van dit verbod ontheffing verlenen (artikel 16, tweede lid).

Met behulp van dit artikel is het mogelijk op te treden tegen het verrichten van schadelijke handelingen door bezoekers zoals het betreden met niet-aangelijnde honden, spitten van aas, berijden of stallen van voertuigen anders dan noodzakelijk voor het beheer en onderhoud.

7.1.4 Rechtsgevolgen ex artikel 17

Volgens artikel 17 van de Natuurbeschermingswet is het verboden, zonder daartoe gerechtigd te zijn, zich te bevinden in of op een water, dat deel uitmaakt van een beschermd natuurmonument, indien op duidelijk zichtbare wijze is kenbaar gemaakt dat de toegang tot dit water verboden is. Dit artikel komt overeen met artikel 461 van het Wetboek van Strafrecht.

Ingevolge de artikelen 17 van de Natuurbeschermingswet en 461 van het Wetboek van Strafrecht is het mogelijk dat (delen van) wateren, al dan niet voor bepaalde delen van het jaar, afgesloten worden ten behoeve van het behoud of herstel van de natuurwaarden.

De gesloten gebieden worden voorzover mogelijk in het veld aangeduid d.m.v. bebording, betonning en/of bebakening en voorts in ieder geval aangegeven op de door de Chef der Hydrografie van het Ministerie van Defensie uitgegeven Hydrografische Kaart van de Waddenzee. Deze kaarten worden voor wat betreft de betonning en bebakening jaarlijks herzien en bijgewerkt.

Voorts wordt voor de gedeelten van het open water in het natuurmonument die op grond van dit artikel gesloten zijn, verwezen naar de bij de beschikking behorende toegankelijkheidskaart.

NB Aangezien de aanwijzing als beschermd en staatsnatuurmonument van het Lauwersmeer midden in het vaarseizoen 1994 valt, worden deze zoneringsmaatregelen pas na afloop van dit vaarseizoen, maar vóór het vaarseizoen 1995 uitgevoerd.

7.2 Rechtsgevolgen van de aanwijzing als staatsnatuurmonument

De wet geeft in artikel 21, derde lid, aan dat het beheer van staatsnatuurmonumenten gericht moet zijn op het behoud of het herstel van het natuurschoon of van de natuurwetenschappelijke betekenis. Voor het uitvoeren van handelingen die schadelijk zijn voor een staatsnatuurmonument is een vergunning c.q. ontheffing van de Minister van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij vereist. Het betreft handelingen die verstoring of schade kunnen veroorzaken, zoals jacht, het leggen van leidingen, seismisch onderzoek, zandsuppletie, ontgronden, spitten van aas, beroepsvisserij e.d.

Artikel 21, vierde lid, bepaalt dat ten aanzien van een staatsnatuurmonument voorts het bepaalde bij artikel 16, eerste en tweede lid, onderdelen b en c, en artikel 17 van toepassing is. Zie hiervoor paragraaf 7.1.3 en 7.1.4.

8. INLICHTINGEN

De Consulent Natuur, Bos, Landschap en Fauna van het Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij is gaarne bereid alle gewenste inlichtingen te verstrekken.

Het kantoor van de Consulent in de provincie Friesland is gevestigd op het adres Tesselschadestraat 7, Postbus 2003, 8901 JA Leeuwarden. Telefoonnummer 058-955255.

Het kantoor van de Consulent in de provincie Groningen is gevestigd op het adres Engelse Kamp 6, Postbus 30027, 9700 RM Groningen. Telefoonnummer 050-207207.